

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

SPRÁVA
O FINANČNEJ
STABILITE
K NOVEMBRU 2016

Vydavateľ:
© Národná banka Slovenska 2016

Adresa:
Národná banka Slovenska
Imricha Karvaša 1
813 25 Bratislava

Telefón:
02 5787 2146

Fax:
02 5787 1128

<http://www.nbs.sk>

Všetky práva vyhradené.
Reprodukovanie na vzdelávacie a nekomerčné účely je povolené s uvedením zdroja.

ISSN 1338-6123 (elektronická verzia)

OBSAH

ÚVOD	4		
ZHRNUTIE	5		
1 EXTERNÉ PROSTREDIE Z POHĽADU FINANČNEJ STABILITY	11		
2 DOMÁCE PROSTREDIE Z POHĽADU FINANČNEJ STABILITY	17		
3 FINANČNÝ SEKTOR NA SLOVENSKU	21		
3.1 Solventnosť a finančná pozícia finančného sektora	22	3.4.1 Riziká udržateľnosti obchodných stratégií bánk	33
3.2 Aktíva bankového sektora	24	Box 2 Parametre scenára použitého pri simulácii ziskovosti	34
3.3 Zdroje financovania bankového sektora	30	3.4.2 Riziká v sektoroch domácností a podnikov	38
Box 1 Sieťová analýza slovenského bankového sektora	31	3.4.3 Riziká vyplývajúce z pretrvávajúceho obdobia nízkych úrokových sadzieb	43
3.4 Riziká vo finančnom sektore	33	3.4.4 Trhové riziká	44
		3.4.5 Riziko likvidity	44
		4 REGULATÓRNE A LEGISLATÍVNE PROSTREDIE	46
		5 POLITIKA OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI	51
		SKRATKY	55
		ZOZNAM GRAFOV	56
		ZOZNAM TABULIEK	57

Úvod

Finančný sektor je považovaný za stabilný, ak je schopný plynule plniť svoje základné funkcie aj pri výraznejších negatívnych šokoch, či už v externom, alebo domácom ekonomickom a finančnom prostredí. Stabilita finančného sektora je pritom vnímaná ako nevyhnutný predpoklad pre zdravé fungovanie reálnej ekonomiky. Národná banka Slovenska prispieva k stabilite finančného systému ako celku, pričom za týmto účelom vykonáva najmä dohľad nad finančným trhom.

Za dôležitú súčasť prispievania k finančnej stabilite považuje Národná banka Slovenska aj pravidelné informovanie verejnosti o stabilite finančného sektora a trendoch, ktoré môžu stabilitu ohrozovať. Informovanosť a diskusia o týchto té-

mach je nevyhnutná najmä z dôvodu, že nielen inštitúcie finančného sektora a ich klientov, ale aj ostatné nefinančné spoločnosti svojím správaním ovplyvňujú finančnú stabilitu. Za týmto účelom Národná banka Slovenska publikuje dvakrát ročne Správu o finančnej stabilite, ktorá sa primárne zaoberá identifikovaním hlavných rizík ohrozujúcich stabilitu finančného sektora na Slovensku.

Cieľom správy je podať zrozumiteľným spôsobom prehľadnú informáciu o vývoji faktorov, ktoré vplývajú na finančnú stabilitu na Slovensku, pričom je zameraná na najvýznamnejšie riziká pre stabilitu. Súčasťou správy je aj samostatná časť, venovaná výkonu politiky obozretnosti na makroúrovni v podmienkach SR.

ZHRNUTIE

VÝVOJ V EXTERNOM PROSTREDÍ V ROKU 2016 POUKÁZAL NA VIACERÉ PRETRVÁVAJÚCE RIZIKÁ V EKONOMIKE AJ VO FINANČNOM SEKTORE

Ekonomika eurozóny zaznamenala spomalenie svojho predchádzajúceho ekonomického rastu, a to na pozadí globálneho oslabenia ekonomiky a vo viacerých obdobiach zvýšenej volatility na finančných trhoch. Do centra pozornosti sa navyše stále dostávajú riziká v bankovom sektore eurozóny. V predlžujúcom sa prostredí nízkych úrokových sadzieb a klesajúcich úrokových marží sa zvyšujú obavy spojené s negatívnym vývojom ziskovosti bánk. Bankové sektory vo viacerých krajinách sú navyše vystavené aj problémom spojeným s vysokým podielom zlyhaných úverov a slabou prevádzkovou efektívnosťou. Významným externým rizikom zostáva aj hrozba náhleho poklesu cien na finančných alebo reálnych trhoch, z ktorých niektoré vykazujú známky nadhodnotenia. Napriek značnému konsolidačnému úsiliu v oblasti verejných financií zostáva zadlženosť viacerých štátov vysoká, čo môže vyústiť do opätovnej straty dôvery v jej udržateľnosť. Riziká plynúce z možného spomalenia ekonomického vývoja v rozvojových krajinách sa zmiernili. V strednodobom horizonte sa však môžu prejaviť negatívne dôsledky rastúcej zadlženosti v predchádzajúcich rokoch a poklesu cien komodít na podnikový sektor.

V DOMÁCEJ EKONOMIKE POKRAČUJE PRIAZNIVÝ EKONOMICKÝ VÝVOJ, V KTOROM SA VŠAK MÔŽU KUMULOVAŤ SYSTÉMOVÉ RIZIKÁ

V roku 2016 slovenská ekonomika naďalej stabilne rástla. Z hľadiska štruktúry sa k stabilnému domácejmu dopytu pridal aj zahraničný obchod, ktorý kompenzoval pokles verejných investícií po ukončení druhého programového obdobia čerpania európskych fondov. Tento vývoj sa odráža v pozitívnych trendoch na trhu práce, ako aj v raste tržieb podnikov a zvyšovaní ich ziskovosti vo väčšine odvetví. Z pohľadu finančnej stability vytvárajú tieto trendy priaznivé predpoklady vzhľadom na schopnosť podnikov aj domácností splácať svoje záväzky. Treba však upozorniť, že v kontexte pretrvávajúcich externých rizík sa v prostredí historicky vysokej úrovne zamestnanosti a nízkych mier zlyhania úverov môžu formovať riziká pre stabilitu finančného sektora

v budúcnosti. Ide predovšetkým o postupne rastúcu citlivosť domácností, podnikov, finančných inštitúcií aj trhu nehnuteľností na prípadný nepriaznivý vývoj v budúcnosti, ktorá je spojená so zvyšujúcou sa zadlženosťou a možným podceňovaním rizika.

ÚVERY RETAILU NAĎALEJ RÁSTLI RÝCHLYM TEMPOM, ZINTENZÍVNILO SA REFINANCOVANIE ÚVEROV

Z pohľadu stability slovenského finančného sektora bol najvýznamnejším trendom pokračujúci silný rast retailových úverov. Okrem nízkych úrokových sadzieb, priaznivého vývoja na trhu práce a vývoja na trhu nehnuteľností mala na tento vývoj výrazný vplyv najmä legislatívna zmena, ktorou sa stanovil maximálny poplatok za predčasné splácanie úverov na bývanie. Dôsledkom bolo jednak zdvojnásobenie objemu refinancovaných úverov, ktoré je tradične spojené s navýšením ich objemu, ako aj skokový pokles úrokových sadzieb na nové úvery na bývanie.

Pretrvávajúci rast retailových úverov v uplynulých rokoch viedol k výraznému zintenzívneniu tempa zadlžovania domácností. Pri zachovaní súčasných trendov predpokladáme, že na konci roka 2016 bude podiel úverov domácnostiam na ich disponibilnom príjme druhý najvyšší v rámci regiónu strednej a východnej Európy. Slovenské domácnosti sa tak stávajú čoraz viac citlivejšími na prípadný nepriaznivý vývoj. Túto citlivosť ešte prehĺbuje nedostatok finančných aktív domácností v pomere k ich dlhom. Pozitívne trendy, ktoré aktuálne vedú k silnému rastu úverov, môžu navyše viesť k podceňovaniu rizika na strane klientov aj bánk. Väčšina domácností nemá skúsenosť s rizikom nárastu úrokových sadzieb. Domácnosti zároveň môžu podhodnotiť aj riziko zníženia príjmov v prípade rastu nezamestnanosti, ktorá je v súčasnosti blízko historického minima. Preto je potrebné, aby boli pri poskytovaní úverov zachované obozretné štandardy.

Trh nehnuteľností bol naďalej charakteristický pokračovaním rastu cien, a to na primárnom aj sekundárnom trhu. Postupne sa však znižoval počet voľných bytov v ponuke. Na primárnom trhu sa zvyšoval podiel predajov na počte voľných bytov, na sekundárnom trhu bol zazname-

naný intenzívny pokles počtu inzerátov v ponuke. Trh sa tak stáva citlivejším na prípadné šoky či už v prítoku nových bytov alebo v dopyte po týchto bytoch.

ÚVERY PODNIKOM SI TIEŽ UDRŽALI POMERNE STABILNE

RASTÚCI VÝVOJ

Pozitívne trendy v ekonomickom vývoji sa pre-mietli aj do rastu úverov podnikom, ktorý pokračoval s priemernou medziročnou dynamikou na úrovni 6 %. Z hľadiska porovnania s inými krajinami EÚ bolo toto tempo rastu nadpriemerné. Tento rast úverov mal plošný charakter, naprieč jednotlivými ekonomickými odvetvami aj individuálnymi bankami. Treba však upozorniť, že podobne ako v prípade retailových úverov, aj v podnikovom sektore sa zvyšuje citlivosť na prípadné zhoršenie ekonomického vývoja. Rast úverov, ku ktorému sa navyše pridáva aj rast iných položiek cudzích zdrojov, je momentálne síce kompenzovaný rastom tržieb, tie však môžu mať volatilný charakter a celková zadlženosť v porovnaní s objemom vlastných zdrojov rastie.

REAKCIA MAKROPRUDENCIÁLNEHO DOHĽADU NA VÝVOJ NA TRHU ÚVEROV

Dlhodobý rast úverov v sektore domácností aj podnikov bol dôvodom rozhodnutia o zvýšení miery proticyklického kapitálového vankúša na 0,5 %. O tomto zvýšení rozhodla Banková rada NBS na svojom zasadnutí dňa 26. júla 2016 s účinnosťou od 1. augusta 2017. Súčasný vývoj fundamentov ekonomického a finančného vývoja aktuálne nenaznačuje potrebu ďalšieho zvýšenia v najbližšom období. Vývoj na úverovom trhu však bude NBS aj naďalej detailne monitorovať a vyhodnocovať, najmä z hľadiska formovania a eskalácie možného systémového rizika.

Začiatkom roka 2017 by malo nadobudnúť účinnosť opatrenie NBS, ktorým sa implementujú princípy obsiahnuté v Odporúčaní NBS č. 1/2014 v oblasti poskytovania úverov na bývanie. Táto zmena umožní rekalibráciu niektorých parametrov, a týmto sa vytvorí v sekundárnej legislatíve rámec pre dohľad nad plnením pravidiel obozretného poskytovania retailových úverov na bývanie.

Novela zákona o spotrebiteľských úveroch, ktorá nadobudne účinnosť od 1. januára 2017, zároveň vytvára rámec na legislatívnu implementáciu odporúčaní NBS aj v oblasti spotrebiteľských úverov.

PRETRVÁVAJÚCE PROSTREDIE NÍZKÝCH ÚROKOVÝCH SADZIEB VÝRAZNE ZVYŠUJE RIZIKO UDRŽATEĽNOSTI OBCHODNÝCH STRATÉGIÍ BÁNK

Ziskovosť bánk aj poisťovní bola v súčasnom prostredí nízkych úrokových sadzieb vystavená viacerým negatívnym trendom, hoci výsledná hodnota vzrástla kvôli jednorazovým mimoriadnym vplyvom. Najmä v bankovom sektore malo postupné zužovanie úrokových marží vplyv na stále sa zintenzívňujúci pokles čistých úrokových príjmov.

Simulácia možného vývoja ziskovosti bankového sektora pri predpoklade pokračovania aktuálnych trendov naznačuje jej zníženie v roku 2017. Dôvodom je najmä výrazný pokles úrokových príjmov z retailových úverov na bývanie, ktorý je dôsledkom legislatívnej zmeny v oblasti stanovenia maximálneho poplatku za predčasné splatenie týchto úverov. Tento pokles by mohol byť čiastočne kompenzovaný úrokovými príjmami zo spotrebiteľských úverov, čo je však tiež limitované rastúcou mierou konkurencie. Navyše je možné očakávať, že pokles ziskovosti, hoci miernejším tempom, bude pokračovať aj v rokoch 2018 a 2019. V dôsledku tohto vývoja sa výrazne zvýši citlivosť bankového sektora na akékoľvek dodatočné nepriaznivé vplyvy. V ešte väčšej miere sa to týka skupiny stredne veľkých a menších bánk, ktorých ziskovosť je už teraz v porovnaní s veľkými bankami na nižšej úrovni. Preto bude predovšetkým nevyhnutné predísť zvyšovaniu rizikovosti úverových portfólií, a to v situácii, keď sa obchodné stratégie bánk zameriavajú na rast úverov. Tieto stratégie bánk zároveň vytvárajú zvyšujúcu sa potrebu ponechania si časti zisku vo forme kapitálu. Hoci celkovú solventnosť bankového sektora možno naďalej hodnotiť ako dostatočnú, celková primeranosť vlastných zdrojov sa postupne v dôsledku pomerne vysokého podielu zisku vyplateného vo forme dividend v uplynulých rokoch postupne dostala pod medián EÚ. Kvalita vlastných zdrojov je v porovnaní s mediánom EÚ lepšia.

Uvedený očakávaný pokles ziskovosti a zvyšovanie citlivosti na neočakávané negatívne vplyvy zároveň zvyrazňujú potrebu predchádzať dodatočným legislatívnym zásahom týkajúcim sa napríklad cenotvorby finančných produktov alebo výšky odvodov a príspevkov. V bankovom sektore bude mať zrušenie znižovania bankového odvodu negatívny dopad na ziskovosť.

Tabuľka 1 Prehľad najvýznamnejších rizík z hľadiska stability slovenského finančného sektora

	Oblasť	Riziko	Faktory prehlbujúce riziko	Faktory zmiernujúce riziko	Regulátorne opatrenia a odporúčania NBS
Riziká vyplývajúce z externého prostredia	Nízke úrokové sadzby a vplyv uvoľnených menových politík	Negatívny dopad na obchodný model bánk a poisťovní, zvyšovanie rizikivosti portfólia dôchodkových fondov, klesajúce úrokové sadzby (vrátane dlhodobých sadzieb) vytvárajú postupný tlak na pokles ziskovosti v dlhodobjšom horizonte	Banky: Potenciál ďalšieho rastu úverov domácnostiam z dôvodu rýchleho rastu zadlženosti postupne klesá a znižujú sa úrokové marže; pri retailových úveroch na nehnuteľnosti je tento trend ešte zvýraznený výrazným znížením maximálnej náhrady nákladov za predčasné splatenie. Kompenzácia úrokových príjmov z úverov na nehnuteľnosti príjmami zo spotrebiteľských úverov môže byť limitovaná rastúcou mierou konkurencie	Pozitívny vplyv na ziskovosť bánk môže mať postupné oživovanie úverovania podnikového sektora	V poisťnom sektore nadobudla od 1. januára 2016 účinnosť nová regulácia Solventnosť II, ktorá by mala viesť k výraznému zvýšeniu kapitálovej požiadavky na krytie rizík, nie však k výraznému poklesu marže solventnosti. Poisťovne, ktorých miera solventnosti sa ukáže ako nízka, by však mali zväziť výplatu dividend a mali by posilniť svoju solventnosť
		Riziko vzniku bublín v cenách rizikovejších aktív; prehľbuje sa riziko dopadu na finančné trhy v prípade ukončenia operácií zo strany centrálnych bánk	Simultánny pokles krátkodobých aj dlhodobých úrokových sadzieb aj rizikových prémie zvyšuje riziko náhleho a simultánneho poklesu cien rizikovejších aktív, ktoré sa v roku 2015 a na začiatku roka 2016 prejavilo vo forme turbulencií na finančných trhoch	Priame vystavenie domácich finančných inštitúcií voči týmto aktívam je pomerne nízke; výrazne však rastie durácia a zvyšuje sa podiel akciovkej zložky a iných rizikovejších aktív v podielových a dôchodkových fondoch	
	Makroekonomický vývoj v domácej ekonomike a v eurozóne	Nárast nákladov na kreditné riziko v prípade nepriaznivého makroekonomického vývoja	Spomalenie ekonomického rastu v eurozóne s pravdepodobnou stagnáciou v najbližšom období; riziká plynúce z rozvíjajúcich sa krajín viažu sa najmä na vysokú zadlženosť podnikov v týchto krajinách	Pomerne vysoká úroveň solventnosti v bankovom aj poisťnom sektore Nízke úrokové sadzby znižujú náklady na splátky úverov Historicky nízke náklady na kreditné riziko v retailovom sektore a klesajúce náklady na kreditné riziko v podnikovom sektore počas roka 2016	Vankúš na zachovanie kapitálu bol v plnej miere implementovaný už od 1. októbra 2014 Pre systémovo významné banky je postupne v priebehu rokov 2016 – 2018 zavedený kapitálový vankúš z dôvodu ich systémovej významnosti Zavedenie nenulovej miery proticyklického kapitálového vankúša vzhľadom na rast úverov retailu aj podnikom na úrovni 0,5 % od 1. augusta 2017
		Vyššia citlivosť bánk na nepriaznivý vývoj na trhu nehnuteľností v prípade zhoršenia ekonomickej situácie	Rast cien nehnuteľností vo všetkých krajinách Zrýchľuje sa predaj na primárnom aj sekundárnom trhu a rastie podiel nedokončených bytov na celkovom predaji Niektoré špecifické štrukturálne charakteristiky slovenského trhu nehnuteľností – pomerne vysoká volatilita cien nehnuteľností, nízka likvidita, vysoká relatívna koncentrácia bankového sektora v tomto segmente a pomerne vysoká úroveň LTV na nové úvery, ktorá rastie najmä na hraničnej úrovni 90 %	Implementácia odporúčania NBS viedla k poklesu nových úverov na bývanie s LTV nad 90 %	Odporúčanie A (Odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014), účinné od 1. novembra 2014. Plánovaná recalibrácia a legislatívna implementácia odporúčania od začiatku roka 2017

Tabuľka 1 Prehľad najvýznamnejších rizík z hľadiska stability slovenského finančného sektora (pokračovanie)

	Oblasť	Riziko	Faktory prehlbujúce riziko	Faktory zmiernujúce riziko	Regulátorne opatrenia a odporúčania NBS
Riziká vyplývajúce z externého prostredia	Regulátorne prostredie	Potenciálne uvoľnenie regulatórnych pravidiel pre banky, ktoré sú dcérskymi spoločnosťami zahraničných bánk, v oblasti likvidity a majetkovej angažovanosti v rámci bankovej únie	Zrušenie limitov na prepojenia v rámci vlastnej bankovej skupiny a presun riadenia likvidity na centrálnu úroveň môže prehĺbiť negatívne dopady prípadného náhleho zhoršenia finančnej situácie skupiny alebo nedostatku likvidity		
		Riziko vyplývajúce z dopadu implementácie požiadavky na minimálny objem vlastných zdrojov a oprávnených záväzkov (MREL)	Pretrvávajúca neistota týkajúca sa určenia výšky požiadavky na MREL a obavy z nedostatočného zohľadnenia špecifik bankových sektorov, ktoré sú primárne financované vkladmi klientov	Dostatočný objem CET 1 kapitálu	
		Neistota ohľadne veľkosti dopadu pripravovanej zmeny týkajúcej sa sprísnenia regulácie pre štátne dlhopisy v portfóliách bánk a poisťovní	Vysoký podiel slovenských štátnych dlhopisov v portfóliách bánk aj poisťovní		
Riziká vyplývajúce z vývoja na domácom finančnom trhu	Zadlženosť domácností	Rastúca zadlženosť domácností môže oslabiť tento sektor a zvýšiť tak citlivosť bankového sektora na prípadné zhoršenie makroekonomického vývoja	Rast koncentrácie zadlženosti pri niektorých typoch domácností, a to najmä v dôsledku zintenzívnenia trendu refinancovania úverov spojených s výrazným navýšením celkového dlhu	Implementácia odporúčaní NBS viedla k posilneniu úverových štandardov bánk, vrátane refinancovania s navýšením	Odporúčanie F (Odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014), účinné od 1. marca 2015, v roku 2017 sa plánuje jeho legislatívna implementácia
			Úvery domácnostiam v pomere k ich príjmom rastú najrýchlejšie spomedzi všetkých krajín EÚ	Oživenie trhu práce, rast reálnych miezd a rast spotreby domácností	Odporúčania B a E (Odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014), účinné od 1. marca 2015, v roku 2017 sa plánuje ich legislatívna implementácia a rekalibrácia. Zavedenie nenulovej miery proticyklického kapitálového vankúša vzhľadom na rast úverov retailu aj podnikom
		Nízke úrokové sadzby môžu viesť k príliš optimistickému hodnoteniu schopnosti domácností splácať úver	Nárast fixácií úrokových sadzieb znižuje negatívny dopad prípadného opätovného nárastu sadzieb na finančnú situáciu veriteľov	Odporúčanie C (Odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014), účinné od 1. marca 2015, v roku 2017 sa plánuje jeho legislatívna implementácia a rozšírenie	

Tabuľka 1 Prehľad najvýznamnejších rizík z hľadiska stability slovenského finančného sektora (pokračovanie)

	Oblasť	Riziko	Faktory prehlbujúce riziko	Faktory zmiernujúce riziko	Regulátorne opatrenia a odporúčania NBS
Riziká vyplývajúce z vývoja na domácom finančnom trhu	Likvidita	Časový nesúlad aktív a pasív	Prehlbujúci sa časový nesúlad aktív a pasív a mierny pokles likvidných vankúšov Prebiehajúca harmonizácia regulátorých pravidiel v rámci bankovej únie môže viesť k výraznému uvoľneniu regulátorých požiadaviek v oblasti likvidity a výraznému poklesu likvidných aktív v domácom bankovom sektore	Dodržiavanie minimálneho regulátorneho limitu na likvidné aktíva, zdravá štruktúra zdrojov	Novela ukazovateľa likvidných aktív od 1. decembra 2014. Tieto požiadavky na krytie čistých peňažných tokov likvidnými aktívami sú prísnejšie ako pravidlá prijaté na európskej úrovni Ukazovateľ zohľadňuje aj riziko presunu rizika do podielových fondov Prebiehajúca diskusia týkajúca sa komplexnej revízie národnej legislatívy v oblasti hypotekárnych záložných listov s cieľom posilniť ich efektívnosť ako nástroja umožňujúceho dlhodobé financovanie bánk
	Koncentrácie, prepojenia v rámci finančného trhu a riziko prenosu externých rizík	Relatívne vysoká koncentrácia (časti) portfólia alebo vyššie vystavenie voči vlastnej skupine v niektorých inštitúciách alebo fondoch Negatívny dôsledok racionalizačných opatrení alebo strategických rozhodnutí zo strany materských spoločností na domáce finančné inštitúcie a riziko prenosu externých rizík	Slovenská ekonomika vykazuje pomerne vysokú mieru hospodárskej prepojenosti domácich firiem, najväčšie môžu ohroziť solventnosť niektorých bánk Oslabená finančná pozícia niektorých materských spoločností slovenských bánk, čiastočne aj v dôsledku geopolitických rizík Priamy negatívny dopad na banky na Slovensku v dôsledku kapitálových a úverových prepojení medzi dcérskymi a materskými bankami Prebiehajúca harmonizácia regulátorých pravidiel v rámci bankovej únie môže viesť k výraznému rastu závislosti domácich bánk na ich materských spoločnostiach	Hodnota ukazovateľov efektivity v domácich (najmä veľkých) bankách zostáva nad priemerom EÚ	Banky by mali obozretne pristupovať k hodnoteniu hospodárskej prepojenosti klientov a obozretne riadiť riziko koncentrácie na strane úverov aj vkladov. Pre päť najväčších bánk je postupne v priebehu rokov 2016 – 2018 zavedený kapitálový vankúš z dôvodu ich systémovej významnosti

Tabuľka 1 Prehľad najvýznamnejších rizík z hľadiska stability slovenského finančného sektora (pokračovanie)

	Oblasť	Riziko	Faktory prehlbujúce riziko	Faktory zmiernujúce riziko	Regulátorne opatrenia a odporúčania NBS
Riziká vyplývajúce z vývoja na domácom finančnom trhu	Obchodné praktiky finančných inštitúcií	Možné strategické riziko z rastúcej previazanosti finančných subjektov na finančných sprostredkovateľov	Tlak na zmiernovanie úverových štandardov bánk nad rámec obozretných pravidiel		Odporúčanie G (Odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014), účinné od 1. marca 2015, počas roka 2016 bolo implementované do zákona o úveroch na bývanie aj zákona o spotrebiteľských úveroch
		Riziká vyplývajúce z intenzívnej cenovej konkurencie na trhu poistenia áut	Nadalej pretrváva riziko, či hodnota poistného v poistení áut pokrýva všetky oprávnené náklady, hoci situácia sa v tejto oblasti bola počas prvého polroka 2016 stabilná		Vplyv konkurencie na cenovú politiku v poistení áut by nemal byť na úkor riadneho plnenia oprávnených nárokov poistených
		Možný vznik nerovnováh v dôsledku nerovnocenného vzťahu medzi finančnými subjektmi a ich klientmi			Dohľad nad nebankovými spoločnosťami poskytujúcimi úvery začala v roku 2015 vykonávať NBS a výrazne sa posilnili aj jej kompetencie a výkon dohľadu v oblasti ochrany finančného spotrebiteľa

Zdroj: NBS.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

KAPITOLA 1

EXTERNÉ PROSTREDIE Z POHĽADU FINANČNEJ STABILITY

1

1 EXTERNÉ PROSTREDIE Z POHĽADU FINANČNEJ STABILITY

TREND SPOMALOVANIA GLOBÁLNEHO EKONOMICKÉHO RASTU SA PREDĹŽIL AJ DO ROKA 2016, K ČOMU, OKREM INÉHO, PRISPELO ZABRZDENIE OŽIVENIA V EUROZÓNE

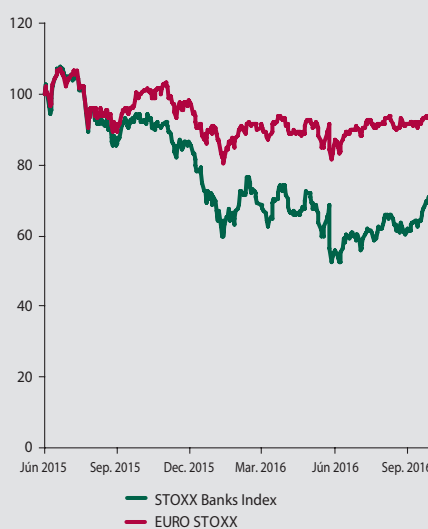
Globálna ekonomika zaznamenala počas roka 2016 ďalšie mierne spomalenie svojho rastu, avšak prognózy na ďalšie roky signalizujú, že by sa mala postupne oživiť. Po určitom období, keď negatívne trendu v ekonomickej aktivite dominovali rozvíjajúce sa ekonomiky, sa situácia nedávno znovu otočila a spomalenie výkonnosti sa dotklo najmä rozvinutých krajín. Na finančných trhoch sa striedali epizódy výrazne zvýšenej volatility a nervozity s obdobiami relatívneho pokoja. Po turbulentnom období na začiatku roka sa druhá vlna nestability na trhoch prejavila na prelome júna a júla v súvislosti s neočakávaným výsledkom referenda v Spojenom kráľovstve v prospech odchodu z Európskej únie. V oboch prípadoch prispelo k stabilizácii trhov a čiastočnému obnoveniu rizikového apetítu investorov ďalšie uvoľňovanie menových politík vo viacerých rozvinutých ekonomikách. Pozitívnym impulzom pre upokojenie situácie bolo aj zastavenie prepadu cien komodít a vymazanie časti predošlých strát zaznamenaných na komoditných trhoch.

Ekonomika eurozóny nedokázala nadviazať na oživenie z minulého roka a jej dynamika sa v poslednom období spomalila. Navyše väčšina predikcií poukazuje na stagnáciu, prípadne mierne spomalenie tempa rastu ekonomickej aktivity aj v nasledujúcich dvoch rokoch. Pri takomto scenári bude aj návrat inflácie nahor zo súčasných hodnôt blízky nule pravdepodobne prebiehať pomalšie ako sa pôvodne predpokladalo. Práve pre zhoršujúce sa inflačné vyhliadky prijala Európska centrálna banka (ECB) na jar sériu opatrení na ďalšie uvoľnenie menovej politiky s cieľom podporiť nominálny rast a ukotviť očakávaná vo vzťahu k cenovému vývoju.

ZINTENZÍVNILO SA VNÍMANIE RIZÍK VO VZŤAHU K BANKOVÉMU SEKTORU V EUROZÓNE, NAJMÄ V NADVÄZNOSTI NA PREDĹŽUJÚCE SA OBDOBIE NÍZKÝCH ÚROKOVÝCH SADZIEB

Vzhľadom na prehlbujúce sa problémy s cyklickým vývojom ekonomiky, nedostatočnú adaptáciu na nové podmienky a nedoriešené záťaž ešte z predošlej krízy sa od začiatku roka 2016 najväčšia pozornosť v eurozóne sústreďovala na zdravie domáceho bankového sektora. Vystupňovali sa pochybnosti o udržateľnosti podnikateľského modelu väčšiny bánk v jeho súčasnom nastavení. Investori sa začali ešte viac ako doteraz obávať, že ziskovosť bánk, ktorá je už v súčasnosti nižšia ako v období pred krízou, bude ďalej klesať a nezabezpečí im požadovanú návratnosť kapitálu. Toto prehodnotenie pohľadu na perspektívy bankového sektora v eurozóne sa na finančných trhoch prejavovalo tým, že ceny akcií bánk klesali nielen

Graf 1 Vývoj všeobecného akciového indexu a jeho bankového subindexu v eurozóne

Zdroj: Bloomberg.

Poznámka: Normované 30.6.2015 = 100.

v absolútnom vyjadrení, ale aj v pomere k celkovému akciovému indexu. Negatívny sentiment voči bankám sa prejavil aj na ďalších trhových ukazovateľoch, napríklad na náraste kreditných spreadov.

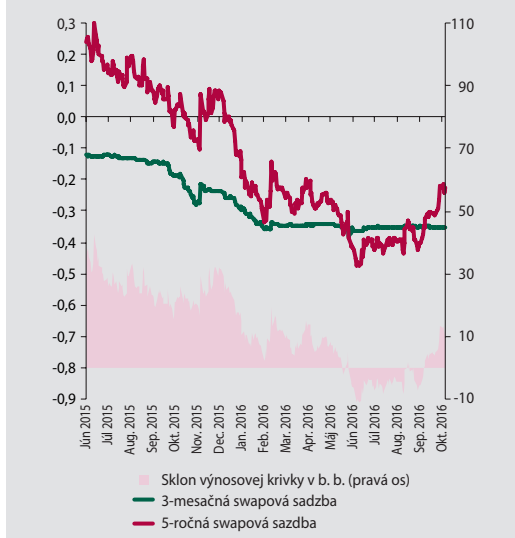
V predošlých rokoch sa vplyvom sprísnenej regulácie zvyšovala kapitálová vybavenosť bankového sektora, a tým aj jeho odolnosť voči šokom. Pre zachovanie tohto stavu je dôležité, aby banky vedeli priebežne dopĺňať vlastné zdroje cez tvorbu a ponechanie si zisku. Schopnosť bánk pravidelne dosahovať primeraný zisk je preto zásadná nielen z pohľadu záujmov ich akcionárov, ale aj pre účely zabezpečenia dlhodobého zdravia bankového sektora a jeho schopnosti financovať a podporovať reálnu ekonomiku. Význam témy ziskovosti a s ňou súvisiacej kondície bánk pre finančnú stabilitu v eurozóne podčiarkol aj Európsky výbor pre systémové riziká (ESRB) tým, že nedávno preradil túto problematiku na prvé miesto v rámci svojho hodnotenia najvýznamnejších systémových rizík.

Hlavná príčina nepriaznivých vyhladiok bankového sektora aktuálne súvisí s prevládajúcim prostredím nízkych, respektíve až zá-

porných, úrokových sadzieb. Úrokové sadzby v eurozóne sa už dlhšie obdobie nachádzali na historicky nízkych úrovniach a rozhodnutia ECB z decembra 2015 a marca 2016 o ďalšom znížení depozitnej sadzby kumulatívne z -0,2 % na -0,4 % ako aj prijatie ďalších opatrení na uvoľnenie menovej politiky ešte tento stav umocnili. V spojení so slabým ekonomickým rastom, nielen v eurozóne ale aj globálne, bezinflačným prostredím a zvýšenou neistotou sa tak výrazne predĺžilo obdobie, počas ktorého finančné trhy očakávajú nízku úroveň úrokových sadzieb. Kľúčovým z pohľadu rizík pre banky je, že klesali aj dlhodobé úrokové sadzby, a to dokonca rýchlejšie ako tie krátkodobé, čo spôsobilo splošťovanie výnosovej krivky. Znižovanie dlhého konca výnosovej krivky je okrem predpokladaného vývoja menovopolitických sadzieb zosilňované aj redukciou časovej prémie za riziko, pod čo sa výraznou mierou podpísali aj nákupy dlhopisov centrálnou bankou v rámci programov kvantitatívneho uvoľňovania.

Vzhľadom na základný princíp fungovania bánk, ktorým je transformácia krátkodobých pasív na dlhodobé aktíva, je vyrovnávanie výnosovej krivky negatívnym faktorom pre čisté úrokové príjmy. Oproti iným epizodám sploštenej trhovej výnosovej krivky je v súčasnosti pritažujúcou okolnosťou, že jej časť dokonca leží v zápornom pásme. Kedže banky v obave o stratu dôvery ich klientov nechcú znižovať úrokové sadzby na klientske depozitá pod nulovú hranicu, dostávajú sa ich úrokové marže pod ešte väčší tlak. Treba poznamenať, že čisté úrokové príjmy bánk v eurozóne zatiaľ nezaznamenali významnejší pokles a pokrízový prepád celkovej ziskovosti vyplýval prevažne z iných položiek výsledovky, ako neúrokové príjmy, či náklady na kreditné riziko. V poslednom období je však určitý trend znižujúcej sa úrokovej marže zreteľný, a mal by sa ďalej prehĺbovať, ako budú maturujúce aktíva postupne nahrádzané novými úvermi a cennými papiermi s nižšími úrokovými sadzobami. Aká bude intenzita dopadu tohto trendu na ziskovosť konkrétnych bánk a národných bankových sektorov bude závisieť od viacerých faktorov, ako sú stupeň závislosti od čistých úrokových príjmov, pomer trhového a klientskeho financovania v bilancii a vzdialenosť úrokových sadzieb na vkladoch od nulovej úrovne.

Graf 2 Vývoj dlhodobých a krátkodobých úrokových sadzieb v eurozóne a sklon výnosovej krivky (% , b. b.)

Zdroj: Bloomberg.

Poznámka: Sklon výnosovej krivky je vypočítaný ako rozdiel 5-ročnej a 3-mesačnej eurovej swapovej sadzby.

VÝHLAD ZISKOVOSTI PRE ČASŤ BANKOVÉHO SEKTORA EUROZÓNY ZATIEŇUJE AJ NÍZKA KREDITNÁ KVALITA AKTÍV A SLABÁ PREVÁDZKOVÁ EFEKTIVITA

Druhou oblasťou, ktorá nepriaznivo ovplyvňuje finančnú kondíciu bánk a sentiment voči nim, je otázka vysokého podielu aktív so zhoršenou kreditnou kvalitou. Celková priemerná úroveň zlyhaných expozícií v eurozóne je vyššia ako obdobný ukazovateľ za iné významné bankové sektory. Čo je však ešte znepokojujúcejšie je to, že vo viacerých členských krajinách sú bilancie príslušných bankových sektorov zaťažené až dvojcifernými podielmi zlyhaných expozícií. Práve bankové sektory krajín, ktoré sa nedokázali doteraz vysporiadať s bremenom zlyhaných úverov z minulosti, sa ocitli pod najväčším tlakom finančných trhov. Do tejto skupiny možno zaradiť najmä Taliansko a Portugalsko. Pretrvávajúca zvýšená hladina zlyhaných úverov predstavuje pre banky záťaž nielen z pohľadu potenciálnych kreditných strát. Negatívnu stopu na ziskovosti zanecháva aj cez nižší úrokový príjem z týchto úverov, náklady za dodatočné administratívne a právne úkony a vyššiu požiadavku na vlastné zdroje kvôli vyššej rizikivosti takýchto úverov. V širšom ponímaní sú banky s horšou kreditnou kvalitou portfólia menej schopné a ochotné poskytovať nové úvery, prípadne tak robia za cenu vyšších požadovaných úrokov. Navyše, ak aktíva so zhoršenou kreditnou kvalitou ostávajú dlhodobo v bilanciách bánk, blokuje sa tým aj ozdravný proces v podnikovom sektore a efektívna alokácia kapitálu v ekonomike. To všetko sa sekundárne môže prenášať do pomalšieho ekonomického rastu a následne do zlyhávania ďalších úverov.

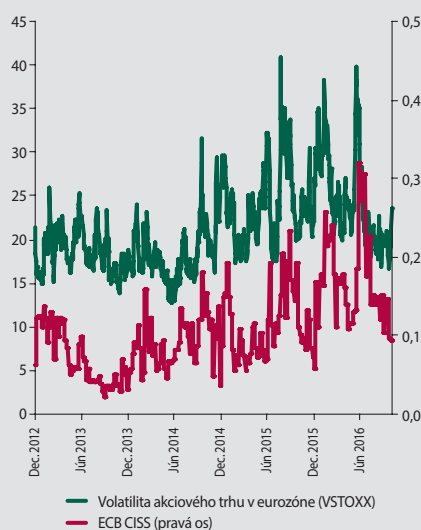
Závažným nedostatkom bankových sektorov vo vybraných krajinách eurozóny, ktorý ťahá nadol ich ziskovosť, je slabá prevádzková efektivita. V posledných rokoch banky venovali zvýšenú pozornosť snahe o úspory v prevádzkovej oblasti, ale tento proces optimalizácie nebol zďaleka zavŕšený. Niektoré národné bankové sektory sú poznačené prebytočnými kapacitami, čo vytvára priestor pre posilnenie ziskovosti prostredníctvom racionalizácie, a to hneď v dvoch rovinách. Na úrovni individuálnych bánk ide o zoštíhlenie pobočkovej siete a na sektorovej úrovni o konsolidáciu medzi bankami navzájom. Dosiachnutie efektivity v prevádzkovej oblasti bude dôležitým predpokladom, ak budú chcieť

banky ostať konkurencieschopné v súboji s dynamicky rastúcim segmentom alternatívnych poskytovateľov bankových služieb, označovaných súhrnne ako FinTech.

ĎALŠÍMI KLÚČOVÝMI RIZIKAMI PRE FINANČNÚ STABILITU V EUROZÓNE SÚ PRUDKÝ NÁRAST RIZIKOVEJ AVERZIE NA FINANČNÝCH TRHOCH, OPĀTOVNÁ STRATA DŔVERY V UDRŽATEĽNOST VÝVOJA VO VEREJNÝCH FINANCIÁCH AKO AJ RÝCHLY A MÁLO PREHLADNÝ RAST V SEKTORE TIENOVÉHO BANKOVNÍCTVA

Druhá základná hrozba pre finančnú stabilitu sa viaže na možnosť náhleho precenenia rizikových prémie na finančných trhoch. Počnúc druhým polrokom 2015 prešli finančné trhy niekoľkými periódami zvýšenej volatility v nadväznosti na negatívne ekonomické alebo politické udalosti vo svete. Dobrou správou je, že vo všetkých epizódach sa zatiaľ ukázala ich dostatočná odolnosť a tieto šoky absorbovali bez citeľnejšieho vplyvu na celkovú makroekonomickú situáciu. Podmienky pre vznik ďalších turbulencií však pretrvávajú. Globálne rizikové prémie sa nachádzajú pod dlhodobými historickými priermi pri viacerých triedach aktív. Predpoklad dlhodobého zotrvania úrokových sadzieb na nízkych úrovniach v rozvinutých krajinách súčasne vytvára dopyt po investíci-

Graf 3 Ukazovatele nervozity na finančných trhoch v eurozóne

Zdroj: Bloomberg.

Poznámka: CISS je kompozitný indikátor systémového stresu počítaný ECB.

ách s vyšším rizikovým profilom, a tým tlak na nárast ich cien. V rámci eurozóny sa známky nadhodnotenia ukazujú najmä pri luxusnom segmente komerčných nehnuteľností a vo vybraných krajinách na trhu rezidenčných nehnuteľností. V momentálnej konštelácii zvýšenej neistoty sprevádzajúcej hospodársky výhľad a množiacich sa politických rizík sa stupňuje pravdepodobnosť, že účastníci na finančných trhoch prehodnotia pomer medzi očakávaným výnosom a rizikovosťou svojich portfólií a spustia novú vlnu výpredajov. Zároveň sa so zužujúcim priestorom pre opatrenia centrálnych bánk, ktoré v minulosti predstavovali hlavný stabilizačný element, zvyšuje riziko prenesenia prvotnej nervozity na finančných trhoch do vážnejšej systémovej krízy.

Aj keď sa riziká súvisiace s vysokou zadlženosťou štátov eurozóny dostali od roku 2013 čiastočne do úzadia, opätovné prepuknutie suverénnej krízy ostáva stále reálnou hrozbou. Výnosy do splatnosti, pri ktorých sa už dlhšiu dobu obchodujú štátne dlhopisy krajín eurozóny sa nachádzajú na nízkych úrovniach, ktoré nenaznačujú, že by sa finančné trhy obávali o zdravie verejných financií. Azda s výnimkou Grécka to platí aj pre krajiny, ktoré boli v epicentre dlhovej krízy. Prirodzene je to aj zásluha nemalého kumulatívneho konsolidačného úsilia posledných rokov, vďaka ktorému došlo k redukcii rozpočtových deficitov naprieč eurozónou. Veľkú úlohu tu však zohrávajú aj program nákupu štátnych dlhopisov Európskou centrálnou bankou a celkové prostredie nízkych úrokových sadzieb, ktoré výnosy do splatnosti štátnych dlhopisov tlačia nadol. Zadlženosť viacerých štátov však napriek všetkým opatreniam zostala vysoká, a v niektorých z nich sa ešte nepodarilo zastaviť ani jej rast. Zároveň sa v poslednom období spomalil aj proces znižovania štrukturálnych rozpočtových deficitov. Ak sa teda vezme do úvahy pomalý nominálny rast v eurozóne a zvýšená politická neistota ohrozujúca pokračovanie fiškálnych a štrukturálnych reforiem, môže sa návrat obáv o udržateľnosť verejných financií niektorých krajín znovu vrátiť do popredia pozornosti na finančných trhoch.

Dlhodobo nízke úrokové sadzby nie sú problémom len pre bankový sektor, ale aj pre

ostatné segmenty finančného sektora. Ohrozená je najmä solventnosť životných poisťovní a dávково definovaných dôchodkových schém, ktoré by pri zotrvaní nízkych výnosov z aktív neboli schopné splniť garantované záväzky voči svojim klientom. Súčasná úroveň úrokových sadzieb zároveň motivuje k prílevu prostriedkov do subjektov tieňového bankovníctva, ktorého rastúca prepojenosť s ostatnými časťami finančného sektora a slabá transparentnosť vnáša do systému zvýšené riziko.

V STREDNODOBOM HORIZONTE PRETRVÁVAJÚ RIZIKÁ PLYNÚCE Z VÝVOJA V ROZVÍJAJÚCICH SA EKONOMIKÁCH, A TO NAJMÄ V SÚVISLOSTI S KREDITNOU EXPANZIOU PREDOŠLÝCH ROKOV, POKLESOM CIEN KOMODÍT A HROZBOU NÁRASTU BARIÉR PRE GLOBÁLNY OBCHOD

Kým druhá polovica roka 2015 a vstup do nasledujúceho roka bol poznačený vážnymi obavami o ekonomický výhľad rozvíjajúcich sa ekonomík, a s tým súvisiacimi turbulenciami na finančných trhoch, v nasledujúcich mesiacoch sa tento negatívny sentiment zmiernil. Hlavnú zásluhu na tom má zastavenie klesajúceho trendu hospodárskej výkonnosti týchto krajín, osobitne Číny, a náznaky jej opätovnej akcelerácie. Medzi významné faktory, ktoré umožnili tento obrat a prispeli k posunu v sentimente, sa radí stabilizácia cien komodít a uvoľňovanie menovej politiky v rozvinutých krajinách, ktoré sa prenášalo aj do finančných podmienok v týchto ekonomikách. Po období odlevov portfóliových investícií sa dopyt po dlhopisoch a akciách emitovaných v rozvíjajúcich sa krajinách obnovil.

V strednodobom horizonte však riziká plynúce z rozvíjajúcich sa krajín pretrvávajú a viažu sa najmä na vysokú zadlženosť. Predovšetkým korporátny sektor v mnohých z týchto krajín sa po finančnej kríze vyznačoval výrazným nárastom objemu dlhového financovania v súvislosti s prílevom lacných peňazí a investíciami v oblasti komodít. Ešte väčší problém ako samotná výška dlhu v pomere k veľkosti ekonomík je, že významná časť sa viaže na podniky, ktorých schopnosť splácania je ohrozená z dôvodu poklesu ziskovosti v posledných rokoch. Zhoršenú finančnú situáciu pociťujú osobitne komoditné firmy. Výsledkom môže byť zvýšený výskyt zlyhaných úverov a prenos problémov na bankové sektory príslušných krajín. Platí to hlavne pre

prípád, že črtajúce sa oživenie by sa zabrzdilo. Okrem toho, ak by udalosti nabrali takýto vývoj, dá sa očakávať, že finančné trhy by zareagovali sťahovaním kapitálu z týchto ekonomík. Následne by sa zrejme zhoršili celkové podmienky financovania a vzrástla cena zdrojov, čo by mohlo viesť k problémom s obsluhou dlhu aj pri ďalšej skupine podnikov.

Najnovšie sa riziká pre vyhliadky ekonomického rastu v rozvíjajúcich sa krajinách zvýšili kvôli potenciálnemu nárastu protekcionizmu vo svete. Táto hrozba sa objavila ako dôsledok postupujúceho politického procesu,

ktorým sa mení pohľad vo viacerých rozvíjajúcich sa krajinách na prínosy globalizácie. Výsledok nedávnych amerických prezidentských volieb zrejme tento prúd ešte umocní. V súčasnej politickej klíme tak ostáva nejasný osud viacerých rozpracovaných aj existujúcich dohôd o voľnom obchode a môže dôjsť k zavedeniu ciel a taríf na dovoz produktov z rozvíjajúcich sa krajín. Tento krok by mohol spustiť aj širšiu vlnu anti-globalizačných opatrení vo svete s negatívnym dopadom na zahraničný obchod, od ktorého sú mnohé rozvíjajúce sa ekonomiky výrazne závislé, a tým poškodiť ich ekonomický potenciál.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

KAPITOLA 2

DOMÁCE PROSTREDIE Z POHĽADU FINANČNEJ STABILITY

2

2 DOMÁCE PROSTREDIE Z POHĽADU FINANČNEJ STABILITY

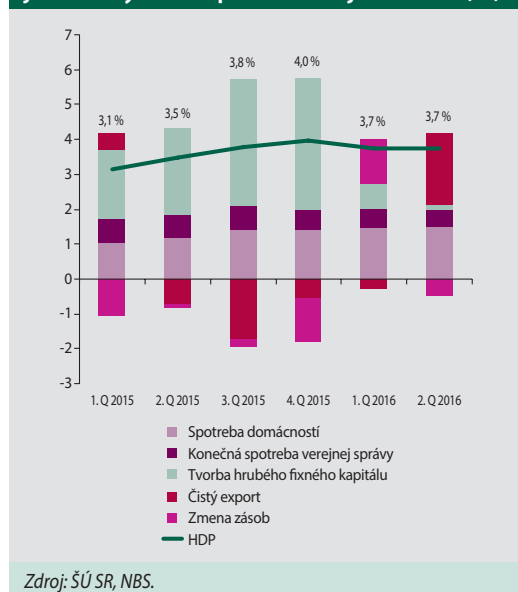
V ROKU 2016 POKRAČUJE STABILNÝ RAST EKONOMIKY

V prvej polovici roka 2016 rástla ekonomika SR 3,7 % medziročným tempom. Čistý export sa vrátil na post ťahúňa ekonomického rastu. Začiatkom roka 2016 došlo k očakávanému zmierneniu ekonomického rastu, keď najmä vplyvom ukončenia druhého programového obdobia pokleslo čerpanie fondov z rozpočtu EÚ, čo sa prejavilo v poklese investícií v úvode roka. Pokles verejných investícií bol čiastočne kompenzovaný rastom súkromných investícií. Spomalenie čerpania prostriedkov z rozpočtu EÚ sa prejavilo aj v nižšom raste konečnej spotreby verejnej správy v prvom polroku 2016, predovšetkým v dôsledku pribrzdzených výdavkov na nákup tovarov a služieb. Stabilnou zložkou domáceho dopytu ostáva aj naďalej konečná spotreba domácností, ktorá v prvej polovici roka 2016 rástla 2,8 % tempom. Stabilný rast konečnej spotreby domácností je ovplyvnený najmä rastom reálnych miezd, pretrvávajúcimi priaznivým vývojom na trhu práce a relatívne priaznivým ekonomickým sentimentom. Slovenské domácnosti tak aj naďalej svojimi výdavkami prispievali k stabilnému rastu slovenskej ekonomiky, ktorá

v prvom polroku 2016 patrila medzi šesť najrýchlejšie rastúcich ekonomík EÚ. Po období, keď bol rast slovenskej ekonomiky ťahaný hlavne domácim dopytom, podporil rast ekonomiky najmä čistý export a len čiastočne domáci dopyt, ktorý sa spomalil v dôsledku pomalšieho rastu verejnej spotreby a stagnácie investícií. Za nárastom čistého exportu stála predovšetkým vyššia exportná výkonnosť automobilového a elektrotechnického priemyslu a nárast služieb.

Rastové tendencie by v ekonomike mali pretrvať aj v druhej polovici roka, pričom v roku 2016 sa predpokladá rast ekonomiky na úrovni 3,5 %. Príspevok čistého exportu by sa však v tomto roku mal postupne znižovať vplyvom spomalenia rastu exportnej výkonnosti v dôsledku slabnúceho zahraničného dopytu. Prepád vládnych investícií súvisiaci s čerpaním eurofondov by mal byť čiastočne kompenzovaný investíciami v automobilovom priemysle, energetike a stavebníctve. Konečná spotreba domácností by aj naďalej mala ostať stabilným zdrojom slovenskej ekonomiky. Rast miezd, záporná inflácia a priaznivý vývoj na trhu práce by sa aj naďalej mali priaznivo prejavovať v apetíte domácností, v dôsledku čoho sa predpokladá postupná akcelerácia súkromnej spotreby. Verejný sektor by aj naďalej mal svojou spotrebou prispievať k ekonomickému rastu, avšak v menšej miere ako spotreba domácností. V nasledujúcich rokoch by ekonomický rast Slovenska mal byť ovplyvnený najmä kolísavým vývojom zahraničného dopytu, stabilne rastúcou spotrebou domácností, očakávanými investíciami vo verejno-súkromnom partnerstve a spustením výroby novej automobilky v automobilovom priemysle. Vplyv Brexitu na ekonomiku SR sa predpokladá iba v obmedzenej miere, najmä prostredníctvom nižšieho dopytu zahraničných obchodných partnerov. Z hľadiska finančnej stability by aktuálny ako aj očakávaný makroekonomický vývoj v roku 2016 mal priaznivo pôsobiť na finančný systém. V prostredí postupne sa uzatvárajúcej produkčnej medzery, relatívne silného investičného dopytu, uvoľnenej menovej politiky a zvýšenej konkurencie na finančnom trhu však postupne

Graf 4 Medziročný rast HDP a príspevky jednotlivých komponentov k jeho rastu (%)

môžu kumulovať nerovnováhy, najmä kreditného charakteru.

VÝVOJ NA PRACOVNOM TRHU OSTÁVA AJ NAĎALEJ

PRIAZNIVÝ

Stabilný ekonomický rast sa priaznivo odráža aj vo vývoji na pracovnom trhu.

V prvom polroku 2016 malo prácu na Slovensku vyše 2,3 mil. ľudí, čo znamená, že počet pracujúcich dosahoval historicky vysoké úrovne. Zamestnanosť aj v prvom polroku 2016 pokračovala v rastovom trende naštartovanom na začiatku roka 2014, pričom počet pracujúcich medziročne vzrástol o 2,2 %. Rast zamestnaných potiahli najmä odvetvia služieb a obchodu. Rastúci počet zamestnaných sa prejavil aj v klesajúcej miere nezamestnanosti, ktorá v druhom štvrtroku 2016 klesla tesne pod 10 %. Napriek aktuálne vyššiemu počtu pracujúcich v porovnaní s predkrízovým maximom, miera nezamestnanosti ostáva stále mierne vyššia oproti jej najnižšej predkrízovej úrovni. Tento fakt súvisí s demografickým vývojom a zmenami v participácii obyvateľstva na pracovnom trhu. Zmenšujúci sa počet obyvateľstva v produktívnom veku (15 – 64 rokov) vyvoláva zvyšovanie záujmu o zamestnávanie v minulosti ekonomicky neaktívnych osôb a zvyšovanie miery participácie istých skupín obyvateľstva (najmä žien a osôb staršieho veku). Zvyšovanie miery participácie je okrem iného ovplyvnené zvyšovaním dôchodkového veku v rámci realizovanej

dôchodkovej reformy, ako aj nárastom počtu zamestnaných na skrátený pracovný úväzok.

V prvom polroku 2016 rástla priemerná mzda v hospodárstve 3 % medziročným tempom, čo v prostredí klesajúcich cien znamenalo ešte vyšší rast reálnej priemernej mzdy. Priaznivý vývoj na trhu práce tak pozitívne vplýval na rast súkromnej spotreby, ako aj miery úspor. V ďalšom období sa očakáva pokračovanie rastu zamestnanosti a reálnych miezd, aj keď rastové tendencie by sa postupne mali v dôsledku nasycujúceho sa pracovného trhu a očakávaného rastu cien zmierňovať. Na pracovnom trhu sa môže začať prejavovať nedostatok kvalifikovaných pracovných síl pre niektoré profesie, čo bude mzdy v týchto sektoroch tlačiť nahor. Z hľadiska obozretnosti na makroúrovni aktuálny a predpokladaný vývoj na pracovnom trhu vytvára priaznivé podmienky predovšetkým v oblasti kreditného rizika prejavujúce sa v dobrej platobnej schopnosti obyvateľstva a relatívne nízkej úrovni zlyhaných úverov.

SÚČASNÝ PRIAZNIVÝ EKONOMICKÝ VÝVOJ VYTVÁRA

PROSTREDIE PRE KUMULÁCIU SYSTÉMOVÝCH RIZÍK

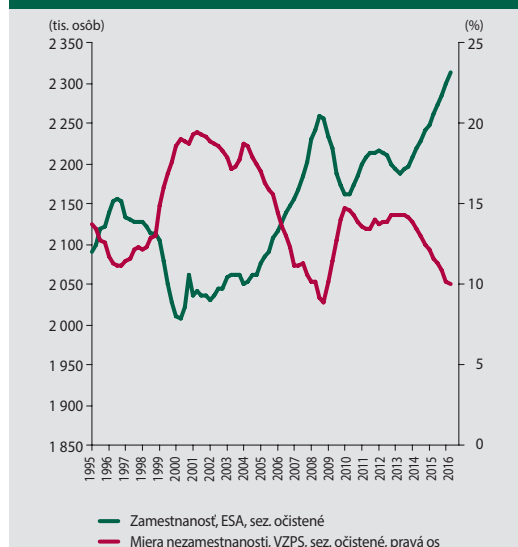
Prostredie dlhodobo nízkych úrokových mier vytvára zvýšený dopyt po nových úveroch, pričom dochádza k zvýšenej tendencii domácností k zadlžovaniu sa. Silný dopyt domácností po úveroch v prostredí zvýšenej konkurencie na úverovom trhu a snaha bánk o udržanie si trhových podielov vytvára tlak na poskytovanie úverov rizikovejším klientom. Aktuálne historicky vysoké úrovne zamestnanosti a priaznivý sentiment domácností v roku 2016 vytvárajú stimuly pre dopyt po úveroch. Na druhej strane sa formujú riziká, ktoré by sa mohli materializovať v budúcnosti v prípade možnej stagnácie ekonomického rastu v dôsledku cyklického vývoja ekonomiky s následným nepriaznivým dopadom na pracovný trh¹.

TRŽBY PODNIKOV VO VÄČŠINE ODVETVÍ RÁSTLI

Rast ekonomiky sa pretavuje aj do rastu tržieb nefinančných podnikov a nárastu ziskovosti väčšiny odvetví. V prvej polovici roka 2016 najvýraznejšie rástli tržby v oblasti veľkoobchodu a maloobchodu, kde ich nárast dosiahol dvojcifernú medziročnú dynamiku. Tržby rástli aj v službách a priemysle, kým v doprave a skladovaní zaznamenali zmiešaný vývoj, keď po medziročnom prepade v prvom štvrtroku zazna-

¹ Viac o systémových rizikách spojených so zadlžovaním domácností je uvedené v časti 3.4 Riziká vo finančnom sektore.

Graf 5 Vývoj zamestnanosti a miery nezamestnanosti v SR

Zdroj: ŠÚ SR, NBS.

menali v nasledujúcom štvrtroku korekciu. V stavebníctve došlo k očakávanému medziročnému prepadu tržieb, čo súvisí najmä s dočerpaním eurofondov zo starého programového obdobia. Vzhľadom na predpokladaný rast ekonomiky sa aj v ďalšom období dá predpokladať priaznivý vývoj tržieb nefinančných podnikov. Z pohľadu finančnej stability vytvára aktuálny a očakávaný ekonomický vývoj priaznivé predpoklady ohľadom schopnosti podnikového sektora splácať vlastné záväzky. Na druhej strane v dôsledku predpokladaného rastu investícií sa dá očakávať zvýšený dopyt podnikov po úveroch a pokračovanie rastu ich zadlženosti.²

POKLES CIEN SA V PRVEJ POLOVICI ROKA EŠTE PREHĽBIL

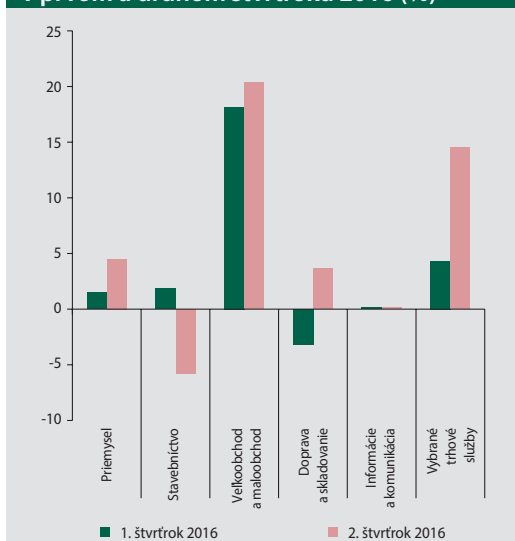
Ceny tovarov a služieb merané indexom HICP prehľadli mieru svojho poklesu, keď v druhom štvrtroku 2016 medziročne klesli o 0,6 %. Pokles cenovej hladiny bol ovplyvnený najmä klesajúcimi cenami energií a potravín, ktoré odrážali nízke cenové úrovne potravinárskych komodít. Najvýraznejšie v prvom polroku rástli ceny služieb a s výraznejším odstupom aj ceny priemyselných tovarov, čo však nedokázalo kompenzovať tlmiaci efekt cien energií a po-

travín. Inflácia bez cien energií tak v druhom štvrtroku stagnovala, keď rastúci domáci dopyt nedokázal prevážiť nízke ceny nákladových faktorov, najmä energií a efekt nízkych dovozných cien. V prostredí pretrvávajúcej nízkej inflácie ako na Slovensku, tak v eurozóne sa v roku 2016 nedá očakávať výraznejší obrat v politike nízkych úrokových sadzieb.

RIZIKÁ EKONOMICKÉHO VÝVOJA

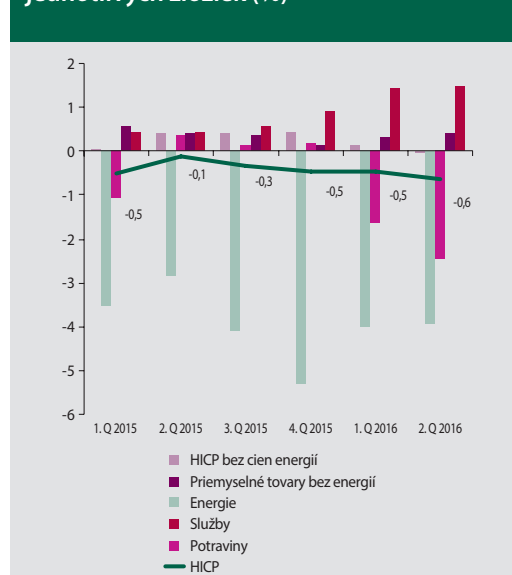
Hlavné riziká aktuálneho výhľadu ekonomického vývoja spočívajú v spomalení tempa rastu zahraničného dopytu. To by mohlo nastať v prípade eskalácie geopolitickej situácie, stagnácie ekonomického rastu Číny a ďalších rozvíjajúcich sa ekonomík v dôsledku neriešenia problémov, materializácie rizík bankového sektora a prípadného vztyčenia nových bariér pre voľný obchod voči týmto krajinám zo strany viacerých krajín. Možnosť varianty takzvaného tvrdého Brexitu by taktiež negatívne ovplyvnila vývoj slovenskej ekonomiky, najmä prostredníctvom poklesu dopytu zo strany obchodných partnerských krajín. Možnosť výraznejšieho rozpúšťania úspor domácností by naopak pôsobila v smere vyššieho ekonomického rastu.

Graf 6 Medziročný nominálny rast tržieb v jednotlivých sektoroch hospodárstva v prvom a druhom štvrtroku 2016 (%)

Zdroj: ŠÚ SR, NBS.

Graf 7 Vývoj medziročnej inflácie podľa jednotlivých zložiek (%)

Zdroj: ŠÚ SR, NBS.

² Systémové riziká spojené so zadlžovaním nevýrobných podnikov sú bližšie analyzované v časti 3.2 Aktíva bankového sektora venovanej podnikovému sektoru.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

KAPITOLA 3

FINANČNÝ SEKTOR NA SLOVENSKU

3

3 FINANČNÝ SEKTOR NA SLOVENSKU

3.1 SOLVENTNOSŤ A FINANČNÁ POZÍCIA FINANČNÉHO SEKTORA

FINANČNÁ POZÍCIA

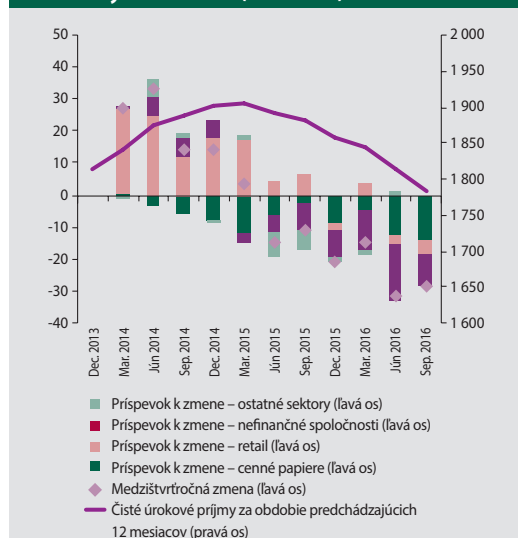
Ziskovosť bánk a poisťovní zostáva pod prehľubujúcim sa negatívnym vplyvom prostredia nízkych úrokových sadziieb. Hoci celkový čistý zisk v oboch sektoroch medziročne vzrástol, je to spôsobené predovšetkým mimoriadnymi jednorazovými vplyvmi. Bez týchto vplyvov by ziskovosť v bankovom sektore aj vo významnej časti poisťovného sektora poklesla. Dôchodkové a podielové fondy, ktoré v uplynulom období upravili parametre investičného portfólia smerom k rizikovejšiemu profilu, v dôsledku období zvýšenej volatility na finančných trhoch navyše zaznamenali pokles výnosnosti, v niektorých prípadoch až do záporných hodnôt. To sa následne negatívne prejavilo na zisku správcovských spoločností.

ZISKOVOSŤ BANKOVÉHO SEKTORA

Ziskovosť bánk bola vystavená viacerým negatívnym trendom, hoci výsledná hodnota vzrástla kvôli jednorazovým mimoriadnym vplyvom. Bankový sektor vykázal k septembru 2016 medziročný nárast zisku na úrovni 6 %. Tento rast bol však dôsledkom mimoriadneho jednorazového vplyvu predaja podielov spoločností VISA Europe. Ide o transakciu, ktorá jednorazovo zvýšila zisk bánk naprieč bankovými sektormi v celej Európe³. Bez tohto vplyvu, ako aj po odpočítaní zisku za pobočku zahraničnej banky, ktorá začala svoju činnosť v priebehu roka 2016, by celková ziskovosť klesla približne o 8 %. Ide najmä o pokles čistých úrokových príjmov. Tieto príjmy postupne klesajú už od marca 2015, a to napriek nárastu objemu úverov.

Pokles čistej výnosnosti retailových úverov sa v porovnaní s predchádzajúcim obdobím prehĺbil. V dôsledku výrazného zníženia poplatku za predčasné splatenie úverov na bývanie od 21. marca 2016 sa výrazne zrýchlil pokles čistej marže z retailových úverov. Ako ukazuje graf 9, výraznejší pokles sa prejavil najmä v druhom štvrtroku 2016. Treba však poznamenať, že uvedená legislatívna zmena sa na ziskovosti prejaví len postupne. Prvým dôvodom je, že pokles úrokovej sadzby na stave úverov sa premietne do zníženia úrokových príjmov, počítaných za obdobie predchádzajúcich 12 mesiacov, až v horizonte niekoľkých mesiacov. Údaje o úrokových príjmoch za prvé tri štvrtroky 2016 sú totiž ešte ovplyvnené úrokovými sadzbami pred implementáciou uvedenej legislatívnej zmeny, ktoré boli vyššie, v nasledujúcom roku sa však tento vplyv vytratí. Druhým dôvodom je, že kvôli výraznému nárastu refinancovaných úverov sa dočasne zvyšuje aj suma príjmov z poplatkov za predčasné splatenie, ide však len o čiastočnú kompenzáciu poklesu úrokových príjmov v budúcnosti. Najvýraznejší dopad možno preto očakávať v období nasledujúceho roka, kedy môže v dôsledku tohto vplyvu výraznejšie poklesnúť celková miera ziskovosti bankového sektora. Tejto problematike sa detailne venuje časť týkajúca sa rizika udržateľnosti obchodných modelov bánk.

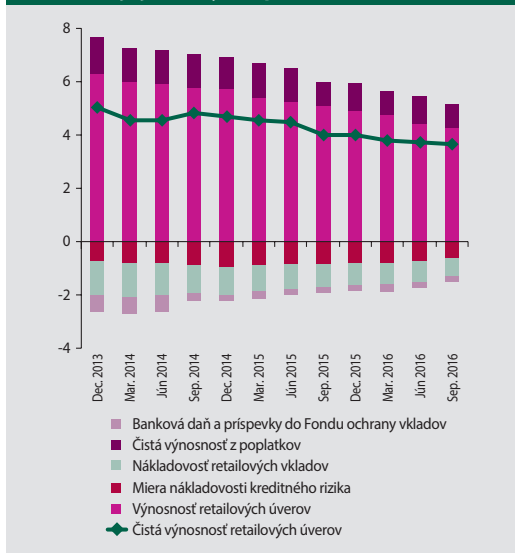
Graf 8 Vývoj čistých úrokových príjmov a faktory ich zmien (mil. EUR)

Zdroj: NBS.

Poznámka: Na grafe je ku každému štvrtroku zobrazený kumulatívny čistý zisk bánk za obdobie predchádzajúcich štyroch štvrtrokov, ako aj faktory jeho medzištvrtročnej zmeny. Na grafe nie sú zobrazené údaje za pobočku zahraničnej banky, ktorá začala svoju činnosť v priebehu roka 2016.

³ Podrobné informácie týkajúce sa tejto transakcie boli uvedené v Správe o stave a vývoji finančného trhu za prvý polrok 2016.

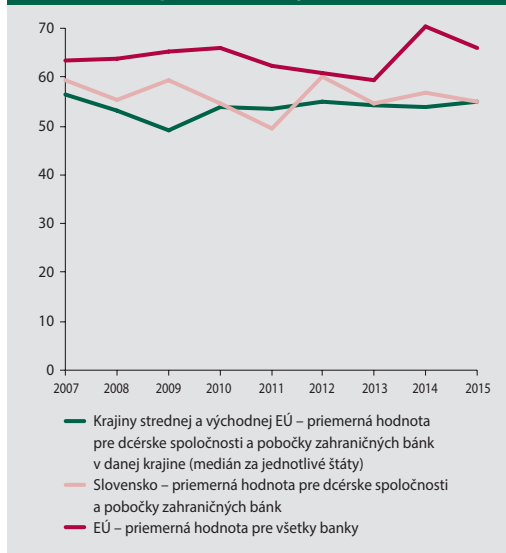
Graf 9 Vývoj čistej výnosnosti retailových úverov a jej zložky (% p. a.)

Zdroj: NBS.

Poznámky: Výnosnosť a nákladovosť jednotlivých položiek bola vypočítaná z výnosov a nákladov v príslušnom štvrtroku, ktoré boli analýzované pre násobenie štyrmi. Výnimkou boli len náklady na kreditné riziko, kde do výpočtu vstupovala suma nákladov za obdobie predchádzajúcich štyroch štvrtrokov.

V prvých troch štvrtrokoch 2016 pokračoval pozitívny vplyv klesajúcich nákladov na kreditné riziko. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi sa tento pokles prejavil najmä v sektore nefinančných spoločností, kde nákladovosť kreditného rizika klesla na 0,5 % objemu úverov ročne. Mierny pokles bol však zaznamenaný aj v sektore retailu. Miera pokrytia zlyhaných úverov opravnými položkami pritom stúpala.

Postupný pokles úrokových príjmov bánk, ktorý bude pokračovať v nasledujúcom období, otvára otázku zmeny postavenia slovenských bánk v rámci ich bankových skupín. Najväčšie banky na Slovensku sú vlastnené zahraničnými bankovými skupinami. Kvôli negatívnym trendom v ziskovosti sa preto zvyšuje riziko tlaku na zvýšenie prevádzkovej efektivity týchto bánk a snahu o centralizáciu niektorých procesov, čo by v dlhodobom horizonte mohlo mať na banky negatívny vplyv. Ako však ukazuje graf 10, prevádzková efektívnosť slovenských dcérskych spoločností meraná ukazovateľom podielu prevádzkových nákladov na čistých úrokových a neúrokových príjmoch (cost-to-income ratio) je na rovnakej úrovni ako v dcérskych spoločnostiach

Graf 10 Medzinárodné porovnanie vývoja ukazovateľa prevádzkovej efektívnosti (%)

Zdroj: ECB.

v iných krajinách strednej a východnej EÚ. Táto úroveň je navyše v porovnaní s priemernou hodnotou tohto ukazovateľa v EÚ lepšia, keďže v EÚ je podiel prevádzkových nákladov na príjmoch vyšší.

ZISKOVOSŤ OSTATNÝCH SEKTOROV FINANČNÉHO TRHU

Jednorazové vplyvy sa okrem bankového sektora prejavili aj v poisťovníctve. Ziskovosť poisťovníctva k 30. júnu 2016 zaznamenala medziročný nárast o 83 %. Na tomto náraste sa však veľkou mierou prejavili jednorazové vplyvy, ktorými boli najmä dividendy z majetkových účastí a rozpustenie rezervy na poisťovní plnenia po vyhratých súdnych sporoch. Navyše aj zostávajúci nárast po očistení o tieto vplyvy na úrovni 30 % bol do veľkej miery spôsobený jednou inštitúciou. V skupine zostávajúcich poisťovní pritom zisk klesol o 10 %.

Vyššia volatilita na finančných trhoch mala negatívny vplyv na výnosnosť dôchodkových a podielových fondov s rizikovejšou investičnou stratégiou. Hlavným faktorom boli najmä turbulencie na akciových burzách v auguste 2015 a v januári 2016, ktoré spôsobili pokles výnosnosti fondov s vyšším podielom akciovej zložky do záporných hodnôt. Naopak, fondy s konzervatívnejším profilom dosiahli v porovnaní s rizikovejšími fondmi vyššie výnosy. Tento

vývoj zároveň spôsobil výrazný pokles výnosov dôchodkových spoločností z odplát za zhodnotenie investícií vo fondoch a následne aj zníženie ich celkového zisku. Zisk DDS medziročne klesol takmer o 90 %, zisk DSS sa znížil o polovicu a zisk správcovských spoločností podielových fondov takmer o tretinu.

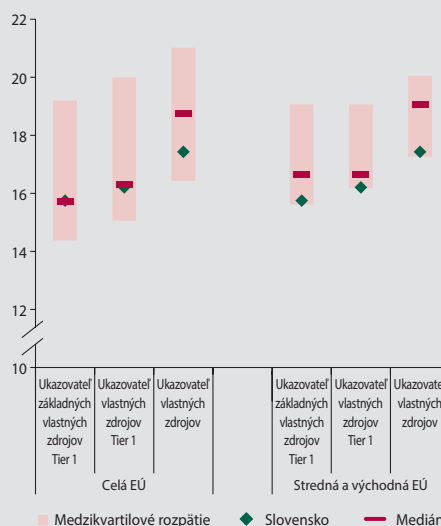
PRIMERANOSŤ VLASTNÝCH ZDROJOV

Hodnota ukazovateľov primeranosti vlastných zdrojov počas prvého polroka 2016 mierne klesla. Mierny pokles nasledoval po relatívne stabilnom vývoji v roku 2015. Hodnota ukazovateľa základných vlastných zdrojov Tier 1 klesla zo 16,0 % na 15,7 % a ukazovateľ celkovej primeranosti vlastných zdrojov sa znížil zo 17,8 % na 17,3 %. Hodnota ukazovateľa finančnej páky zaznamenala pokles z 8,4 % na 8,3 %. Tento pokles je spôsobený najmä rastúcim objemom úverov. Podiel zisku, ktorý nebol vyplatený vo forme dividend, sa počas rokov 2013 až 2016 pohyboval na úrovni 25 % až 35 %, hoci v rokoch 2015 a 2016 bola väčšina z tohto podielu ponechaná vo forme menej kvalitného kapitálu. Tento nárast vlastných zdrojov však nebol dostatočný na plnú kompenzáciu rastúceho objemu úverov, preto ukazovatele primeranosti vlastných zdrojov začali mierne klesať.

Celková primeranosť vlastných zdrojov je pod mediánom EÚ, hoci kvalita vlastných zdrojov je v porovnaní s mediánom EÚ lepšia. Napriek uvedenému poklesu naďalej zostáva ukazovateľ základných vlastných zdrojov Tier 1 na úrovni mediánovej hodnoty v krajinách EÚ, hodnota celkovej primeranosti vlastných zdrojov je mierne pod touto úrovňou (graf 11). Na druhej strane, pri porovnaní s krajinami regiónu strednej a východnej EÚ sú hodnoty jednotlivých ukazovateľov kapitálovej primeranosti na úrovni prvého kvartilu. Dôvodom je, že zatiaľ čo vo viacerých krajinách pokračoval v predchádzajúcich rokoch nárast kapitálovej primeranosti bánk, v slovenskom bankovom sektore sa tento nárast zastavil v roku 2013.

V nasledujúcich rokoch bude nevyhnuté čiasťočne obmedziť mieru vyplácania dividend. Postupná implementácia kapitálových vankúšov, najmä v prípade systémovo významných bánk, vedie k postupnému rastu požiadavky na

Graf 11 Medzinárodné porovnanie ukazovateľov solventnosti (%)

Zdroj: ECB.

Poznámka: Údaje sú k 31. marcu 2016.

vlastné zdroje. Od augusta 2017 sa navyše zvýši miera proticyklického kapitálového vankúša. Navyše aktuálne obchodné stratégie bánk sú v aktuálnom prostredí klesajúcich úrokových sadzieb a marží založené na zvyšovaní objemu úverov, čo tiež vedie k rastu požadovanej výšky vlastných zdrojov. Simulácia možného vývoja ziskovosti bankového sektora, ktorá je podrobne popísaná v časti týkajúcej sa rizika udržateľnosti obchodných modelov bánk, zároveň naznačuje postupný pokles samotnej výšky generovaných ziskov. Bankový sektor preto bude v nasledujúcom období nútený zvýšiť podiel zisku, ktorý bude ponechaný v banke pre účely zvýšenia objemu jej vlastných zdrojov.

3.2 AKTÍVA BANKOVÉHO SEKTORA

ÚVERY RETAILU NAĎALEJ RÁSTLI RÝCHLYM

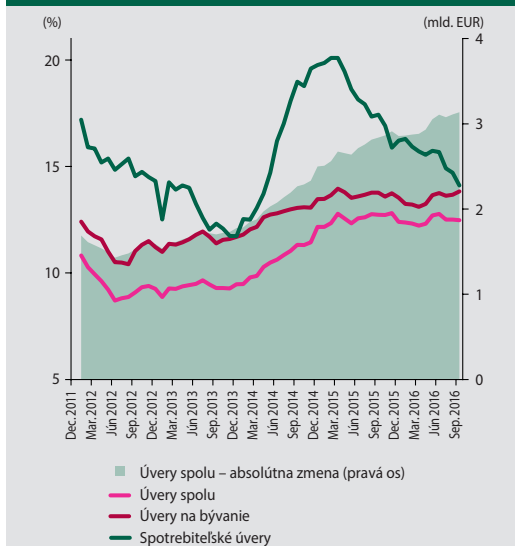
TEMPOM, ZINTENZÍVNILO SA REFINANCOVANIE

A ZNOVUPREROKOVÁVANIE⁴ ÚVEROV

Rast úverov retailu⁵ nadviazal na ustálené tempo rastu, v absolútnom vyjadrení však dosahoval nové maximá. Relatívny medziročný rast dosiahol k septembru 2016 12,5 %. V bankovom sektore pribudlo 3,1 mld. € úverov, čo je o štvrtinu viac, než bol maximálny prírastok z obdobia pred finančnou krízou.

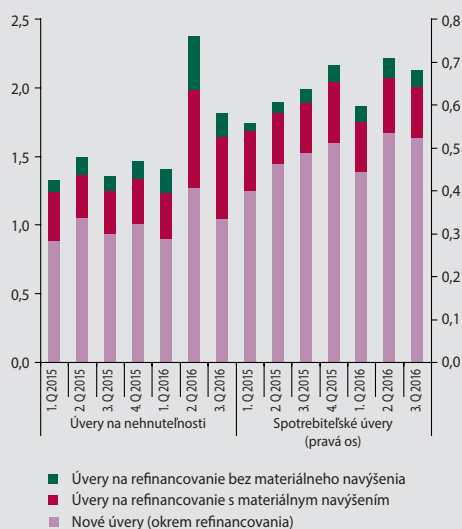
⁴ Dohodnutie nových zmluvných podmienok existujúcich úverov bez zmeny banky.

⁵ V tejto časti sú všetky trendy vyjadrené po očistení o vplyv transformácie nebankovej spoločnosti na pobočku zahraničnej banky.

Graf 12 Medziročný rast úverov retailu

Zdroj: NBS.

Poznámka: Do kategórie „Úvery spolu“ vstupujú aj prečerpania, revolvingové úvery, kreditné karty a ostatné úvery.

Graf 13 Objem refinancovaných a nových retailových úverov (okrem znovuprerokovaných zmlúv) (mld. EUR)

Zdroj: NBS.

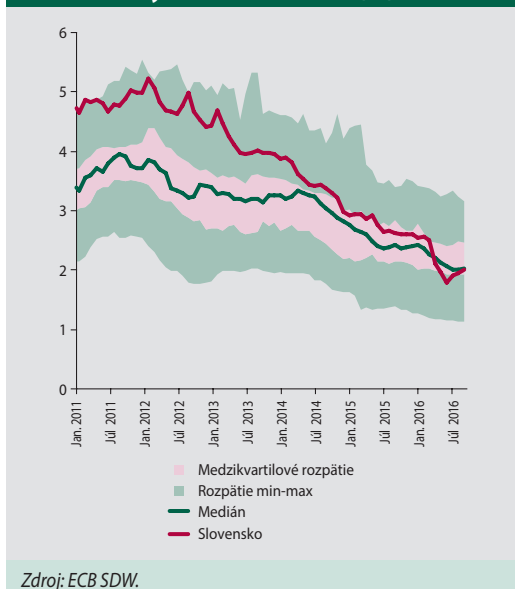
Vývoj úverov na bývanie bol ovplyvnený najmä legislatívnou zmenou, a to v objemoch aj úrokových sadzbách. Rast stavu úverov na bývanie k septembru 2016 dosiahol 13,8 % (oproti 13,2 % v prvom štvrtroku 2016), pričom k miernemu zrýchleniu tempa prispela aj legislatívna zmena v zákone o úveroch na bývanie účinná od marca 2016. Ten určil maximálnu odplatu za predčasné splatenie úveru na bývanie vo výške 1 % istiny úveru. Navyše, v spojení s možnosťou bezodplatne splatiť pätinu úveru, mohol byť efektívny limit dokonca aj 0,8 %. Dôsledkom bol v prvom rade nárast objemu refinancovaných úverov (z ktorých väčšina bola spojená s navýšením istiny) na asi dvojnásobok štandardnej hodnoty. S tým úzko súviselo zlepšenie vyjednávacej pozície domácností, ktoré si aj bez zmeny banky dokázali dohodnúť lepšie úrokové sadzby na existujúce úvery na bývanie. Tieto znovuprerokované zmluvy narástli zo zanedbateľných hodnôt na asi 50 %⁶ zmlúv uzavretých v danom mesiaci, čo bol dokonca väčší objem ako objem refinancovania v daných mesiacoch. Tieto zásadné zmeny sa podpísali aj pod skokový pokles úrokových sadzieb na trhu, čím sa vplyv legislatívnej zmeny preniesol z oblasti refinancovania aj na všetky nové úvery v sektore.

V porovnaní s EÚ Slovensko stále patrí medzi najrýchlejšie rastúce krajiny, spomedzi nich má ako jediná krajina dlhodobý stabilný trend.

Úvery stavebných sporiteľní zaznamenávali iný vývoj než zvyšok sektora, keď počas roka 2016 došlo k spomaľovaniu rastu portfólií. Medziúvery približne od konca roka 2015 spomalili rast s výsledkom tesne nad 5 % medziročne v letných mesiacoch 2016.

Úrokové sadzby na úvery na bývanie skokovo poklesli, postupne sa mierne zvýšili. Pokles nastal najmä medzi februárom a aprílom 2016, a to o viac ako 0,5 p. b., pričom minimum bolo dosiahnuté v máji 2016 (1,8 %). Išlo dokonca o hodnotu pod prvým kvartilom v európskom porovnaní, hoci ešte v decembri 2015 patrila medzi najvyššie. Do septembra sa opäť zdvihla na európsky medián s hodnotou 2,0 %. Pri znovuprerokovaných úveroch sa úrokové sadzby pohybovali v priemere o 0,2 p. b. až 0,3 p. b. nižšie než bol domáci trhový priemer, čo je vzhľadom na snahu bánk o udržanie známej klientely pochopiteľné. Vývoj RPMN bol o niečo stabilnejší, avšak s rovnakými trendmi.

⁶ Hodnota je odhadnutá podľa údajov piatich retailových bánk reprezentujúcich asi 70 % trhu.

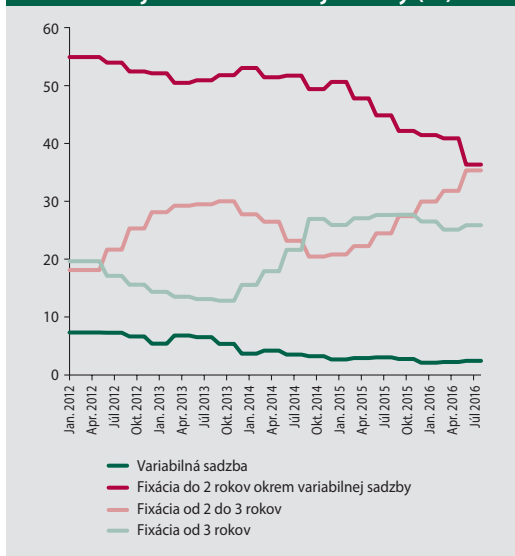
Graf 14 Priemerné úrokové sadzby nových úverov na bývanie v eurozóne (%)

Vyššie popísané zmeny mali dopad aj na štruktúru portfólia úverov na bývanie z pohľadu fixácií úrokových sadzieb⁷. Podiel úverov so zostatkovou fixáciou od 2 do 3 rokov vystúpil v druhom štvrtroku na 35 %, čím sa vyrovnal podielu tých so zostatkovou fixáciou do 2 rokov (okrem varia-

bilnej sadzby). Aj keď išlo o nárazový vplyv v druhom štvrtroku 2016, postupný trend bol viditeľný už od začiatku roka 2015. Predlžovanie fixácií je pozitívom pre klientov, ktorí sú tak lepšie chránení pred prípadným šokom z rastu úrokových sadzieb.

Podiel úverov na bývanie s LTV nad 90 % pokračoval v poklese, všetky banky naďalej poskytovali úvery v súlade s Odporúčaním NBS č. 1/2014. Podiel úverov s LTV nad 80 % sa udržoval aj v treťom štvrtroku tesne pod úrovňou 50 %. Naďalej sa však prehĺbovala koncentrácia úverov s LTV na úrovni 90 %.

Napriek pokračujúcemu spomaleniu tempa spotrebiteľských úverov je ich rast naďalej druhý najvyšší v eurozóne. Od vypuknutia finančnej krízy bolo maximálne tempo rastu stavu úverov dosiahnuté v marci 2015 (20,1 % medziročne) a odvtedy postupne klesá. Avšak aj hodnota 14,1 % k septembru 2016 je medzi najvyššími v eurozóne. Naopak, na trhu nebankových spotrebiteľských úverov pretrvávajú stagnácia celkového objemu už od predkrízového obdobia. Dôsledkom je pokračujúci pokles podielu nebankových úverov na spotrebiteľskom financovaní už na jednu pätinu celkového stavu.

Graf 15 Rozloženie portfólia úverov na bývanie bankového sektora podľa zostatkovej fixácie úrokovej sadzby (%)

Graf 16 Podiel nových úverov a úverov na refinancovanie s LTV nad 80 % na nových úveroch (%)

⁷ Analýza zostatkovej fixácie úverov vychádza z údajov za približne 85 % - 90 % trhu.

Úrokové sadzby spotrebiteľských úverov klesajú, v medzinárodnom porovnaní sú naďalej medzi najvyššími. V roku 2013 bol rozdiel úrokových sadziieb oproti mediánu eurozóny takmer 8 p. b., no od januára 2014 začal sústavne klesať a v prvej polovici roka 2016 poklesol na asi 4 p. b. Priemerné úrokové sadzby s hodnotou 10,2 % k septembru 2016 sa však stále nachádzali nad tretím kvartilom eurozóny.

Celkový objem nebankových úverov si dlhodobo udržuje úroveň, vnútorná štruktúra sa mení v prospech úverov s vyšším objemom a dlhšou splatnosťou. Nebankový sektor stále poskytuje úvery v priemere s nižším objemom, kratšou splatnosťou a vyššou priemernou ročnou percentuálnou mierou nákladov (RPMN) než bankový sektor. K septembru 2016 jeho portfólio (približne 1,2 mld. €) tvorilo asi pätinu celkového objemu spotrebného financovania.

Nová produkcia nebankového sektora postupne mení svoju štruktúru. Dlhodobo rastú úvery s dlhou splatnosťou, čo prispieva k celkovej stabilite objemu nebankových úverov. Naopak, od prelomu rokov 2014 a 2015 ubúdala nová produkcia

krátkodobých a malých úverov, čo môže súvisieť s regulačným určením úrokového stropu. Objemy nových nebankových úverov vykazujú vo všeobecnosti pomerne veľkú volatilitu.

Výška RPMN nebankových úverov zaznamenala pomerne intenzívne priblíženie úrovniám z bankového sektora. Išlo najmä o skokový pokles v období určenia spomínaného úrokového stropu, následne sa rozdiel medzi oboma sektormi stabilizoval bez výrazných trendov.

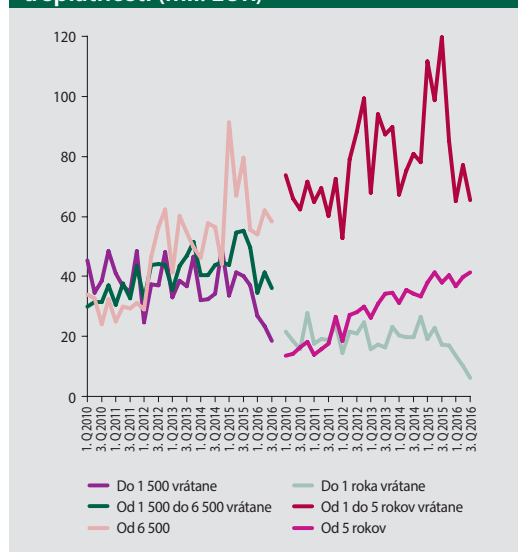
Podiely sprostredkovaných úverov sa výrazne nemenili, objemy týchto úverov rastú spolu s celkovými úverovými trendmi. Podiel sprostredkovaných úverov na bývanie predstavoval počas deviatich mesiacov roka 2016 konštantne asi polovicu produkcie.

RAST ÚVEROV DOMÁCEMU PODNIKOVÉMU SEKTORU⁸

POKRAČOVAL V PLOŠNOM RASTE

Úverovanie podnikového sektora si udržovalo pomerne stabilne rastúci vývoj. Úverová aktivita v prípade podnikateľských úverov pokračovala v roku 2016 v raste s priemernou medziročnou dynamikou dosahujúcou 6 %. Pre výsledný medziročný rast objemu podnikových úverov bol určujúci vývoj na strane podnikov v súkromnom vlastníctve. Tempo rastu objemu úverov týchto podnikov sa v roku 2016

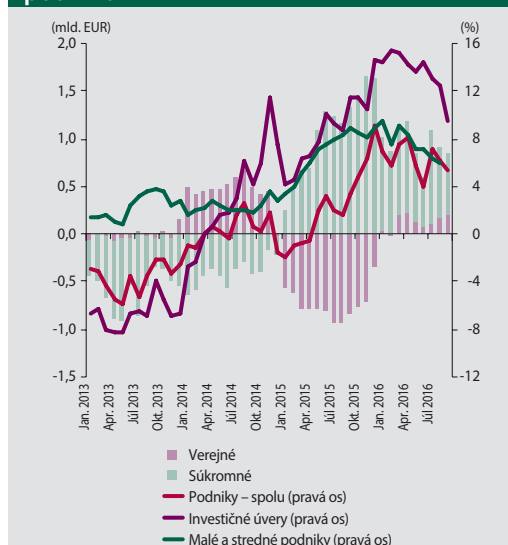
Graf 17 Rozdelenie nových nebankových spotrebiteľských úverov podľa veľkosti a splatnosti (mil. EUR)

Zdroj: NBS.

Poznámka: V zmysle výkazníctva RPMN sú úvery podľa veľkosti rozdelené na malé (do 1 500 EUR), stredne veľké (od 1 500 EUR do 6 500 EUR) a veľké (od 6 500 EUR). Úvery podľa splatnosti sú rozdelené na krátkodobé (do 1 roka), strednodobé (od 1 roka do 5 rokov) a dlhodobé (od 5 rokov).

Graf 18 Príspevok k medziročnému rastu objemu úverov podľa vlastníctva podniku

Zdroj: NBS.

⁸ Pod úvermi podnikovému sektoru sa rozumejú úvery poskytnuté rezidentským podnikom v SR.

skorigovalo a ustáľilo na úrovni 6 %. Podniky v štátnom vlastníctve prispievali k rastu úverov pozitívne, avšak len v rámci štandardne vysokej volatility.

K určitej korekcii rastu poskytnutých prostriedkov dochádzalo aj z pohľadu členenia na úvery malým a stredným podnikom a na investičné úvery. K uvedenej korekcii však došlo po výrazne pozitívnom vývoji v roku 2015, keď rast úverov vo viacerých prípadoch presiahol dvojciferné hodnoty. Negatívne sa vyvíjal rast úverov do jedného roka, čo však do značnej miery môže byť dôsledkom rastúcich tržieb, a teda nárastom prostriedkov na pokrytie krátkodobých prevádzkových nákladov.

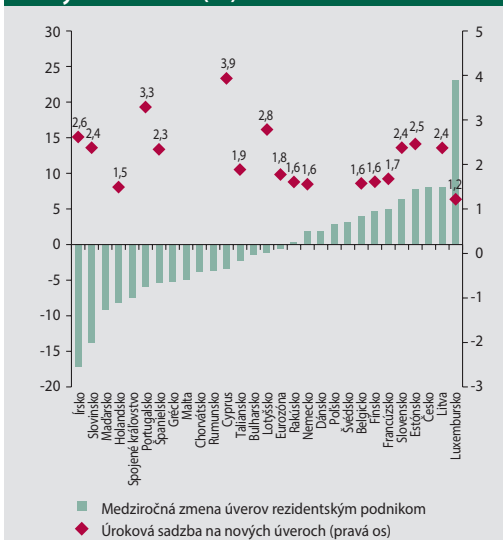
V podnikovom sektore prevládal plošný rast úverov, keď úvery rástli naprieč jednotlivými bankami a ekonomickými odvetviami.

Optimizmus vo vnímaní situácie v podnikovom sektore naznačuje plošný charakter rastu úverov naprieč bankovým sektorom. Väčšina bánk angažujúcich sa v úverovaní podnikov zaznamenala v roku 2016 rast objemu podnikového portfólia. V dôsledku rastúcej úverovej aktivity aj menších bánk mierne klesla koncentrácia veriteľov, aj keď podiel najväčších piatich bánk naďalej predstavuje viac ako tri štvrtiny podnikových úverov. Tok úverov do väčšiny ekonomických odvetví v roku 2016 rástol, pričom k zmenám dochádzalo len v prípade intenzity rastu.

V medzinárodnom porovnaní dosahuje Slovensko nadpriemerný rast podnikových úverov. V porovnaní s ostatnými krajinami EÚ zaznamenal domáci bankový sektor v roku 2016 jeden z najvýraznejších rastov podnikových úverov. Viac ako polovici krajín objem podnikových úverov medziročne klesal.

Celková zadlženosť podnikového sektora rástla v dôsledku rastu úverov od domácich bánk. Zvyšovali sa však aj ďalšie položky tvoriace cudzie zdroje podnikového sektora. Zároveň zahraničné úvery skorigovali svoj pomerne výrazný prepád. Uvedený vývoj sa premietol do medzištvrtročného nárastu ukazovateľa dlhu k vlastným zdrojom. Tento ukazovateľ však už nepretržite rastie od roku 2010. V tomto kontexte je však dôležité dodať, že v dôsledku rastúcich tržieb zostalo úverové zaťaženie⁹ podnikového sektora bez výraznejších zmien. Na druhej strane

Graf 19 Medzištátne porovnanie dynamiky podnikových úverov a úrokovej sadzby na nových úveroch (%)

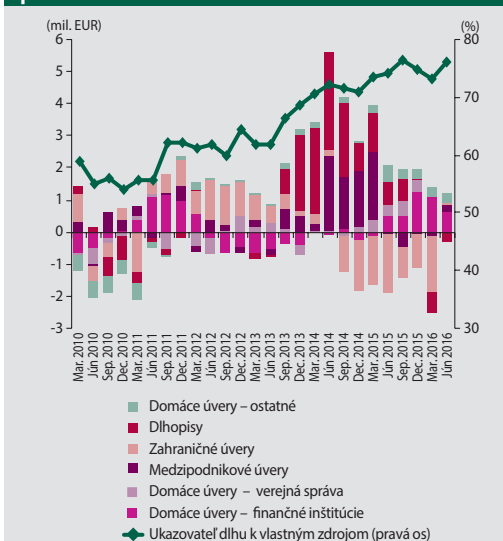

Zdroj: ECB SDW.

Poznámka: Zobrazené sú priemerné hodnoty dostupných údajov za rok 2016, t. j. za január až august.

sa však prostredníctvom rastúcej finančnej páky zvyšuje citlivosť podnikového sektora na prípadné negatívne šoky vo vývoji tržieb.

Graf 20 Príspevok k medziročnému rastu dlhu podnikového sektora podľa zdroja financovania a vývoj zadlženia podnikového sektora

Zdroj: NBS.

Poznámky: Domáce úvery – ostatné reprezentujú úvery poskytnuté rezidentskými subjektmi okrem bánk, verejnej správy a podnikov. Je to hlavne sektor S125 - Ostatní finanční sprostredkovatelia okrem poisťovacích korporácií a penzijných fondov.

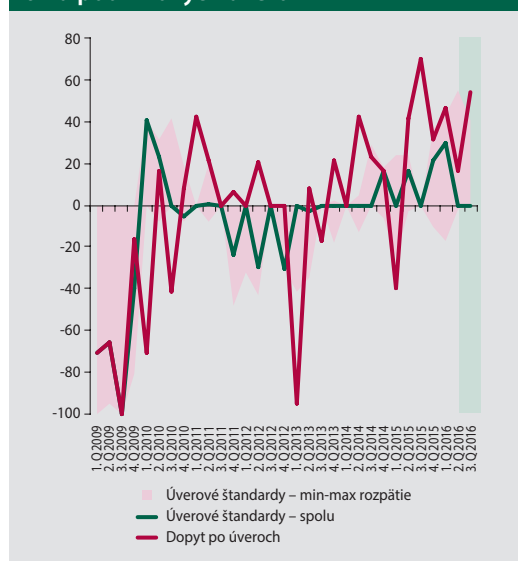
⁹ Pod pojmom úverové zaťaženie sa myslí pomer priemernej ročnej splátky na ročných tržbách a podiel cudzích zdrojov financovania na ročných tržbách.

Pokračovanie rastu podnikových úverov podporila aj priaznivá situácia v ekonomike.

Dobrá výkonnosť domácej ekonomiky sa preniesla aj do podnikového sektora. Vývoj tržieb a exportu sa v priebehu roka udržoval na priaznivých rastových úrovniach. O pomerne dobrej nálade v domácej ekonomike hovorí aj rast indikátora ekonomického sentimentu v posledných mesiacoch. Na rastúcej trajektórii sú aj viaceré zahraničné predstihové indikátory. Pozitívny sentiment tak naďalej môže vplývať na pomerne dynamicky sa vyvíjajúce investičné úvery. Stabilný domáci dopyt a export možno takisto označiť za jeden z faktorov vplývajúcich na sektor malých a stredných podnikov a ich dopyt po úveroch.

Priaznivo hodnotia situáciu na dopytovej strane úverového trhu aj samotné banky. V treťom štvrtroku zaznamenali rast dopytu po podnikových úveroch a pokračovanie rastu očakávajú aj v poslednom štvrtroku. Na dopyt má naďalej vplyv nízka úroveň úrokových sadzieb spojená s potrebou financovania investičných a prevádzkových aktivít podnikov, ktoré môžu byť dôsledkom už spomínaného hospodárskeho rastu.

Graf 21 Vývoj zmien ponuky a dopytu na trhu podnikových úverov

Zdroj: NBS.

Poznámky: Na ľavej osi je zobrazený čistý percentuálny podiel odpovedí. Kladná hodnota zodpovedá zvýšeniu dopytu / uvoľneniu úverových štandardov. Záporná hodnota zodpovedá poklesu dopytu / sprísneniu úverových štandardov.

Ponuka úverov sa vyvíjala priaznivo z pohľadu podnikového sektora.

Dostupnosť úverov mierne vzrástla aj v treťom štvrtroku, hoci sa nejednalo o zmiernenie interných kritérií bánk¹⁰. K zmierneniu však došlo v prípade parametrov už poskytnutých úverov. Zmierňovali sa takmer všetky podmienky, či už sa jednalo o výšku, splatnosť alebo maržu poskytnutých úverov. V prostredí klesajúcich úrokových sadzieb spojených s poklesom úrokových príjmov bola konkurencia zo strany ostatných bánk hlavným faktorom vplývajúcim na úrokové štandardy a podmienky. Zároveň banky neočakávajú výrazné uvoľňovanie úverových štandardov v nasledujúcom štvrtroku.

Pozitívny sentiment na trhu komerčných nehnuteľností bol spojený s pokračujúcim rastom úverov v tomto sektore.

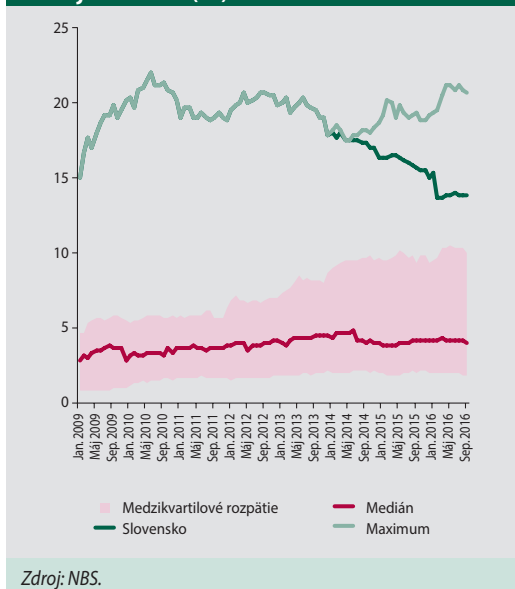
Sektor komerčných nehnuteľností sa v roku 2016 vyznačoval pozitívnym sentimentom tak na strane dopytu ako aj ponuky. V prípade rezidenčného segmentu rástli predaje ale aj aktivita developerov v podobe nárastu prítoku nových bytov do ponuky (viac sa tomuto segmentu venuje časť trh rezidenčných nehnuteľností). Aj v prípade kancelárskeho segmentu bolo cítiť priaznivý vplyv dobrého ekonomického prostredia, ktoré sa premietlo do pokračovania viacerých trendov. Záujem o kancelárske priestory rástol, o čom svedčí nárast prenajatej plochy. Zvýšený záujem na dopytovej strane prispel k poklesu voľných priestorov na prenájom, a teda k poklesu miery neobsadenosti. Na uvedenú situáciu reagovala ponuka zvýšenou výstavbou nových priestorov v množstve, ktoré prevyšuje pokrižové roky. Pomerne významná časť týchto priestorov je už predzmluvnená.

S nárastom sentimentu korešponduje tok úverov do tohto segmentu, ktorého dynamika sa v treťom štvrtroku 2016 vrátila na úroveň 10 %. Celkovo možno pozorovať rastúci trend úverovej aktivity od začiatku roka 2013.

OBJEM INVESTÍCIÍ DO SLOVENSÝCH ŠTÁTNYCH DLHOPISOV NAĎALEJ MIERNE KLESÁ

Hlavné trendy týkajúce sa portfólia dlhových cenných papierov bankového sektora pokračovali aj počas prvých troch štvrtkov roka 2016. Objem investícií do domácich štátnych dlhopisov naďalej klesal v medziročnom porov-

¹⁰ Úverové štandardy sú interné usmernenia alebo kritériá banky týkajúce sa schvaľovania úverov. Sú stanovené pred dojednaním konkrétnych úverových podmienok a pred rozhodnutím o schválení konkrétneho úveru. Úverové štandardy určujú, ktoré typy úverov banka považuje za želateľné. Úverové podmienky sú podmienky úveru, ktorý je banka ochotná poskytnúť, t. j. podmienky už schváleného úveru.

Graf 22 Podiel domácich štátnych dlhopisov na celkových aktívach v krajinách EÚ (%)

Zdroj: NBS.

naní, pričom vo februári došlo ku skokovitému poklesu z dôvodu maturity väčšieho objemu emisie (1,2 mld. €). Na druhej strane, naďalej rástol objem zahraničných štátnych dlhopisov ako aj dlhopisov emitovaných domácimi bankami. V dôsledku tohto vývoja naďalej klesal podiel domácich štátnych dlhopisov na celkových aktívach slovenského bankového sektora, na 13,5 % ku koncu septembra 2016.

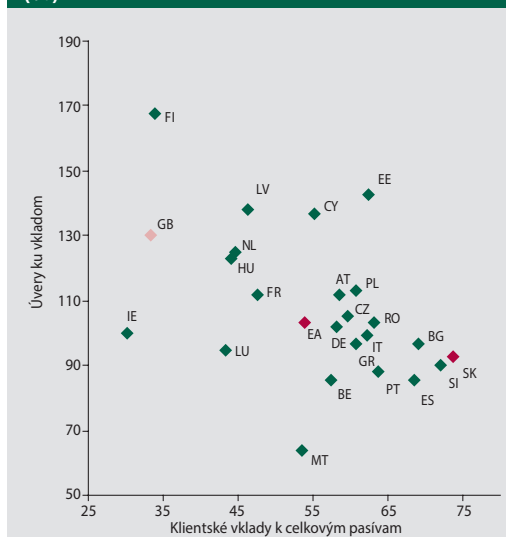
Zo zahraničných dlhopisov naďalej rastie objem investícií do talianskych, najmä štátnych dlhopisov. Podiel talianskych dlhopisov na celkovom portfóliu dlhových cenných papierov bol k 30. 9. 2016 na úrovni 7,4 %, podiel talianskych štátnych dlhopisov na úrovni 6,6 %. Naopak, podiel poľských štátnych dlhopisov mierne poklesol na 2,3 %. Podiel štátnych dlhopisov žiadnej inej krajiny nepresahuje 1 %. V individuálnych bankách prevláda vyšší objem investícií do talianskych, poľských, rumunských a českých štátnych dlhopisov.

Podiel dvoch najväčších portfólií, portfólia dlhopisov držaných do splatnosti (HTM) a dlhopisov na predaj (AFS) bol počas sledovaného obdobia stabilný na úrovni približne 55 % a 40 %.

3.3 ZDROJE FINANCOVANIA BANKOVÉHO SEKTORA

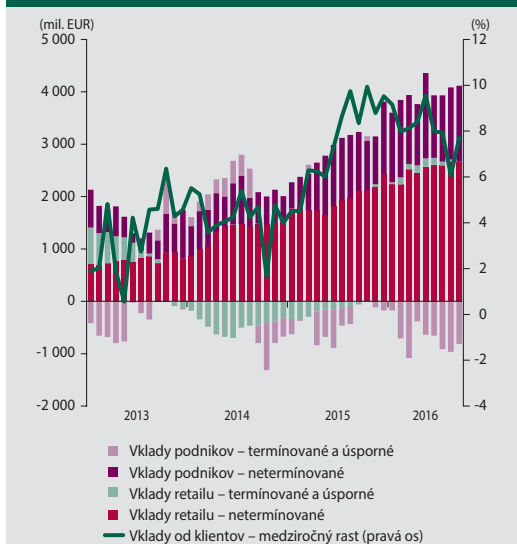
Pasíva slovenského bankového sektora sú naďalej tvorené najmä stabilnými zdrojmi financovania. Vklady od klientov tvoria takmer tri štvrtiny celkových pasív, pričom vyše 60 % týchto zdrojov sú vklady od retailu a vyše 20 % vklady od podnikov. Hypotekárne záložné listy tvoria približne 6 % celkových pasív. Vysoký podiel klientskych vkladov má za následok, že napriek pomerne dynamickému rastu celkového objemu úverov poskytnutých klientom ostáva ukazovateľ pomeru objemu úverov ku vkladom naďalej pod hodnotou 100 %.

Objem vkladov klientov pokračoval v raste aj počas prvých troch štvrtí roka 2016, pričom tempo medziročného rastu klesalo postupne z 9 % v januári na 6 % v auguste s miernym rastom na takmer 8 % v septembri 2016. Tento vývoj bol spôsobený najmä vývojom vkladov podnikov, ktorých medziročný rast dosiahol v auguste 2016 necelé 4 % a v septembri 6 %, pričom toto isté číslo sa v prípade retailových vkladov pohybovalo počas celého roka na úrovni 8 % až

Graf 23 Podiel úverov ku vkladom a podiel klientskych vkladov na celkových pasívach (%)

Zdroj: NBS.

Poznámka: Zobrazené hodnoty sú vypočítané k septembru 2016.

Graf 24 Vývoj objemu vkladov od klientov

Zdroj: NBS.

Poznámka: Na grafe je znázornená medziročná percentuálna zmena vkladov od klientov a medziročná absolútna zmena objemu hlavných zložiek týchto vkladov.

9 %. V prípade vkladov retailu aj podnikov rástol medziročne prakticky len objem netermínovaných vkladov, objem termínovaných a úsporných vkladov v prípade retailu stagnoval a v prípade podnikov zaznamenal medziročný pokles počas prvých deviatich mesiacov roka 2016.

Úrokové sadzby na vklady klesali kontinuálne počas celého roka 2016.

Banky naďalej emitujú najmä hypotekárne záložné listy (HZL). Tieto dlhopisy tvorili aj počas prvých deviatich mesiacov roka 2016 vyše 80 % všetkých emitovaných dlhopisov. HZL boli emitované naďalej v súlade s vývojom objemu hypotekárnych úverov, čoho dôsledkom je, že aj do septembra 2016 bol podiel emitovaných HZL na hypotekárnych úveroch nad limitom 70 % v každej dotknutej banke.

Box 1
SIETOVÁ ANALÝZA SLOVENSKEHO BANKOVÉHO SEKTORA

Sieťová analýza slovenského bankového sektora sa uskutočnila prvýkrát k júnu 2013. Analýza potvrdila význam medzibankového trhu najmä na zabezpečenie krátkodobej likvidity, dominanciu pomerne malého počtu bánk a nízke riziko priameho šírenia nákazy na tomto trhu. Tento box poskytuje aktualizovaný pohľad na medzibankový trh prostredníctvom sieťovej analýzy za obdobie júl 2013 až jún 2016.

Základom analýzy je vzájomné prepojenie bánk cez medzibankové vklady alebo cez investície do dlhopisov. Keďže naďalej je možné poukázať na úlohu medzibankového trhu najmä na zabezpečenie krátkodobej likvidity a na malý počet dominantných bánk, hlavnou otázkou pre sieťovú analýzu je veľkosť rizika priameho šírenia nákazy v slovenskom bankovom sektore cez medzibankový trh.

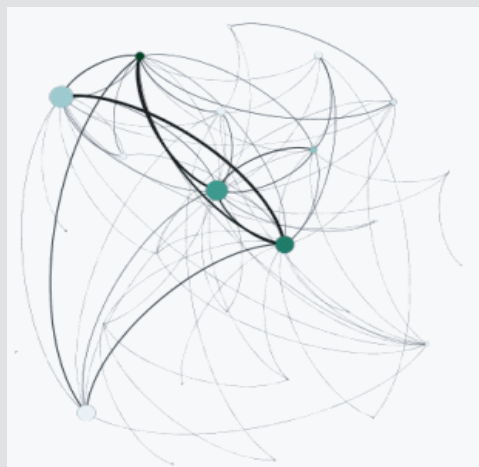
Riziko nákazy sa analyzovalo pomocou toho, či by zlyhanie danej banky viedlo k zlyhaniu inej banky len z dôvodu priameho vystavenia¹¹. Na účely analýzy sa zvolili pomerne konzervatívne predpoklady: v prípade zlyhania danej banky ďalšie banky vytvoria opravné položky v 100 % výške objemu úveru voči tejto zlyhanej banke aj objemu nakúpených dlhopisov emitovaných danou bankou¹² a k zlyhaniu ďalšej banky dôjde hneď ako primeranosť vlastných zdrojov poklesne pod 8 % z dôvodu strát z priameho vystavenia.

K zlyhaniu danej banky môže dôjsť z dôvodu „idiosynkratického“ šoku, teda šoku v normálnych časoch alebo z dôvodu šoku, ktorý vplýva na celý bankový sektor, resp. z dôvodu šoku v perióde zvýšeného stresu. Vo všeobecnosti sa potvrdila nízka úroveň rizika priamej nákazy pre slovenský bankový sektor.

¹¹ Zlyhanie z dôvodu „bank run“-u sa neodhadovalo.

¹² Resp. zaznamenajú stratu v celkovom objeme nakúpených dlhopisov v prípade, že tieto dlhopisy nie sú v portfóliu cenných papierov držaných do splatnosti (HTM).

Graf A Sieťový graf slovenského bankového sektora

Zdroj: NBS.

Poznámky: Vstupné údaje do grafu tvoria priemerné vystavenia bánk cez úvery a dlhopisy za prvý polrok 2016.

Veľkosť uzla je úmerná relatívnej veľkosti vystavenia danej banky voči ostatným bankám.

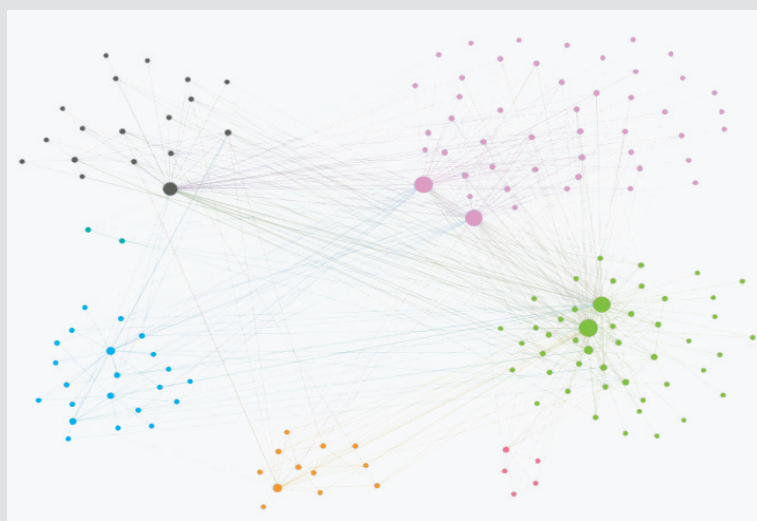
Čím je tmavšia farba uzla danej banky, tým je vyššie vystavenie ostatných bánk voči danej banke.

Hrúbka hrany prepájajúcej dve banky je úmerná veľkosti vystavenia medzi týmito dvoma bankami.

Sledovať riziko priameho šírenia nákazy v období zvýšeného stresu je možné napr. použitím výsledkov stresového testovania. Posledné stresové testovanie sa uskutočnilo k 31. 12. 2015. Do analýzy vstupovali odhadované koncoročné zisky, vlastné zdroje a rizikovo vážené aktíva bánk k 31. 12. 2017 (keďže sa stresové testovanie vykonalo na obdobie 2016 – 2017) zo scenára „Dlhodobá recesia“¹³ a medzibankové prepojenia k 30. 6. 2016 (najaktuálnejšie k dátumu analýzy). Analýza potvrdila nízke riziko priamej nákazy aj v prípade zvýšeného stresu v slovenskom finančnom sektore.

V prípade, že sa berie do úvahy celý finančný sektor, je možné takisto aplikovať niektoré indikátory sieťovej analýzy. Keďže nie všetky subjekty majú povinnosť držať kapitál, nie je možné analyzovať riziko priameho šírenia nákazy tak ako v prípade bánk. Napriek tomu je dôležité vedieť, ktoré spoločnosti sú dôležitejšie, resp. hrajú centrálnu úlohu z pohľadu vzájomného vystavenia.

Graf B Sieťový graf domáceho finančného sektora

Zdroj: NBS.

Poznámky: Vstupné údaje do grafu tvoria priemerné vystavenia jednotlivých spoločností cez úvery, dlhopisy a akcie za druhý polrok 2015.

Veľkosť bubliny vyjadruje relatívny počet prepojení s ostatnými inštitúciami.

Jednotlivými farbami sú rozlíšené identifikované „clustre“.

¹³ Podrobnejší popis stresového testovania sa nachádza v Analýze slovenského finančného sektora za rok 2015.

Z tohto pohľadu je pomerne logické, že sektor je pomerne koncentrovaný v zmysle počtu spoločností, voči ktorým majú vystavenie ostatné spoločnosti. Ide najmä o banky alebo vybrané správcovske spoločnosti, voči ktorým má pomerne veľký počet rôznych fondov (či už dôchodkových alebo fondov kolektívneho investovania) pomerne významné agregované vystavenie. Na druhej strane, koncentrácia nie je taká výrazná v prípade spoločností, ktoré majú vystavenie voči iným domácim finančným spoločnostiam, keďže spoločnosti sú pomerne rovnomernejšie rozložené aj čo sa týka počtu aj objemu.

Zaujímavou otázkou ešte je, či je možné rozdeliť jednotlivé spoločnosti na skupiny (tzv.

clustre, identifikované najmä na základe celkového objemu vzájomného prepojenia medzi jednotlivými spoločnosťami), to znamená identifikovať vybrané skupiny spoločností, ktoré sú na seba výraznejšie naviazané. Takáto informácia môže pomôcť v prípade, že sa vyskytne problém s danou spoločnosťou, nakoľko je možné vymedziť užší okruh finančných spoločností, ktorých sa môže tento problém priamo dotýkať. Na druhej strane, takéto rozdelenie môže pomôcť aj pri analýze podrobnejšej štruktúry finančného systému. Ukazuje sa, že takéto clustre môžu existovať, aj keď v čase sa môže ich štruktúra mierne meniť.

3.4 RIZIKÁ VO FINANČNOM SEKTORE

3.4.1 RIZIKÁ UDRŽATEĽNOSTI OBCHODNÝCH STRATÉGIÍ BÁNK

UDRŽATEĽNOSŤ OBCHODNÝCH MODELOV BÁNK JE HODNOTENÁ NAJMÄ POMOCOU SIMULÁCIE MOŽNÉHO VÝVOJA ICH ZISKOVOSTI

Pokračujúce obdobie nízkych, resp. naďalej klesajúcich úrokových sadzieb vytvára výrazné riziko pre udržateľnosť dostatočnej miery ziskovosti, a tým aj obchodných stratégií bánk. Negatívny vplyv poklesu úrokových sadzieb na úrokové výnosy bánk bol už podrobne popísaný v predchádzajúcej Správe o finančnej stabilite k máju 2016. Keďže toto riziko sa v uplynulom období ešte viac zvýraznilo, v tejto správe sa zameriame na komplexnú analýzu možného vývoja ziskovosti bankového sektora do roku 2019 pri pokračovaní aktuálnych trendov v ob-

lasti objemu, výnosnosti a nákladovosti najvýznamnejších bilančných položiek. Samostatne sa odhadujú úrokové príjmy, úrokové náklady aj čisté príjmy z poplatkov pre najvýznamnejšie ekonomické sektory. V prípade retailu sa osobitne simuluje výnos z úverov na nehnuteľnosti a zo spotrebiteľských úverov. Práve pri úrokových sadzbách na tieto úvery sa však simulácia v tejto správe výraznejšie líši od simulácie uvedenej v Správe o finančnej stabilite k máju 2016. Dôvodom je najmä výrazné zvýšenie konkurencie v oboch segmentoch spojené so zintenzívnením poklesu úrokových sadzieb. Ako už bolo uvedené vyššie, pri úveroch na bývanie je táto zmena spojená predovšetkým so zavedením limitu na poplatok za ich predčasné splatenie, a tým aj s vyššou mierou refinancovania pri nižších úrokových sadzbách a tlakom na pokles úrokovej sadzby aj na nové úvery.

Box 2

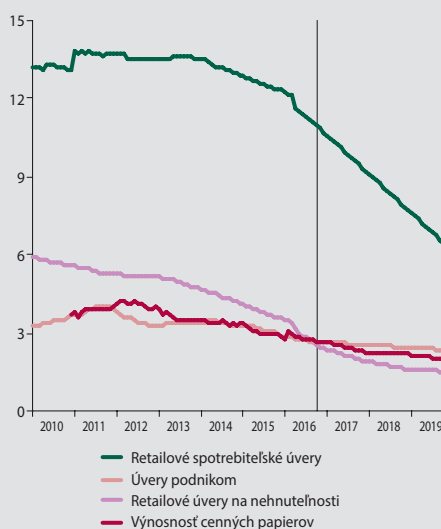
PARAMETRE SCENÁRA POUŽITÉHO PRI SIMULÁCII ZISKOVOSTI

Simulácia vývoja ziskovosti v budúcnosti je odhadovaná pomocou scenára možného vývoja najvýznamnejších parametrov vplyvajúcich na ziskovosť bánk. Detailný popis jednotlivých parametrov uvádza tabuľka A.

Simulácia zachytáva nielen vplyv klesajúcich úrokových sadzieb a znižujúcej sa miery poplatkov na úveroch a vkladoch, ale aj vplyv predpokladaného nárastu bilancie bánk. Ten na jednej strane zmierňuje negatívny dopad klesajúcich úrokov a miery poplatkov na úveroch, na druhej strane sa zvyšuje suma nákladov na kreditné riziko, bankovú daň aj daň z príjmu.

V prípade retailových úverov sa predpokladá mierne spomalenie ich rastu, a najmä výraznejší pokles úrokových sadzieb. Rast retailových úverov postupne mierne spomalí, ich tempo medziročného rastu však ani v roku 2019 neklesne pod 10 % pri úveroch na bývanie, resp. pod 8 % pri spotrebiteľských úveroch. Zároveň sa však predpokladá výrazný pokles úrokových sadzieb. Pri úveroch na nehnuteľnosti sa predpokladá, že výrazný pokles priemerných úrokových sadzieb na portfóliu týchto úverov, ktorý v období od marca do augusta 2016 dosiahol -0,7 p. b., bude pokračovať aj v nasledujúcom období, hoci sa postupne zmierni. V simulácii sa predpokladá, že do roku 2019 poklesne priemerná úroková sadzba portfólia úverov na bývanie z hodnoty 2,7 % v auguste 2016 na 1,5 % do konca roka 2019 (graf A). Výrazný rozdiel medzi úrokovými sadzbami na spotrebiteľské úvery na Slovensku a v iných krajinách eurozóny¹⁴ spolu so silnejúcou konkurenciou spojenou s vysokou mierou refinancovania vytvárajú silný tlak na ďalší pokles úrokových sadzieb. V simulácii sa preto predpokladá, že úrokové sadzby na spotrebiteľské úvery by mohli poklesnúť z 11,2 % na 6,2 %. Úvery podnikom by mohli rásť tempom 4 % medziročne, čo je mierne pomalšie ako priemer za obdobie uplynulých 12 mesiacov (5,9 %). Zároveň sa predpokladá len veľmi mierny pokles sadzieb. Okrem po-

Graf A Vývoj úrokových sadzieb úverov a výnosnosti cenných papierov a simulácia ich možného vývoja do roku 2019 (%)

Zdroj: NBS.

Poznámky: Zvislá čiara oddeľuje vývoj do augusta 2016 od simulovaného vývoja v ďalšom období. Popis scenára možného vývoja v období od septembra 2016 do decembra 2019 uvádza tabuľka A.

klesu úrokovej výnosnosti sa v súlade s aktuálnym trendom predpokladá aj ďalší pokles výnosnosti poplatkov z retailových operácií, hoci v porovnaní s vývojom v uplynulom období by sa tempo tohto poklesu mohlo postupne zmierniť. Pokles výnosnosti sa predpokladá aj pri cenných papieroch, a to v súlade s ich postupnou splatnosťou a reinvestovaním prostriedkov do nových dlhopisov, pri ktorých sa predpokladá výnos 0,8 %.

Predpokladaný rast bilancie by mal byť financovaný najmä rastom retailových a podnikových vkladov, ako aj emisiou hypotekárnych záložných listov. V prípade retailových úverov sa však zároveň predpokladá, že z dôvodu nízkych úrokových sadzieb na termínovaných účtoch budú klienti čoraz menej motivovaní ukladať svoje prostriedky na dlhšie obdobie, preto bude pokračovať trend nahrádzania termínovaných účtov bežnými

¹⁴ Úroková sadzba spotrebiteľských úverov na Slovensku prevyšovala v auguste 2016 priemernú úrokovú sadzbu spotrebiteľských úverov v štátoch Nemecko, Francúzsko, Belgicko, Holandsko, Rakúsko a Fínsko o 6 p. b.

účtami. Zároveň sa predpokladá pokračovanie poklesu úrokových sadzieb na vkladoch. Pri vkladoch korporátnych klientov, finančných inštitúcií a verejnej správy sa dokonca predpokladá, že úrokové sadzby na vkladoch by mohli mierne klesnúť do záporných hodnôt (na -0,1 %) ¹⁵, hoci z pohľadu celkovej simulácie nemá táto skutočnosť významný vplyv.

V scenári sa v porovnaní s rokom 2015 nepredpokladá žiaden nárast rizikovosti úverových portfólií. Miera nákladovosti kreditného rizika bola v tomto roku pri retailových aj podnikových úveroch na úrovni 0,78 %. Hoci

priebežné údaje naznačujú, že v roku 2016 by mohla ešte mierne klesnúť na 0,66 % pri retailových úveroch a 0,49 % pri úveroch podnikom, táto znížená miera rizikovosti je v simulácii ponechaná iba pre rok 2016. V nasledujúcich rokoch 2017 a 2018 sa predpokladá jej návrat k hodnotám z roku 2015, keďže pri miere rizikovosti pre rok 2016 je jej dlhodobšia udržateľnosť z hľadiska historického vývoja otázna, najmä v prípade podnikov. Nárast objemu úverov aj pri nezmenenej miere rizikovosti prirodzene vedie k vyššej sume nákladov na kreditné riziko, čo je v rámci simulácie zohľadnené.

Tabuľka A Zmeny parametrov v scenári možného vývoja ziskovosti bánk do roku 2019

	Medziročná zmena objemu	Zmena úrokovej sadzby na stave
Retailové spotrebiteľské úvery	Postupný pokles rastu zo 14 % na 8 %	Rovnomerný pokles úrokovej sadzby z 11,2 % na 6,2 %
Retailové úvery na nehnuteľnosti	Postupný pokles rastu z 13 % na 10 %	Pokles z 2,7 % na 1,5 %, najrýchlejší pokles v rokoch 2016 a 2017
Úvery podnikom	Stabilný rast na úrovni 4 %	Rovnomerný pokles úrokovej sadzby z 2,7 % na 2,3 %
Nakúpené cenné papiere	Konštantná úroveň objemu	Postupný pokles priemernej výnosnosti z 2,7 % na 1,9 %
Retailové vklady – termínované	Stabilné tempo poklesu na úrovni 5 %	Postupný pokles úrokovej sadzby z 1,2 % na 0,4 %
Retailové vklady – bežné účty	Stabilné tempo rastu na úrovni 15 %	Úroková sadzba zostane pod úrovňou 0,1 %
Vklady podnikov a nerezidentov	Stabilný rast na úrovni 4 %	Pokles z 0,1 % na -0,1 % do konca roka 2017
Vklady finančných inštitúcií a verejnej správy	Konštantná úroveň objemu	Pokles na -0,1 % do konca roka 2017
Emitované cenné papiere	Postupný pokles rastu z 10 % na 8 %	Pokles z 1,7 % na 0,8 %, najrýchlejší pokles v rokoch 2016 a 2017

Ďalšie predpoklady:

Miera poplatkov v sektore retailu klesne z 0,95 % na 0,82 % priemeru objemu vkladov a úverov, pričom najrýchlejší pokles sa očakáva v roku 2016 a 2017.

Miera poplatkov v sektore podnikov zostane na nezmenenej úrovni.

Nákladovosť kreditného rizika bude v roku 2016 v sektore retailu na úrovni 0,66 % a v sektore podnikov na úrovni 0,49 %, následne obe vzrastú na úroveň z roka 2015 (zhodne 0,78 %).

Zdroj: NBS.

Poznámka: Scenár možného vývoja sa vzťahuje na obdobie od augusta 2016 do decembra 2019.

SIMULÁCIA NAZNAČUJE MOŽNÉ VÝRAZNEJŠIE ZNÍŽENIE ZISKOVOSTI V ROKU 2017, NASLEDOVANÉ ĎALŠÍM MIERNYM POKLESOM V ROKOCH 2018 A 2019

Simulácia možného vývoja naznačuje predovšetkým výrazný pokles úrokových príjmov z retailových úverov na nehnuteľnosti, ktorý

bude výrazne vplývať na úpravu obchodných stratégií bánk v sektore retailu.

Hoci výrazný pokles úrokových sadzieb v období od marca 2016 sa zatiaľ prejavil na prehĺbení poklesu úrokových príjmov iba mierne, tento vplyv sa v nasledujúcich mesiacoch výrazne zvýši. Úrokové

¹⁵ Už v septembri 2016 boli priemerné úrokové sadzby na netermínované vklady alebo termínované vklady do 1 roka nefinančných podnikov v niektorých krajinách (Dánsko, Belgicko, Nemecko, Luxembursko a Holandsko) záporné.

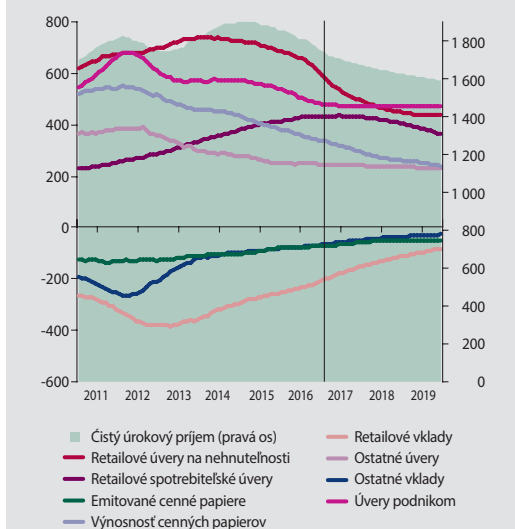
príjmy z úverov na nehnuteľnosti, ktoré v minulosti tvorili najvýznamnejšiu zložku ziskovosti, môžu klesnúť do roku 2019 až o tretinu (bez zohľadnenia zmien úrokových nákladov). Najvýznamnejšiu časť tohto poklesu možno očakávať už v roku 2017. Tento vývoj povedie k zvyšovaniu významu spotrebiteľských úverov na úkor úverov na bývanie. To sa môže prejavíť aj v snahe bánk poskytnúť čo najvyšší objem týchto úverov, okrem iného aj prostredníctvom zvýšenia úrovne zadlženosti u existujúcich klientov na čo najvyššiu možnú udržateľnú mieru, napríklad prostredníctvom refinancovania s navýšením. Na druhej strane, úvery na bývanie sa môžu dostať do pozície produktov, ktoré samostatne prinášajú len malý zisk, pričom ich hlavnou úlohou bude skôr motivovať klienta využívať iné, ziskovejšie bankové produkty.

Kompensácia úrokových príjmov z úverov na nehnuteľnosti príjmami zo spotrebiteľských úverov je však tiež limitovaná rastúcou mierou konkurencie. S postupným zvyšovaním významu spotrebiteľských úverov pre ziskovosť

bánk sa prirodzene zvyšuje aj vzájomná konkurencia v tomto segmente. Navyše, pokiaľ sa tento scenár v nasledujúcom období potvrdí, možno očakávať postupné zastavenie rastu aj v prípade úrokových príjmov z týchto úverov. Okrem toho bude pokračovať dlhodobý trend znižovania úrokových príjmov z portfólia dlhových cenných papierov. Hoci tieto negatívne trendy budú čiastočne zmiernené poklesom nákladov predovšetkým na retailové vklady, možno v období rokov 2016 až 2019 predpokladať pokles čistých úrokových príjmov z retailu o 15 %. Približne v rovnakej miere by mali poklesnúť aj celkové čisté úrokové príjmy (po odpočítaní úrokových nákladov) za všetky sektory spolu, vrátane cenných papierov. Tento pokles má pomerne významný vplyv na čistý zisk bánk, keďže čisté úrokové príjmy tvoria najvýznamnejšiu časť ziskovosti slovenského bankového sektora.

Záveru simulácie naznačujú pomerne výrazný pokles zisku bánk v roku 2017, pričom v nasledujúcich rokoch by zisk mohol pokračovať v ďalšom miernom poklese. V roku 2017 sa na ziskovosti bankového sektora veľkou mierou prejaví prepád čistých úrokových príjmov z retailových úverov na nehnuteľnosti spojený s legislatívnou zmenou na tomto trhu v roku 2016. Čiastočný vplyv na tento pokles má aj predpokladaný mierny nárast nákladovosti kreditného rizika na úroveň z roku 2015. V nasledujúcich rokoch (2018 a 2019) bude ďalší mierny pokles ziskovosti ovplyvňovaný najmä pokračujúcim poklesom úrokových príjmov z cenných papierov a retailových úverov. Ako už bolo uvedené, k poklesu úrokových príjmov z úverov na nehnuteľnosti sa v prípade pokračujúcej intenzívnej konkurencie môže pridať aj pokles úrokových príjmov zo spotrebiteľských úverov. Hoci tieto negatívne vplyvy budú zmiernené predpokladaným pokračujúcim rastom úverov, treba zobrať do úvahy, že aj tento rast samotný bude pravdepodobne zvyšovať výšku niektorých nákladových položiek. Ide najmä o nárast nákladov na kreditné riziko, ktorý vďaka rastúcemu objemu nastane aj pri konštantnej miere rizikovosti, a bankovú daň. Celkovo tak pri zvolených parametroch simulácie možného vývoja v budúcnosti možno predpokladať, že do roku 2019 poklesne čistý zisk bankového sektora v porovnaní s hodnotou z roka 2015 približne o 40 % až 50 %.

Graf 25 Vývoj úrokových príjmov (kladná hodnota) a úrokových nákladov (záporná hodnota) a simulácia ich možného vývoja do roku 2019 (mil. EUR)

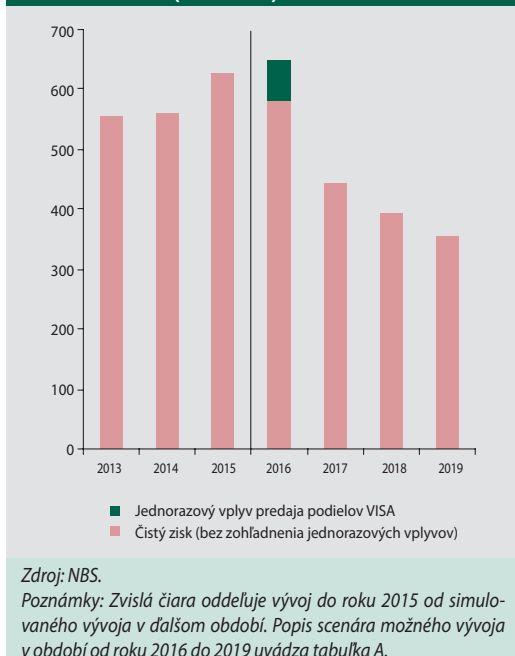

Zdroj: ECB.

Poznámky: Na grafe sú ku každému mesiacu zobrazené kumulatívne úrokové výnosy, resp. náklady za obdobie predchádzajúcich 12 mesiacov.

Zvislá čiara oddeľuje vývoj do augusta 2016 od simulovaného vývoja v ďalšom období. Popis scenára možného vývoja v období od septembra 2016 do decembra 2019 uvádza tabuľka A.

Graf 26 Vývoj čistého zisku bankového sektora a simulácia jeho možného vývoja do roku 2019 (mil. EUR)

Okrem samotného poklesu ziskovosti bude bankový sektor vystavený aj výrazne vyššej citlivosti na dodatočné nepriaznivé zmeny.

Pri interpretácii pomerne dobrej odolnosti slovenského bankového sektora sa v minulosti ako jeden z jej hlavných faktorov uvádzala schopnosť bánk generovať dostatočne vysoké a stabilné čisté úrokové príjmy. Ako však ukázala simulácia, v dôsledku aktuálnych trendov sa táto schopnosť bankového sektora oslabí. Znamená to, že aj menšia miera nárastu rizikovosti portfólií, dodatočných zmien regulácie v oblasti poplatkov alebo cenovej politiky, zintenzívnenie miery konkurencie a pod. môže v nasledujúcom období ešte zvýrazniť pokles ziskovosti bankového sektora. Napríklad zvýšenie nákladovosti kreditného rizika z 0,78 % na 1 % v rokoch 2017 až 2019 by viedlo k prehĺbeniu poklesu ziskovosti o ďalších 10 p. b. Bankový sektor sa postupne dostáva do stavu, v ktorom dokáže aspoň čiastočne udržať mieru ziskovosti iba prostredníctvom zvyšovania objemu úverov, a to pri stále sa zužujúcich maržiach. V prípade retailu bola čistá marža, zohľadňujúca čisté výnosy z úrokov aj poplatkov aj náklady na kreditné riziko ešte v roku 2013 na úrovni 5,3 %, na konci roka 2015 klesla na 4,4 %, pričom do roku 2019 možno očakávať jej pokles až na úroveň blízko 2,3 %. Akékoľvek dodatočné

neočakávané zníženie tejto marže v dôsledku výraznejšieho poklesu sadzieb na úveroch alebo zvýšení kreditného rizika bude mať preto čoraz významnejší dopad z pohľadu jeho vplyvu na celkovú ziskovosť bankového sektora.

Pre ďalší vývoj preto bude kľúčové, aby nenastalo výrazné zvýšenie rizikovosti úverových portfólií bánk. Táto podmienka bude o to náročnejšia, že pre banky je nevyhnutné kompenzovať pokles úrokových sadzieb, resp. miery poplatkov zvyšovaním objemu úverov. Banky tak budú na jednej strane nútené prispôbiť svoju obchodnú stratégiu vyššie uvedeným trendom, na druhej strane zvyšovanie citlivosti na akýkoľvek negatívny vývoj tento priestor značne obmedzuje. Predchádzanie negatívneho tlaku zvyšujúcej sa konkurencie na poskytovanie rizikových úverov a neudržateľný rast úverov je preto jedným z dôvodov vydania opatrenia NBS v oblasti obozretného prístupu k poskytovaniu retailových úverov na bývanie. Toto opatrenie je podrobnejšie popísané v kapitole 5 Politika obozretnosti na makroúrovni.

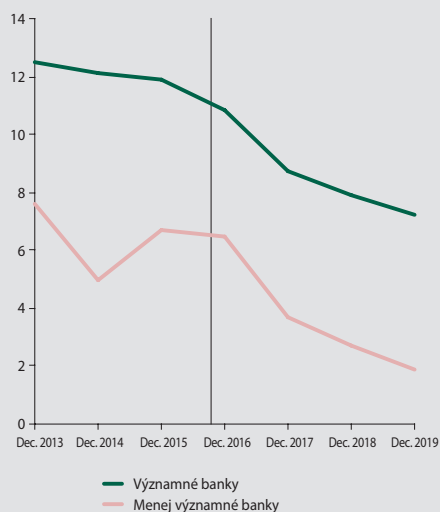
Negatívne trendy v ziskovosti sa budú ešte výraznejšie dotýkať skupiny menej významných bánk.

Zatiaľ čo priemerná hodnota ukazovateľa ROE za slovenské významné banky¹⁶ by ani do konca roka 2019 nemala klesnúť pod priemernú hodnotu tohto ukazovateľa pre významné banky v celej bankovej únii (v júni 2016 na úrovni 5,9 %), v skupine menej významných bánk sú hodnoty ROE výrazne nižšie. Hlavným dôvodom je, že táto skupina bánk už dlhodobo vykazuje nižšiu mieru ziskovosti v porovnaní s významnými bankami. Jej ďalšie zníženie môže výrazne ohroziť udržateľnosť obchodných modelov týchto bánk, čo by mohlo viesť ku konsolidácii v rámci bankového sektora.

Nevyhnutnosť rastúcich objemov úverovania retailu aj podnikov pre ziskovosť bánk zároveň vytvára zvyšujúcu sa potrebu ponechania si časti zisku vo forme kapitálu.

Ako ukazuje graf 28, ak by si banky neponechali žiaden zisk, priemerná hodnota kapitálovej primeranosti by v skupine významných bánk postupne v roku 2019 klesla pod minimálnu požadovanú úroveň. Na minimálnu požadovanú úroveň by sa zároveň dostala aj priemerná primeranosť vlastných zdrojov v skupine menej významných bánk. Okrem postupne klesajúcej úrovne ka-

¹⁶ Významné banky sú banky pod priamym dohľadom ECB.

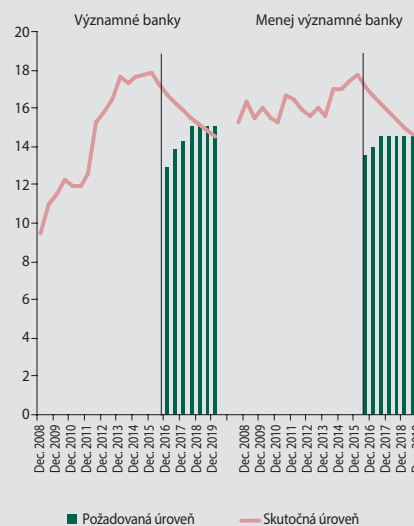
Graf 27 Vývoj ukazovateľa ROE a simulácia jeho možného vývoja do roku 2019 (%)

Zdroj: NBS.

Poznámky: Zvislá čiara oddeľuje vývoj do augusta 2016 od simulovaného vývoja v ďalšom období. Popis scenára možného vývoja v období od septembra 2016 do decembra 2019 uvádza tabuľka A. Do výpočtu ROE v roku 2016 nie je zahrnutý jednorazový mimoriadny príjem z predaja podielov v spoločnosti VISA. Príjmy a náklady v jednotlivých kategóriách boli simulované na úrovni celého sektora a medzi skupiny bánk boli priradené na základe proporčného prístupu podľa vzájomných podielov týchto výnosov a nákladov v roku 2015.

pitálovej primeranosti pod vplyvom rastúceho objemu rizikovo vážených aktív sa tu prejavuje aj postupný nárast požiadavky na kapitálovú primeranosť, ktorý súvisí najmä s implementáciou kapitálových vankúšov. Týka sa to najmä skupiny významných bánk, kde sa bude postupne zvyšovať kapitálová požiadavka z dôvodu ich systémovej významnosti. Simulácia naznačuje, že bankový sektor si bude musieť ponechať zo zisku vytvoreného v rokoch 2016 až 2018 takmer polovicu, aby zostali všetky požiadavky na vlastné zdroje splnené. Znamená to, že miera vyplácania dividend, ktorá sa v rokoch 2012 až 2015 pohybovala na úrovni 65 % až 75 %, bude musieť byť v ďalších rokoch znížená pod 50 %.

Očakávaný vývoj by však nemal čeliť výraznejším obmedzeniam zo strany požiadaviek na štruktúru bilancie a dlhodobé financovanie. Slovenský bankový sektor je vďaka vysokému podielu financovania prostredníctvom klientskych vkladov už v súčasnosti pripravený plniť požiadavky na dostatočný objem stabilných

Graf 28 Možný scenár vývoja ukazovateľov primeranosti vlastných zdrojov a požiadaviek na vlastné zdroje (%)

Zdroj: NBS.

Poznámky: Požiadavka na vlastné zdroje je súčtom požiadavky v Piliéri 1 (na úrovni 8 %), požiadavky v rámci Piliéra 2 a kapitálových vankúšov, pričom v rokoch 2017 až 2019 sa predpokladá miera proticyklického kapitálového vankúša na úrovni 0,5 %. Pri požiadavke v rámci Piliéra 2 sa predpokladá jej konštantná úroveň. Agregované hodnoty za celý bankový sektor sú vypočítané ako priemer hodnôt jednotlivých ukazovateľov vážených objemom rizikovo vážených aktív.

Zvislá čiara oddeľuje vývoj do augusta 2016 od simulovaného vývoja v ďalšom období. Popis scenára možného vývoja v období od septembra 2016 do decembra 2019 uvádza tabuľka A.

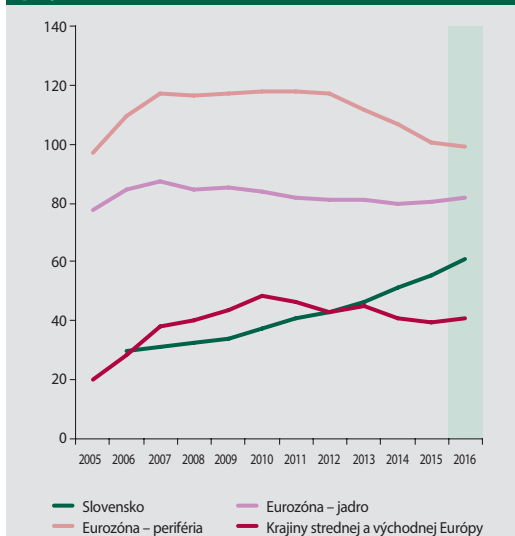
Vývoj primeranosti vlastných zdrojov v rokoch 2016 až 2019 je odhadnutý za predpokladu, že by si banky neponechali žiaden zisk.

zdrojov, ktoré by mali vyplývať z implementácie ukazovateľa dlhodobého stabilného financovania. Vzhľadom na skutočnosť, že v nasledujúcom období sa očakáva financovanie nárastu úverov najmä prostredníctvom vkladov, resp. čiastočne aj hypotekárnych záložných listov, táto požiadavka by mala zostať zachovaná.

3.4.2 RIZIKÁ V SEKTORCH DOMÁCNOSTÍ A PODNIKOV

TEMPO ZADLŽOVANIA DOMÁCNOSTÍ SA NEBEZPEČNE ZINTENZÍVNILO, ČO VÝRAZNE ZVYŠUJE ICH CITLIVOSŤ NA PRÍPADNÝ NEGATÍVNY EKONOMICKÝ VÝVOJ

Podiel úverov domácnostiam na ich disponibilnom príjme kontinuálne rástol aj počas roka 2016. Napriek skutočnosti, že sa úroveň zadlženosti slovenských domácností postupne približuje k úrovni najvyspelejších krajín eurozóny, tempo jej rastu v posledných rokoch zrýchľovalo. Ešte v roku 2010 bol podiel úverov na disponi-

Graf 29 Podiel úverov na disponibilnom príjme domácností (%)

Zdroj: Eurostat, ECB.

Poznámka: Graf obsahuje iba úvery poskytnuté bankovým sektorom.

Graf 30 Čistá finančná pozícia domácností

Zdroj: Eurostat.

Poznámka: Čistá finančná pozícia je podiel finančných aktív na finančných pasívach.

bilnom príjme domácností na Slovensku najnižší spomedzi jedenástich krajín strednej a východnej Európy, s výnimkou Rumunska. Pri zachovaní súčasných trendov bude na konci roka 2016 tento podiel na Slovensku druhý najvyšší v tejto skupine krajín. Za posledných šesť rokov sa teda situácia výrazne zmenila. V porovnaní s ostatnými krajinami v regióne už nemôžeme hovoriť o nízkej zadlženosti slovenských domácností. Slovenské domácnosti sú tak v porovnaní s minulým obdobím podstatne citlivejšie na prípadný negatívny ekonomický vývoj.

Zvýšenú citlivosť domácností v dôsledku rastu zadlženosti ešte viac prehľbuje nedostatok finančných aktív v pomere k ich dlhom. Rýchly rast dlhov posunul slovenské domácnosti medzi krajiny s najhorším pomerom úspor a dlhov. Napriek tomu, že úspory (finančné aktíva) domácností ostali aj naďalej vyššie ako ich dlhy (finančné pasíva), ich pomer bol v prvom štvrtroku 2016 druhý najhorší v rámci EÚ. Navyše, v dôsledku intenzívneho rastu dlhov bol pokles tohto ukazovateľa v rámci EÚ najväčší. Nedostatok finančných aktív vo všeobecnosti znamená vyššiu zraniteľnosť domácností čo sa týka ich schopnosti splácať dlhy a zvyšuje celkovú zraniteľnosť domácností v prípade zhoršenia ekonomickej situácie. Na druhej strane, z uvedených údajov nie je

jasné, aká je distribúcia finančných aktív a pasív v jednotlivých domácnostiach. Navyše, nie všetky finančné aktíva sú dostatočne likvidné, aby mohli byť použité na splácanie dlhov v prípade zhoršenia ekonomickej situácie.

POZITÍVNE TRENDY V SEKTORE DOMÁCNOSTÍ VEDÚ K PODCEŇOVANIU RIZIKA

Pretrvávajúci rýchly rast retailových úverov je výsledkom spoločného pôsobenia viacerých faktorov. Zmena trendu jedného alebo viacerých z nich by mohla mať významný dopad na situáciu retailového sektora. Medzi týmito faktormi sú najmä klesajúce úrokové sadzby, klesajúca nezamestnanosť, rastúce mzdy, súvisiaca nízka miera zlyhávania úverov, zjednodušené refinancovanie úverov na bývanie, situácia na trhu nehnuteľností či stredne nízka zadlženosť domácností. Viaceré z nich zároveň dosahujú historicky najpriaznivejšie úrovne. Práve v takýchto dobrých časoch je nevyhnutná obozretnosť pre prípad, že jeden alebo viac faktorov súčasne zmení svoj vývoj nepriaznivým smerom.

Prvým menovaným faktorom je vývoj úrokových sadzieb úverov na bývanie, ktoré nielenže dosahujú historické minimá v rámci krajiny, ale aj v medzinárodnom porovnaní sa radia medzi nižšie. Bez zásadných externých zmien zostáva len

malý priestor na ich ďalší pokles. Úrokové sadzby síce naďalej zostávajú nízke, čo rozširuje bázu potenciálnych klientov, avšak vplyv poklesu sadzieb na zvyšovanie zadlženosti môže pominúť. Navyše, väčšina klientov na Slovensku má skúsenosť len s poklesom úrokových sadzieb, preto nevnímajú riziko možného nárastu úrokových sadzieb a aj splátok ich úverov.

Druhým faktorom je intenzívny pokles evidovanej nezamestnanosti, ktorá od letných mesiacov 2016 dosahuje už 9,4 %, čo je len o 2 p. b. viac než bolo slovenské minimum z roku 2008. V niektorých odvetviach už bol pozorovaný nedostatok kvalifikovaných pracovných síl (časť o vývoji v domácom prostredí). Ide o znaky podobné s vývojom v roku 2008, ktoré v tom čase viedli k systematickému podceňovaniu rizika na strane domácností aj bánk.

S predchádzajúcimi dvoma faktormi úzko súvisia ukazovatele kreditnej kvality. Podiel zlyhaných úverov retailu sa počas roka 2016 udržiava pod 4 %, úvery na bývanie v čistom vyjadrení prakticky nezlyhávajú (priemerná čistá miera zlyhania úverov na bývanie je 0 %). Nízka delikvencia znamená dve veci. Na jednej strane ide o pozitívny signál, že úvery sú splácané. Na druhej strane to môže spôsobiť trend, že aj menej bonitní klienti sa kvalifikujú na úver. Ide o klientov, ktorí aj pri menších trhových turbulenciách môžu stratiť schopnosť splácať. Rovnako vzniká nebezpečenstvo, že bankové modely postavené na zlyhaniach úverov nedokážu adekvátne rozlíšiť bonitných a menej bonitných klientov.

Zjednodušené refinancovanie, predovšetkým v zmysle poplatku za predčasné splatenie úveru, malo zásadný vplyv na vývoj úverovania v priebehu roka 2016 (bližšie popísané v časti o trendoch retailu). Avšak po vyčerpaní potenciálu z rozdielu úrokových sadzieb na existujúce a nové úvery aj tento trend pravdepodobne stratí na intenzite. Predovšetkým pokles refinancovania s navýšením by mohol ovplyvniť rast úverov.

Je potrebné vnímať aj prepojenie trhu nehnuteľností a úverov na bývanie. Aktuálna rastová fáza cien nehnuteľností je tradične najpriaznivejším obdobím na čerpanie čoraz väčších objemov úverov na bývanie. Preklopenie tejto fázy do stagnácie či otočenia trendu by takisto pôsobilo ako spomaľujúci faktor pre poskytovanie finan-

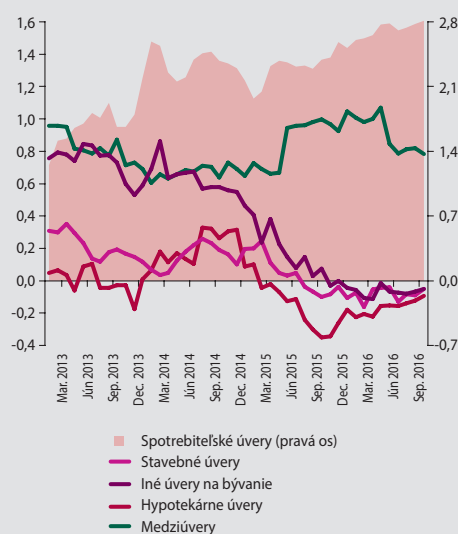
covania rezidenčných nehnuteľností. Navyše, úvery poskytované v závere rastovej fázy trhu nehnuteľností sú spravidla rizikovejšie.

V neposlednom rade je rast retailových úverov umožnený úrovňou zadlženosti obyvateľstva, ktorá však rýchlo rastie. Nielenže je tento vývoj odlišný od ostatných porovnateľných krajín EÚ, ale v najbližšom období má Slovensko potenciál stať sa krajinou s najzadlženejším obyvateľstvom regiónu (pozri časť o zadlženosti domácností).

KREDITNÁ KVALITA ÚVEROV NA BÝVANIE JE HISTORICKY PRIAZNIVÁ, PRI SPOTREBITEĽSKÝCH ÚVEROCH SA MIERNE ZHORŠUJE

Podiel zlyhaných úverov retailu sa naďalej udržiava pod 4 %, čisté miery zlyhania úverov na bývanie a spotrebiteľských úverov majú protichodný vývoj. Pri úveroch na bývanie sa naďalej zlepšuje podiel zlyhaných úverov (2,4 %), ako aj čistá miera zlyhania, ktorá už prakticky 12 mesiacov dosahuje nulové hodnoty. Najvyššiu hodnotu dosahujú medziúvery (0,8 % až 1,1 % v období od októbra 2015 do septembra 2016), všetky ostatné kategórie úverov na bývanie sa v tomto období pohybovali v záporných hodnotách. To znamená, že väčší než objem novozlyhaných úverov bol objem takých, ktoré sa spomedzi zlyhaných vrátili medzi štandardné.

Graf 31 Čisté miery zlyhania retailových úverov (%)

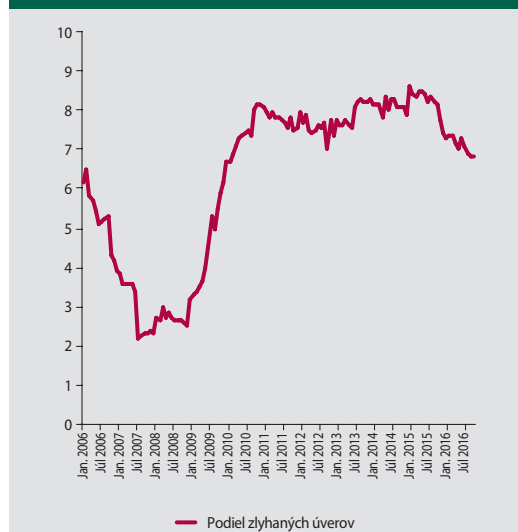
Zdroj: NBS.

Poznámka: Čistá miera zlyhania predstavuje podiel čistej zmeny objemu zlyhaných úverov za 12 mesiacov na stave úverov na začiatku obdobia. Čítateľ je očistený aj o vplyv odpisov a odpredajov.

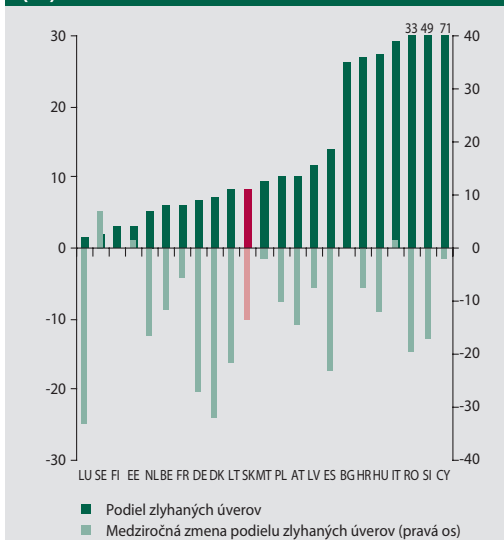
KREDITNÉ RIZIKO PRI ÚVEROCH PODNIKOM SA NAĎALEJ ZNIŽOVALO

Kvalita podnikového portfólia meraná podielom zlyhaných úverov zaznamenala ďalšie zlepšenie. V domácom bankovom sektore poklesol podiel zlyhaných úverov pod hranicu 7 %, pričom pokles trvá od začiatku roka 2015. Podiel zlyhaných úverov sa tak dostal výrazne pod priemer pokrízového obdobia. K uvedenému vývoju prispievajú viaceré trendy. Prvým je rast celkového objemu podnikových úverov v dôsledku pretrvávajúceho pozitívneho sentimentu v ekonomike. Druhým faktorom je hospodársky rast spojený s rastom tržieb a pokles úrokových sadzieb, ktorý pôsobí pozitívne na schopnosť podnikov splácať úvery. Výsledkom je klesajúca miera objemu zlyhávajúcich úverov, rastúca miera úverov, ktoré boli preklasifikované zo zlyhaných do štandardných ako aj nárast miery splácania už zlyhaných úverov. Celkovo tak vo viacerých mesiacoch došlo k poklesu samotného objemu zlyhaných úverov, pričom miera odpisov a odpredajov zostala pod úrovňou predchádzajúcich období.

Klesajúci podiel zlyhaných úverov je prítomný vo väčšine ekonomických odvetví. Rovnako plošný vývoj nárastu kvality úverov nastal aj v prípade väčšiny jednotlivých bánk, avšak úroveň zlyhaných úverov naprieč bankovým sektorom zostáva výrazne rôznorodá.

Graf 32 Vývoj podielu zlyhaných úverov (%)

Zdroj: NBS.

Graf 33 Medzinárodné porovnanie kvality úverových portfólií a jej medziročnej zmeny (%)

Zdroj: ECB SDW.

Poznámky: Zobrazené hodnoty sú vypočítané na základe celkových objemov podnikových úverov, t. j. vrátane nerezidentných podnikov z EÚ. Z tohto dôvodu sa podiel zlyhaných úverov za domáci bankový sektor môže mierne líšiť, nakoľko v ostatných častiach správy sa primárne sledujú úvery rezidentským podnikom. Úvery za Česko, Portugalsko, Grécko, Írsko a Spojené kráľovstvo neboli v potrebnej štruktúre dostupné. Výška podielu zlyhaných úverov za Rumunsko, Slovinsko a Cyprus je uvedená nad príslušnou krajinou.

Pri pohľade na medzinárodné porovnanie možno konštatovať, že trend poklesu podielu zlyhaných úverov prevláda vo väčšine krajín EÚ, kým úverovanie podnikov je výrazne rôznorodé. Z pohľadu kvality podnikového portfólia sa domáci sektor nachádza na úrovni mediánu.

Sektor komerčných nehnuteľností zostáva významným zdrojom kreditného rizika, podiel zlyhaných úverov zotrval bez výraznejších zmien. Prevládajúci trend poklesu kreditného rizika z pohľadu ukazovateľa podielu zlyhaných úverov nie je možné pozorovať v prípade sektora komerčných nehnuteľností. Tento ukazovateľ sa v roku 2016 bez výraznejších zmien pohyboval okolo úrovne 10 %, čo je výrazne nad hodnotou celkového podnikového portfólia. Podiel zlyhaných úverov neklesal aj napriek rastúcemu objemu úverov, keďže rastúcu dynamiku zaznamenali aj zlyhané úvery.

Významnosť tohto sektora spočíva aj v jeho zastúpení na celkových zlyhaných podnikových úveroch. Výsledkom vyššie uvedených trendov

je postupný nárast tohto zastúpenia v priebehu roka 2016. Na rozdiel od celkových úverov je táto koncentrácia významnejšia v prípade väčších bánk.

RIZIKO KONCENTRÁCIE JE NAĎALEJ PRÍTOMNÉ, AVŠAK ZOSTÁVA BEZ VÝRAZNEJŠÍCH ZMIEN

Úroveň rizika koncentrácie zostáva bez výraznejších zmien, avšak naďalej patrí k významným rizikám v domácom bankovom sektore. Charakteristickou črtou slovenského bankového sektora je pomerne výrazné vystavenie voči riziku koncentrácie. Jednou z foriem tohto rizika je koncentrácia jednotlivých ekonomických odvetví v podnikových portfóliách bánk. Táto forma súvisí s prítomnosťou klientov, prípadne skupín ekonomicky prepojených klientov s výrazným vystavením voči bankovému sektoru. Prípadné zlyhanie takejto expozície by spôsobilo pokles vlastných zdrojov pod úroveň 10,5 % v prípade vybraných malých a stredne veľkých bánk.

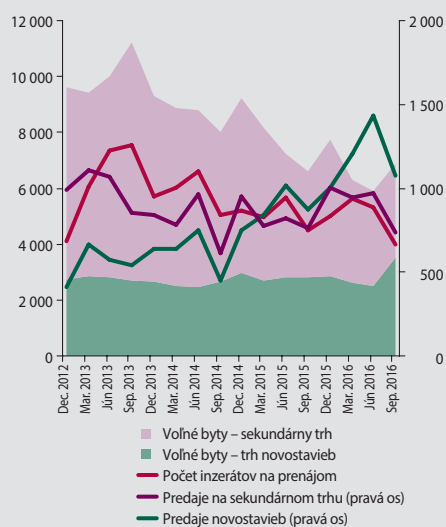
Vo vybraných bankách naďalej zostáva prítomné pomerne výrazné vystavenie voči vlastnej finančnej skupine. Z pohľadu finančnej stability je dôležité, že úroveň jednotlivých foriem rizika koncentrácie sa výrazne nemení, prípadne mierne klesá.

VÝVOJ NA TRHU NOVOSTAVIEB V BRATISLAVE BOL CHARAKTERISTICKÝ POKRÁČOVANÍM RASTU PONUKOVÝCH CIEN POPRI ZVYŠUJÚCOM SA POČTE PREDANÝCH BYTOV. POČET NOVÝCH BYTOV PRICHÁDZAJÚCICH NA TRH ZATIAĽ STÍHA REFLEKTOVAŤ PREDAJE

Byty sú v podmienkach Slovenska významným trhom z pohľadu finančnej stability. Tradičný obchodný model domácich bánk a jeho orientácia na domáci trh majú za následok pomerne výraznú mieru prepojenosti bankového sektora na trh bývania. Význam tohto trhu je daný vysokým podielom úverov na bývanie na celkových aktívach bankového sektora, navyše tento podiel patrí k najvyšším v EÚ.

Trh novostavieb je dôležitou časťou trhu rezidenčných nehnuteľností v hlavnom meste. V poslednom období novostavby zvyšujú svoj podiel na celkovej ponuke bytov v Bratislave. Dôvodom je klesajúca ponuka na sekundárnom trhu a pomerne stabilný vývoj ponúkaných novostavieb. Zatiaľ čo pokles počtu inzerovaných bytov na sekundárnom trhu je dôsledkom klesajúceho prítoku nových inzerátov, tak ponuka

Graf 34 Zloženie trhu rezidenčných nehnuteľností v Bratislave (počty bytov)

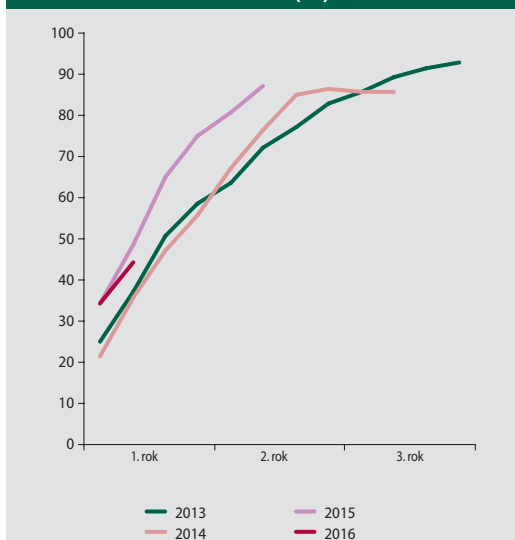

Zdroj: NBS, Lexxus, CMN.

novostavieb je stabilnou len vďaka rastúcemu prítoku nových bytov. Pri pohľade na počty predaných bytov je situácia do značnej miery podobná, keď predaje novostavieb najprv postupne dobiehali predaje na sekundárnom trhu, až v poslednom období tvorili výraznejšiu časť celkových predajov.

Ponukové ceny novostavieb v roku 2016 zaznamenali stabilný rast na úrovni mierne pod 9 %. K zintenzívneniu nedošlo ani pri porovnaní s rastom na konci roka 2015. Z pohľadu štruktúry trhu bolo možné pozorovať plošný rast cien, keď ceny rástli naprieč jednotlivými časťami hlavného mesta alebo veľkostnými kategóriami. Vývoj ponukových cien je do veľkej miery determinovaný prílevom nových ešte nedokončených bytov, ktorých cena je dynamickejšia v porovnaní s celkovým rastom cien novostavieb.

Dopyt po novostavbách v poslednom období pomerne výrazne vzrástol. Prvým indikátorom rastúceho dopytu je dynamicky sa zvyšujúci počet predaných novostavieb. Predaje v rokoch 2015 a 2016 dosiahli výrazný medziročný rast prevyšujúci 30 %. Druhým indikátorom je rýchlosť vypredávania developerských projektov, t. j. podiel zazmluvnených bytov k celkovým bytom v rámci developerského projektu v určitom čase od spustenia predaja. Projekty uvedené na trh v rokoch 2015 a 2016 sa vypredávali podstatne

Graf 35 Vypredanosť projektov podľa dátumu uvedenia na trh (%)

Zdroj: NBS, Lexus.

Poznámka: Údaje na x-ovej osi sú v rokoch od spustenia predaja.

rýchlejšie v porovnaní s predchádzajúcim obdobím. Uvedený vývoj prispieval k rastu podielu nedokončených bytov na celkových predajoch, ktorý v roku 2016 presahoval 80 %.

Rastúci podiel predajov na počte voľných bytov zvyšuje citlivosť trhu novostavieb na prípadné šoky. Na strane ponuky možno pozorovať dva dôležité trendy. Prvým je vývoj počtu voľných bytov, ktorý sa výraznejšie nemení, a to aj napriek výraznému nárastu predajov. Za týmto vývojom stojí narastajúci prítok nových bytov. Zdá sa tak, že prítok nových bytov prichádzajúcich na trh zatiaľ stíha reflektovať predaje. Druhým trendom je pomerne výrazne rastúci podiel predaných bytov na celkovom počte voľných bytov. Trh sa tak stáva citlivejším na prípadné šoky či už v prítoku nových bytov alebo dopyte po týchto bytoch. Priamym dôsledkom tohto vývoja je aj vysoké zastúpenie nedokončených bytov v štruktúre ponuky.

PONUKA NA TRHU SEKUNDÁRNYCH NEHNUTEĽNOSTÍ SA NAĎALEJ ZMENŠOVALA, CENY ROVNOMERNE RASTÚ

Počet inzerátov v ponuke bytov na Slovensku naďalej intenzívne klesal, ceny bytov pokračovali v raste. Výsledkom úbytku inzerátov bolo, že celkový počet inzerovaných bytov postupne klesol na asi polovicu veľkosti z roku 2013. Na-

opak, ceny na tomto trhu pokračovali v mierne zrýchľujúcom raste (zrýchlenie o 1 p. b. za štvrtý rok) až k hodnote 9 % medziročne v treťom štvrtroku 2016. Oba trendy sú pomerne homogénne naprieč regiónmi, mestskými a vidieckymi oblasťami krajiny či veľkosťami bytov. Výnimkou s rýchlejšie rastúcimi cenami je Nitriansky kraj, čo je zrejme spojené s novou investíciou v automobilovom priemysle.

Počet predaných bytov sa v zásade nemenil, na trh však pribúdalo čoraz menej nových inzerátov. Tempo rastu cien realizovaných inzerátov je o niečo vyššie (asi 15 % medziročne) než pri bytoch v ponuke, počet predaných bytov si udržuje približne rovnakú úroveň. Zdá sa teda, že príčinou znižovania ponuky nie je zvýšený počet predajov, ale klesajúci prílev nových inzerátov. Je možné, že predávajúci očakávajú ďalší rast cien, a preto odkladajú predaj nehnuteľnosti.

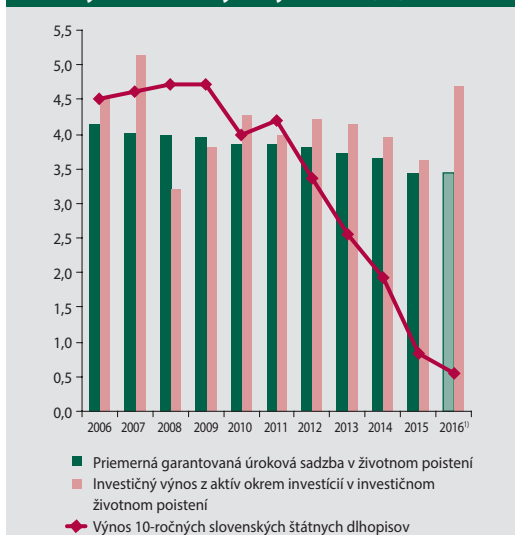
Kvôli nízkym úrokovým sadzbám dokážu klienti ľahšie financovať kúpu bytu než v pokrizovom období, avšak citlivosť na ich zmenu pretrváva. Ani nárast cien bytov od jesene 2014 nezvrátil efekt klesajúcich úrokových sadzieb. Výška priemernej splátky úveru na bývanie je stále len na úrovni asi 70 % priemernej splátky z roku 2009. Hoci vďaka nízkym úrokovým sadzbám sa klienti aktuálne jednoduchšie kvalifikujú na získanie úveru, počas celej doby splatnosti úveru zostávajú citliví na ich zmenu.

3.4.3 RIZIKÁ VYPLÝVAJÚCE Z PRETRVÁVAJÚCEHO OBDOBIA NÍZKYCH ÚROKOVÝCH SADZIEB

POISTNÝ SEKTOR NAĎALEJ ZOSTÁVA ODOLNÝ VOČI RIZIKÁM Z PRETRVÁVAJÚCEHO OBDOBIA NÍZKYCH ÚROKOVÝCH SADZIEB

Pretrvávajúce obdobie nízkych úrokových sadzieb má najväčší dopad na klasické životné poistenie (ďalej KŽP), kde poisťovne musia dosahovať investičný výnos na pokrytie garantovaných výnosov v poistných zmluvách. O dopade nízkych úrokových sadzieb na poistný trh sme podrobne informovali v Správe o finančnej stabilite k máju 2016. Hodnotenie sa počas prvého polroka 2016 výrazne nezmenilo.

Výnosnosť investícií bola v prvom polroku 2016 priaznivo ovplyvnená jednorazovými faktormi, najmä dividendami z majetkových

Graf 36 Porovnanie garantovanej úrokovej sadzby so skutočným výnosom (%)

Zdroj: NBS, Bloomberg.

1) Údaje o priemernej garantovanej sadzbe nie sú za rok 2016 dostupné, ako odhad je použitá hodnota z roku 2015.

Investičný výnos v roku 2016 je ovplyvnený jednorazovými dividendami z majetkových účastí.

Graf 37 Priemerná durácia portfólia dlhových cenných papierov (v rokoch)

Zdroj: NBS.

účastí. Vďaka týmto jednorazovým vplyvom vzrástla analizovaná výnosnosť investícií na 4,7 %. Bez tohto jednorazového vplyvu by dosiahla 3,7 %, čo je približne rovnaká hodnota ako v roku 2015. Celková výnosnosť aktív tak stále zostáva nad úrovňou priemernej garantovanej výnosnosti v KŽP. Vzhľadom k zmene vykazovania súvisiacej s prechodom na Solventnosť II nie sú dostupné údaje za výnosnosť aktív kryjúcich technické rezervy v KŽP.

3.4.4 TRHOVÉ RIZIKÁ

POKRAČOVALO ZVYŠOVANIE EXPOZÍCIE VOČI TRHOVÝM RIZIKÁM

Vystavenie dôchodkových a podielových fondov voči trhovým rizikám sa počas prvého polroka 2016 opätovne zvýšilo. Dôvodom je snaha zachovať výnosnosť v prostredí nízkych úrokových sadzieb. Hodnota investícií v dôchodkových fondoch sa stala citlivejšou na prípadný nárast úrokových sadzieb. Durácia dlhopisov aj celého portfólia pokračovala v raste. Štruktúra dlhopisových portfólií z hľadiska rizikovosti emitenta zároveň zostáva pomerne konzervatívna, k výraznejšiemu vystaveniu voči

rizikovejším krajinám došlo iba v sektore DDS. V dôchodkových a čiastočne aj podielových fondoch zároveň vzrástol aj podiel akciových zložky portfólií.

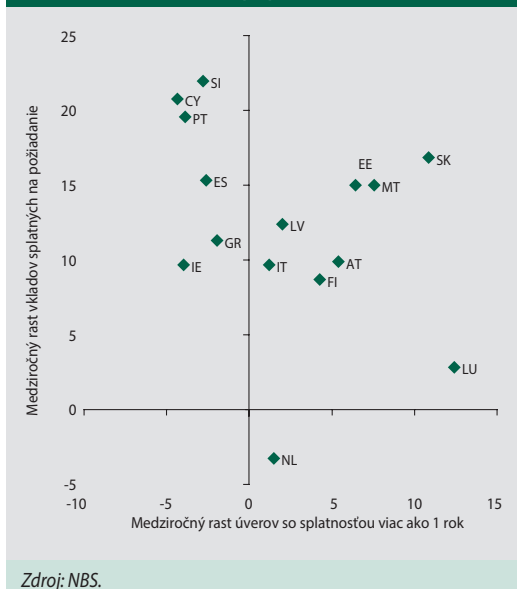
3.4.5 RIZIKO LIKVIDITY

CHARAKTER RIZIKA LIKVIDITY SA MENIL

Likvidnú pozíciu bankového sektora aj naďalej ovplyvňovali najmä trendy v sektore retailu. V dôsledku silného rastu úverov na bývanie pokračovalo zvyšovanie podielu dlhodobých nelikvidných aktív v bankovom sektore. Zároveň pokračoval dynamický rast vkladov domácností, navyše s presunom termínovaných vkladov na bežné účty, ktorý zvyšoval objem krátkodobých záväzkov. Kombinácia rastu dlhodobých úverov a krátkodobých vkladov bola na Slovensku najvýraznejšia v rámci krajín eurozóny.

Keďže vklady retailu sú z pohľadu domácej aj európskej regulácie považované za jeden z najstabilnejších zdrojov financovania bánk, ich nárast nezhoršoval ukazovateľ likvidných aktív. Výrazne k tomu prispel aj spomínaný presun zostatkov z termínovaných účtov na bežné účty, ktoré sú vzhľadom na svoj neinvestičný charakter považované za stabilnejšie ako termínované vklady. Vývoj ukazovateľa likvidných aktív bol tak počas roka 2016 stabilný.

Graf 38 Zmeny v štruktúre bilancie bankového sektora (%)

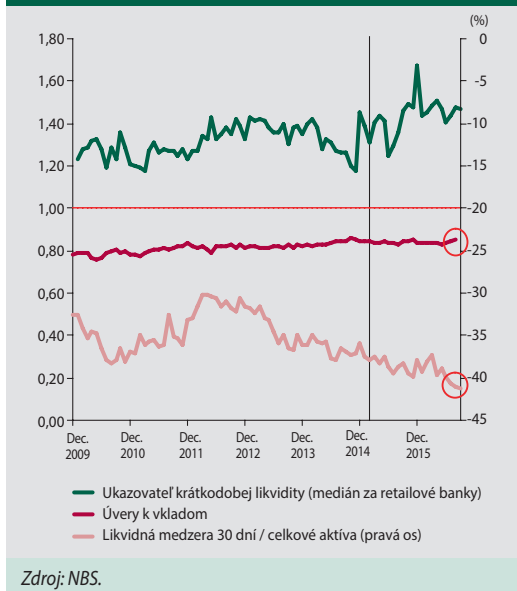

Zdroj: NBS.

aktív zvyšovali dlhodobé úvery na bývanie.

Likvidná medzera do jedného roka preto dosiahla nové historické maximum. V kontexte rastúcej likvidnej medzery Národná banka Slovenska už dlhodobo upozorňuje na zásadný význam likvidných aktív pre finančnú stabilitu. Podiel likvidných aktív na celkových aktívach bankového sektora však klesal, čo súvisí najmä s poklesom investícií do štátnych dlhopisov. Prehľbujúca sa likvidná medzera je teda v menšej miere krytá likvidnými aktívami a vo väčšej miere sa spolieha na stabilitu krátkodobých vkladov, predovšetkým od retailu. Takýto trend nemá výrazný vplyv na riziko likvidity v bankovom sektore ako celku, ale zvyšuje citlivosť individuálnych bánk na prípadný výber vkladov. Vyššia miera spoliehania na krátkodobé vklady v slovenskom bankovom sektore je zjavná aj z medzinárodného porovnania. Podiel vkladov splatných na požiadanie spolu s ostatnými krátkodobými vkladmi bol na Slovensku najvyšší v rámci eurozóny. Na druhej strane sa slovenské banky menej spoliehajú na zdroje získané od ostatných bánk a zo zahraničia, čo je z pohľadu likvidity priaznivé. Za negatívny fakt možno považovať aj nižšiu mieru financovania prostredníctvom emisie dlhopisov.

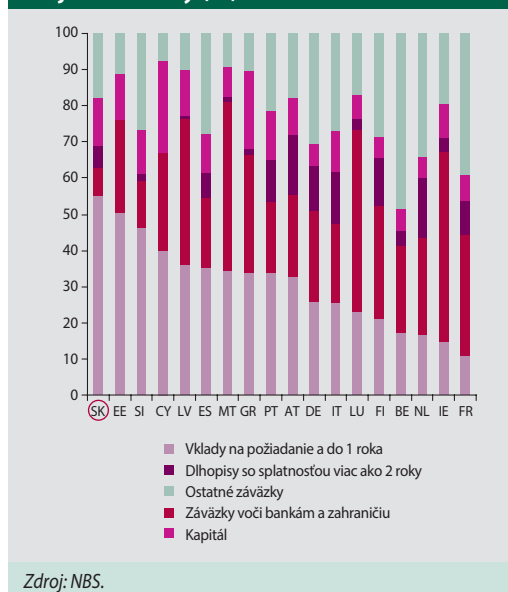
Graf 39 Hlavné indikátory likvidity

Zdroj: NBS.

Rast retailových vkladov prispieval k pokračujúcej prehľbovaniu časového nesúladu medzi aktívami a pasívami, ktorý zo strany

Graf 40 Štruktúra pasív bankových sektorov krajín eurozóny (%)

Zdroj: NBS.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

KAPITOLA 4

REGULÁTÓRNE A LEGISLATÍVNE PROSTREDIE

4

4 REGULÁTÓRNE A LEGISLATÍVNE PROSTREDIE

NOVELA ZÁKONA O SPOTREBITEĽSKÝCH ÚVEROCH DOPLŇA POŽIADAVKY ZÁKONA O ÚVEROCH NA BÝVANIE

Odporúčanie NBS č. 1/2014 bolo úplne transponované do zákona o úveroch na bývanie a do novely zákona o spotrebiteľských úveroch, detailné nastavenie jednotlivých nástrojov určia príslušné opatrenia NBS. V októbri 2016 prezident SR podpísal novelu zákona o spotrebiteľských úveroch s účinnosťou od 1. januára 2017. Obdobne ako zákon o úveroch na bývanie, aj táto novela zavádza povinnosť na overovanie schopnosti spotrebiteľa splácať spotrebiteľský úver a na overovanie príjmu spotrebiteľa, či limit na splatnosť spotrebiteľského úveru. Tým sa zároveň rozšírila pôsobnosť opatrení aj na nebankový sektor. Touto novelou došlo aj k niekoľkým technickým zmenám v zákone o úveroch na bývanie, ktoré však zásadným spôsobom neovplyvnili makroprudenciálne ustanovenia zákona. Oba zákony obsahujú splnomocňovacie ustanovenia, podľa ktorých NBS opatrením určí detaily zákonných požiadaviek.

IMPLEMENTÁCIA PRINCÍPOV OBSIAHNUTÝCH V ODPORÚČANÍ NBS Č. 1/2014 DO OPATRENIA NBS

Významnou legislatívnou zmenou je prebiehajúca transformácia Odporúčania NBS č. 1/2014 v oblasti úverov na bývanie do opatrenia NBS. Opatrenie NBS bude vydané na základe splnomocňovacieho ustanovenia uvedeného v zákone o úveroch na bývanie. Účinnosť by malo nadobudnúť začiatkom roka 2017.

Hlavným cieľom pripravovaného opatrenia je predovšetkým zabezpečiť, aby bol rast úverov zdravý a udržateľný. Tým sa zmiernia riziká pre klientov aj pre banky a obmedzí sa tvorba nerovnováh na trhu nehnuteľností. Cieľom nie je obmedzovať samotné tempo rastu úverov alebo cien nehnuteľností.

Vydanie opatrenia bude zároveň spojené s rekalibráciou niektorých parametrov. Cieľom je predovšetkým zohľadniť aktuálny vývoj na trhu retailových úverov na bývanie vrátane zmien, ktoré nastali od vydania odporúčaní. Najvýznamnejšie navrhované zmeny sú nasledovné:

- Navrhuje sa, aby klientovi po znížení jeho príjmu o splátku poskytovaného úveru, životné minimum (vrátane životného minima na osoby, voči ktorým má tento klient vyživovaciu povinnosť), a splátky existujúcich úverov (vrátane zohľadnenia možného nárastu úrokových sadzieb) zostala istá časť príjmu ako rezerva pre nepredvídané skutočnosti. Táto rezerva by sa mala postupne zvyšovať a od 1. júla 2018 by mala byť na úrovni 20 % príjmu zníženého o životné minimum. Uvedená požiadavka by mala byť implementovaná postupne s účinnosťou od 1. marca 2017, pričom uvedený koeficient sa bude postupne zvyšovať nasledovne:
 - a) 5 % v období od 1. marca 2017 do 30. júna 2017,
 - b) 10 % v druhom polroku 2017,
 - c) 15 % v prvom polroku 2018,
 - d) 20 % od 1. júla 2018.
- Navrhuje sa zaviesť dodatočný limit pre maximálny podiel nových úverov s LTV nad 80 %. Tento limit by počas prvého polroka 2017 mal byť na úrovni 50 % z celkového objemu nových úverov na bývanie zabezpečených nehnuteľnosťou, pričom od 1. júla 2017 sa zníži na 40 %.

V dôsledku prijatých opatrení sa neočakáva žiaden výrazný zásah do trhu retailových úverov. Opatrenie do veľkej miery vychádza z aktuálne platných odporúčaní, ktoré NBS vydala už v roku 2014. Väčšinu navrhovaných opatrení už banky spĺňajú. Navyše, pri dodatočných dvoch opatreniach návrh vychádza z aktuálnej trhovej praxe a sprísňovanie sa plánuje iba postupne. Požiadavka na dostatočnú rezervu, ktorá by klientovi mala zostať z jeho príjmu po odpočítaní splátky a životného minima, sa implementuje postupne v období jeden a pol roka. Ako ukazuje graf 16, podiel úverov s LTV nad 80 % sa v jednotlivých štvrtrokoch 2016 pohyboval na úrovni 47 % až 48 %. Cieľom opatrenia je preto v prvej fáze len zabránenie jeho prípadnému ďalšiemu rastu a až následne jeho mierne sprísnenie. Preto ani pri týchto opatreniach sa neočakáva výraznejší dopad na trh.

ZÁKON O OSOBNOM ODVODE S POTENCIÁLNYMI NEGATÍVNYMI DOPADMI NA FINANČNÚ STABILITU

Novela zákona č. 384/2011 Z. z. o osobitnom odvode vybraných finančných inštitúcií bude mať výrazný vplyv na ziskovosť bankového sektora s potenciálne negatívnymi dôsledkami pre finančnú stabilitu domáceho finančného sektora. Na základe uvedenej novely sa výška sadzby odvodu zafixovala na úrovni 0,2 % v trvaní rokov 2017 až 2020. Po roku 2020 by mala na základe aktuálne platnej legislatívy sadzba odvodu klesnúť na 0 %. Zároveň sa vypúšťa ustanovenie o poklese sadzby osobitného odvodu v závislosti na objeme naakumulovaných prostriedkov, na základe ktorej by po prešiahnutí hranice 750 mil. € klesol odvod na 0,1 %. Predpokladané dosiahnutie tejto hranice sa očakáva v polovici roka 2017.

Náklady bankového sektora na osobitný odvod sa tak v uvedených rokoch zdvojnásobia s pomerne výrazným vplyvom na jeho ziskovosť. Celkový odhadovaný nárast nákladov na tento odvod za roky 2017 a 2020 predstavuje 260 mil. €. Ročné navýšenie nákladov sa tak pohybuje v rozmedzí 60 – 70 mil. €, čo prestavuje pomerne výraznú časť čistého zisku bankového sektora. V prípade vybraných bánk môže toto zdvojnásobenie odvodu spôsobiť výrazné zredukovanie čistého zisku, prípadne až stratu.

Pritom udržanie primeranej ziskovosti je v aktuálnom prostredí nízkych úrokových sadzieb vnímané ako jedno z najvýznamnejších rizík pre finančnú stabilitu európskeho bankového sektora. Z tohto dôvodu možno uvedené zmeny hodnotiť negatívne s potenciálne nepriaznivými dôsledkami vo viacerých oblastiach.

- Negatívne ovplyvnená môže byť tvorba kapitálu v bankách, a s tým súvisiace obmedzenie úverovania reálnej ekonomiky.
- Výrazné obmedzovanie zisku jednotlivých bánk môže zvyšovať riziko transformácie viacerých dcérskych spoločností na pobočky zahraničných bánk. Takýto vývoj by mal negatívny vplyv na výkon dohľadu.
- Z pohľadu klienta sa môže uvedená zmena premietnuť do vyšších poplatkov za bankové produkty.
- V dôsledku často sa meniacej podoby zákona o osobitnom odvode sa vytvára neistota

ohľadom výšky príspevkov a ich použiteľnosti (aktuálne schválená novela, rozšírenie použiteľnosti prostriedkov fondu na podniky so 100 % majetkovou účasťou štátu a následné zrušenie tohto rozšírenia). Navyiac by zásahy do uvedeného zákona nemali byť motivované konsolidáciou verejných financií.

- Nie je jasné ani samotné primárne použitie prostriedkov fondu, keďže sú určené na krytie nákladov spojených s riešením finančných kríz v bankovom sektore a na ochranu finančnej stability bankového sektora, takisto sa môžu prostriedky použiť na doplnenie zdrojov do Fondu ochrany vkladov. Pre oba tieto účely však už existujú mechanizmy (Fond ochrany vkladov, Jednotný fond na riešenie krízových situácií).

NARIADENIE O MREL ZVEREJNENÉ V ÚRADNOM VESTNÍKU EÚ A ÚČINNÉ OD 23. SEPTEMBRA 2016

Dňa 3. septembra 2016 bol v Úradnom vestníku EÚ zverejnený¹⁷ vykonávací predpis, ktorým sa stanovujú podrobnosti o metodike určenia minimálnej požiadavky na vlastné zdroje a oprávnené záväzky (MREL).¹⁸ Podľa uvedeného predpisu do stanovenia výšky MREL vstupujú nasledovné komponenty, ktoré podliehajú ďalším úpravám:

1. suma potrebná na zabezpečenie absorpcie strát (Loss Absorption Amount – LAA),
2. suma potrebná na zabezpečenie rekapitalizácie (Recapitalisation Amount – RCA),
3. príspevok zo systému ochrany vkladov na financovanie riešenia krízových situácií (Deposit Guarantee Scheme – DGS).

Výsledný MREL sa vypočíta nasledovne:

$MREL = LAA$ (po úpravách)

+ RCA (po úpravách) - príspevok DGS

Dva komponenty, LAA aj RCA, sú súčtom požiadavky na vlastné zdroje (pilier 1 a 2) a požiadavky na kombinovaný vankúš. RCA sa však prispôsobuje stratégii riešenia krízových situácií identifikovanej v procese plánovania riešenia krízových situácií a závisí od zvoleného opatrenia na riešenie krízovej situácie nasledovne:

1. opatrenie kapitalizácie – najvyššia výška RCA,
2. opatrenie prevodu majetku, využitie preklenovacej inštitúcie, oddelenie aktív – stredná výška RCA,
3. konkurzné konanie – RCA rovná nule.

¹⁷ EBA doručila návrh predpisu Európskej komisii začiatkom júla 2015, v súlade s čl. 45 ods. 2 smernice BRRD.

¹⁸ Delegované nariadenie Komisie (EÚ) č. 2016/1450, ktorým sa dopĺňa smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/59/EÚ, pokiaľ ide o regulačné technické predpisy, v ktorých sa špecifikujú kritériá týkajúce sa metodiky stanovovania minimálnej požiadavky na vlastné zdroje a oprávnené záväzky.

Rezolučný orgán môže jednotlivé komponenty zvýšiť aj znížiť podľa kritérií uvedených v nariadení. LAA sa môže zvýšiť najmä, ak sa na základe informácií orgánu dohľadu zistí, že potreba absorbovať stratu v rezolučnom konaní je vyššia ako zodpovedá základnej LAA, prípadne zvýšenie je potrebné na odstránenie prekážok riešiteľnosti krízovej situácie.

Naopak zníženie LAA je možné vykonať najmä, ak časť požiadavky piliera 2, ktorá bola určená na základe výsledkov stresového testovania, alebo slúži na krytie makroprudenciálnych rizík, nie je potrebná na účely zabezpečenia absorpcie strát v rezolučnom konaní, alebo časť požiadavky na kombinovaný vankúš nie je potrebná na zabezpečenie absorbovania strát v rezolučnom konaní.

RCA možno znížiť najmä o úroveň požiadavky na kombinovaný vankúš, ak rezolučný orgán zváži, že aj po tejto úprave bude zabezpečená dôvera trhu v banku a nižšia úroveň postačí na kontinuálne poskytovanie kritických funkcií a zabezpečenie prístupu k financovaniu.

Rezolučný orgán môže znížiť MREL o potenciálny peňažný príspevok zo systému ochrany vkladov na riešenie krízovej situácie, maximálne však do úrovne 50 % celkovej cieľovej sumy DGS.

Predpis nadobudol účinnosť 20. dňom od zverejnenia, ale ukazujú sa potreby jeho rekalibrácie. Na jeho základe Jednotná rada pre riešenie krízových situácií a slovenská Rada pre riešenie krízových situácií určia výšku MREL pre všetky banky v SR. Rezolučný orgán môže stanoviť vhodné prechodné obdobie na dosiahnutie konečnej MREL, ktoré má byť čo najkratšie. Na základe predbežných analýz dopadu sa však ukazuje potreba rekalibrácie stanovených parametrov.

POISTNÝ SEKTOR ZVLÁDOL PRECHOD NA NOVÚ REGULÁCIU SOLVENTNOSTI II, ÚČINNÁ OD 1. JANUÁRA 2016

Regulácia Solventnosti II¹⁹ nahrádza doterajší režim platný od roku 1973 a prináša zásadnú zmenu do prostredia poistného trhu. Nový režim predstavuje ucelený rizikovo-orientovaný prístup harmonizovaný pre celý poistný trh v EÚ, ktorý je postavený na troch pilieroch: kvantitatívne požiadavky, kvalitatívne požiadavky a transparentnosť. Prechod na Solventnosť II

priniesol aj zmenu vo vykazovaní subjektov poistného sektora v SR, keď väčšina výkazov bola nahradená výkazmi harmonizovanými na úrovni celej EÚ. V dôsledku toho došlo aj k predĺženiu lehôt na predkladanie výkazov NBS. Podrobnejšie sme o zmenách v regulácii informovali v Správe o finančnej stabilite k novembru 2015.

Všetky poisťovne s dostatočnou rezervou spĺňajú nové kapitálové požiadavky na solventnosť (SCR) aj minimálnu požiadavku na solventnosť (MCR). V rámci kvantitatívnych požiadaviek hlavné zmeny v regulácii zahŕňajú najmä oceňovanie aktív aj technických rezerv v reálnej hodnote, výpočet technických rezerv metódou najlepšieho odhadu a nové (vyššie) kapitálové požiadavky. V rámci poistného sektora SR sa tieto zmeny prejavili miernym poklesom hodnoty aktív a výraznejším poklesom hodnoty technických rezerv. V dôsledku toho vzrástli použiteľné vlastné zdroje, ktoré tak s dostatočnou rezervou pokrývajú zvýšené kapitálové požiadavky. Podrobnejšie sme o dopade prechodu na Solventnosť II informovali v Správe o stave a vývoji finančného trhu za prvý polrok 2016.

ZAVEDENIE 8 % ODVODU Z POISTNÉHO V NEŽIVOTNOM POISTENÍ

Dňa 21. septembra 2016 schválila vláda návrh zákona, ktorým sa rozširuje povinnosť platiť 8 % odvod z predpísaného poistného na všetky odvetvia neživotného poistenia. Doteraz tomuto odvodu podliehalo iba odvetvie povinného zmluvného poistenia za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (PZP). Pôvodný vládny návrh sa mal vzťahovať od 1. januára 2017 na všetky existujúce poistné zmluvy, gestorský výbor však navrhuje, aby sa povinnosť platiť odvod vzťahovala iba na nové zmluvy uzatvorené po 31. decembri 2016.

Zavedenie odvodu iba na nové poistné zmluvy by nemalo mať dopad na finančnú stabilitu. Pôvodný návrh, ktorý sa týkal aj existujúcich poistných zmlúv, by znamenal výrazný dopad na rentabilitu celého neživotného poistenia, ako aj na ziskovosť poistného sektora. Zavedenie odvodu iba na nové zmluvy však poskytne poistnému sektoru dostatok času na plynulé prispôbenie sa novej situácii.

Hlavnými dopadmi navrhovaného odvodu tak budú pravdepodobne postupný rast

¹⁹ Reguláciu Solventnosti II tvorí Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/138/ES z 29. novembra 2009 o začatí a vykonávaní poistenia a zaistenia a na ňu nadväzujúce delegované nariadenia Európskej komisie. V SR bola smernica implementovaná zákonom č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve.

cien poistenia a v krátkodobom horizonte utlmenie konkurencie na trhu. Navrhovaný odvod predstavuje náklad, ktorý obozretne podnikajúce poisťovne zahrnú do kalkulácie poistného. Niektoré poistné odvetvia by po zavedení odvodu bez zvýšenia cien boli stratové, čo nie je udržateľný stav. Dá sa preto očakávať, že poistné na nové zmluvy vzrastie, pričom však dopad na jednotlivé poistné odvetvia bude rôzny. Tým sa nové zmluvy stanú menej konkurencieschopné v porovnaní s existujúcimi uzavretými poistnými zmluvami a klienti budú mať menšiu motiváciu meniť svoje poist-

né zmluvy. Tento efekt však bude časom slabnúť s tým, ako bude rásť počet zmlúv uzavretých po 31. decembri 2016. Dá sa očakávať, že miera prolongovaných zmlúv bude rásť, pričom v súčasnosti je v hlavných odvetviach na úrovni približne 90 % v poistení majetku a poistení všeobecnej zodpovednosti za škodu a na úrovni 60 – 70 % v poistení áut, poistení choroby a úrazu ako aj v poistení úveru, kaucie a rôznych finančných strát. Vyššia miera prolongovaných zmlúv naznačuje, že obdobie zníženej konkurencie bude v danom segmente trvať dlhšie.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

KAPITOLA 5

POLITIKA OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI

5

5 POLITIKA OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI

MIERA PROTICYKLICKÉHO KAPITÁLOVÉHO VANKÚŠA

VZRASTIE OD AUGUSTA BUDÚCEHO ROKA NA

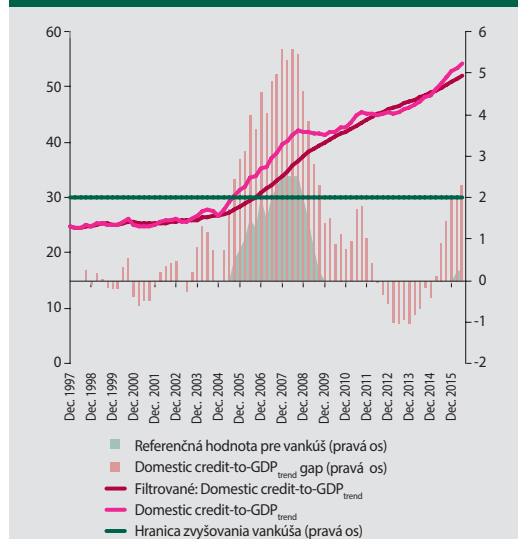
ÚROVEŇ 0,5 %

Banková rada NBS na svojom zasadnutí dňa 26. júla 2016 rozhodla o zvýšení miery proticyklického kapitálového vankúša s účinnosťou od 1. augusta 2017. Banky a pobočky zahraničných bánk pôsobiace na slovenskom trhu by tak od augusta budúceho roka mali uplatňovať na svoje slovenské expozície proticyklický kapitálový vankúš vo výške 0,5 % celkovej rizikovej expozície. Dôvodom zvýšenia úrovne proticyklického kapitálového vankúša bol dlhodobý vývoj na úverovom trhu, ako v sektore domácností, tak aj v sektore nefinančných podnikov. Úvery domácnostiam dosahujú od roku 2014 dvojciferné medziročné rastové dynamiky²⁰, pričom v tomto roku rástli najrýchlejšie zo všetkých krajín EÚ. Rast úverov domácnostiam je ťahaný predovšetkým rastom úverov na bývanie, ktoré tvoria tri štvrtiny úverov poskytnutých domácnostiam. V uplynulom roku sa k nim pridali aj úvery poskytnuté nefinančným podnikom, ktoré po dlhšom období poklesu začali v roku 2015 dynamicky narastať, vplyvom

silného rastu najmä investičných úverov. Slovenský trh úverov nefinančným podnikom sa v roku 2016 radil k piatim najrýchlejšie rastúcim trhom v rámci EÚ. Silný rast úverovej aktivity sa premietol aj v náraste odchýlky pomeru objemu úverov k trendu HDP od svojho dlhodobého trendu meranej prostredníctvom indikátora Domestic credit-to-GDP_{trend} gap, ktorý prekročil dvojpercentnú úroveň, indikujúcu v súlade s odporúčaním ESRB²¹ zvyšovanie miery proticyklického kapitálového vankúša.

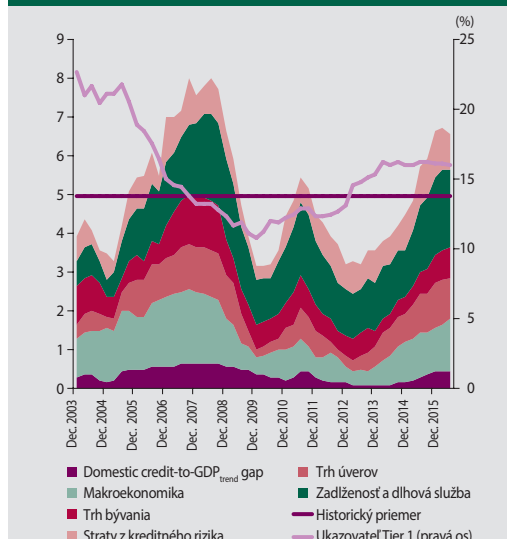
Dynamický vývoj na úverovom trhu sa odrazil aj v raste zadlženosti súkromného sektora, keď medziročne rástla zadlženosť tak nefinančných podnikov, ako aj domácností. Na prítomnosť expanzívnej fázy finančného cyklu poukazuje aj ďalší indikátor hodnotiaci vývoj finančného trhu, proticyklický smerovník, ktorý sa od začiatku roka 2015 pohybuje nad svojím dlhodobým priemerom. K jeho nárastu za posledný rok prispeli okrem vývoja na úverovom trhu a zadlženosti súkromného sektora aj rastúce ceny nehnuteľností, vývoj na trhu práce a dlhová služba domácností.

Graf 41 Domestic credit-to-GDP_{trend} gap (%)

Zdroj: NBS.

Graf 42 Proticyklický smerovník

Zdroj: NBS.

²⁰ Stav úverov poskytnutých domácnosťami bankami sektoru domácností (S.14 a S.15) a sektoru nefinančných podnikov (S.11) v tuzemsku.
²¹ Odporúčanie ESRB 2014/1.

Národná banka Slovenska už od konca roka 2015 upozorňovala na možnosť zvyšovania proticyklického kapitálového vankúša, keď väčšina indikátorov slúžiacich ako podklad pre rozhodnutie naznačovala prítomnosť priaznivých časov na úverovom trhu, teda fázu, keď sa riziká trhu spravidla ešte len formujú. Historicky nízke úrokové miery, priaznivý makroekonomický vývoj a akcelerujúci vývoj na trhu nehnuteľností stimulujú dopyt po úveroch, čo v prostredí silnejúcej konkurencie na úverovom trhu zvyšuje pravdepodobnosť poskytovania úverov rizikovejším klientom alebo neprimerane vysokých úverov pri voľnejších úverových štandardoch. Postupne sa tak vytvárajú predpoklady pre kumuláciu rizík súvisiacich s cyklickým vývojom, na ktoré je vhodné vytvárať rezervy práve v priaznivých časoch finančného cyklu. Z tohto dôvodu Banková rada NBS dňa 26. júla 2016 rozhodla o zvýšení miery proticyklického kapitálového vankúša na úroveň 0,5 % s účinnosťou od 1. augusta 2017.

ZVÝŠENIE ÚROVNE PROTICYKICKÉHO KAPITÁLOVÉHO VANKÚŠA BY NEMALO MAŤ ZÁSADNÝ VPLYV NA BANKOVÝ SEKTOR

Rozhodnutie o zvýšení miery proticyklického kapitálového vankúša by nemalo zásadne ovplyvniť slovenský bankový sektor, ani mieru poskytovania úverov, vzhľadom na aktuálne dostatočne vysoké úrovne kapitálu v slovenských bankách. Ako v prípade bánk pod dohľadom ECB, tak aj u ostatných slovenských bánk by zvýšenie miery proticyklického kapitálového vankúša nemalo výraznejšie ovplyvniť schopnosť bánk plniť kapitálové požiadavky, v dôsledku čoho sa neočakáva priamy dopad na úverovú aktivitu z titulu zvýšenia proticyklického kapitálového vankúša. Niektoré banky však budú musieť upraviť svoju dividendovú politiku a zvýšiť ponechanú časť nadobudnutých ziskov v bankách, aby dokázali plniť stanovené požiadavky (graf 28).

Aktuálny výhľad ďalšieho vývoja naznačuje pretrvávajúce existujúce trendy aj v ďalšom období. Vzhľadom na predpokladané pokračovanie stabilného ekonomického rastu s dopadom na podnikové tržby, pretrvávajúce priaznivých trendov na pracovnom trhu a uvoľnené nastavenie menovej politiky sa dá predpokladať pokračovanie rastu zadlženosti súkromného

sektora. Súčasný vývoj fundamentov ekonomického a finančného vývoja aktuálne nenaznačuje potrebu ďalšieho zvýšenia miery proticyklického kapitálového vankúša v najbližšom období. Vývoj na trhu však bude NBS aj naďalej detailne monitorovať a vyhodnocovať najmä z hľadiska formovania a eskalácie možného systémového rizika.

OD ZAČIATKU ROKA 2017 SA ZVÝŠÍ MIERA POŽADOVANÉHO PROTICYKICKÉHO KAPITÁLOVÉHO VANKÚŠA V ČESKEJ REPUBLIKE NA 0,5 % ÚROVEŇ

Podľa rozhodnutia prijatého Českou národní bankou ešte v decembri 2015 sa od 1. januára 2017 zvýši miera proticyklického kapitálového vankúša požadovaného na české expozície na úroveň 0,5 %. Počnúc rokom 2017 tak budú aj slovenské banky, ktoré majú expozície voči Českej republike musieť držať proticyklický kapitálový vankúš na tieto expozície vo výške 0,5 % z objemu rizikovo-vážených expozícií voči českému trhu. Slovenským bankám držiacim české expozície tak z uvedeného dôvodu vzrastie úroveň ich proticyklického kapitálového vankúša špecifického pre banku.

V RÁMCI PRAVIDELNÉHO PREHODNOTENIA ROZHODNUTIA NBS O URČENÍ LOKÁLNE SYSTÉMOVÝCH VÝZNAMNÝCH BÁNK NEDOŠLO K VÝRAZNÝM ZMENÁM

NBS určila lokálne systémovo významné banky (O-SII) a vankúš pre tieto banky (vo forme kombinácie vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika) prvýkrát v roku 2015²². V rámci pravidelného ročného prehodnotenia O-SII sa v roku 2016 zoznam inštitúcií určených ako lokálne systémovo významných nemenil. Z dôvodu pretrvávajúcich štrukturálnych rizík vo forme koncentrácie finančného sektora ako aj vo forme koncentrácie vo viacerých oblastiach v rámci bankového sektora je celková výška vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika určená pre jednotlivé O-SII naďalej v rozmedzí 2 % – 3 % objemu rizikových expozícií²³. Z dôvodu zachovania konzistentnosti v čase v identifikácii O-SII sa mierne upravila metodika identifikácie O-SII v rámci možností poskytnutých usmernením EBA, a z dôvodu identifikácie viacerých materských skupín slovenských O-SII ako lokálne systémovo významných v krajine ich sídla sa mierne upravila štruktúra kombinácie vankúša pre O-SII a vankúša na krytie systémového rizika pre tieto banky. Tieto zmeny majú však len marginálny

²² Rozhodnutie NBS č. 4/2015, 5/2015 a 6/2015 z 26. mája 2015.
²³ Rozhodnutie NBS č. 18/2016 a 19/2016 z 24. mája 2016.

dopad na celkovú výšku kapitálového vankúša určeného pre tieto banky z titulu ich systémovej významnosti²⁴.

V SEPTEMBRI 2016 NBS PRVÝKRÁT UZNALA VANKÚŠ URČENÝ INÝM ČLENSKÝM ŠTÁTOM

Vankúš na krytie systémoveho rizika vo výške 1 % objemu rizikových expozícií na všetky domáce expozície odsúhlasila Národná centrálna banka Estónska (NBE) 30. mája 2016. Nakoľko sa v Estónsku pomerne výrazný objem úverov poskytuje cez pobočky zahraničných bánk alebo cezhranične, NBE požiadala Európsky výbor pre systémove riziká (ESRB) o vydanie odporúčania ostatným členským štátom EÚ, aby uznali túto mieru vankúša na krytie systémoveho rizika. ESRB v odporúčaní Európskeho výboru pre systémove riziká z 24. júna 2016, ktorým sa mení odporúčanie ESRB/2015/2 o posudzovaní cezhraničných účinkov opatrení makroprudenciálnej politiky a ich dobrovoľnej reciprocite (ďalej len „odporúčanie ESRB/2016/4“) odporúča členským štátom EÚ, aby uznali mieru vankúša na krytie systémoveho rizika zavedenú NBE. ESRB odporúča uznať mieru vankúša na krytie systémoveho rizika aj v prípade, že bankový sektor v danom členskom štáte nemá

výrazné vystavenie (cez svoje pobočky alebo priamo) voči Estónsku.

Uznanie miery vankúša na krytie systémoveho rizika pre všetky expozície nachádzajúce sa v Estónsku²⁵ znamená, že v prípade, že banky so sídlom na Slovensku evidujú expozície so sídlom dlžníka v Estónsku poskytnuté či už cez svoju pobočku nachádzajúcu sa v Estónsku alebo cezhranične, musia tieto banky držať na tieto expozície vankúš na krytie systémoveho rizika vo forme vlastného kapitálu Tier 1 vo výške 1 % rizikových expozícií prislúchajúcich k týmto expozíciám. Keďže v tomto prípade sa nejedná o rozhodnutie NBS aktivovať vankúš na krytie systémoveho rizika na základe §33e zákona o bankách, na tento vankúš sa nevzťahuje obmedzenie v prípade, že daná banka podlieha aj vankúšu pre O-SII. V prípade, že ide o uznanie vankúša na krytie systémoveho rizika zavedeného iným členským štátom na základe §33f zákona o bankách sa teda jednotlivé vankúše spočítavajú (celkový vankúš vychádzajúci z aktivácie kapitálových vankúšov na základe §33d a §33e zákona o bankách podľa príslušných pravidiel a vankúš na základe §33f zákona o bankách sa sčítava). Neočakáva sa významný dopad uznania vankúša na slovenský bankový sektor²⁶.

24 Podrobnejší popis určenia O-SII je popísaný v nasledovnom dokumente: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/Makropolitika/O-SII_dodatocne_informacie_2016.pdf

25 Rozhodnutie NBS č. 21/2016 z 27. septembra 2016.

26 Viac informácií o uznaní tohto vankúša sa nachádza v nasledovnom dokumente: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/Makropolitika/SRB_EE_dodatocne_informacie.pdf

SKRATKY

AFS	portfólio cenných papierov na predaj
CET1	Common Equity Tier 1 (vlastný kapitál Tier 1)
CMN	cenová mapa nehnuteľností
DDS	doplňková dôchodková spoločnosť
DGS	Deposit Guarantee Scheme (systém ochrany vkladov na financovanie riešenia krízových situácií)
DSS	dôchodková správcovská spoločnosť
EBA	Európsky orgán pre bankovníctvo
ECB	Európska centrálna banka
ESRB	Európsky výbor pre systémové riziká
EÚ	Európska únia
HDP	hrubý domáci produkt
HICP	harmonizovaný index spotrebiteľských cien
HTM	portfólio cenných papierov držaných do splatnosti
HZL	hypotekárne záložné listy
KŽP	klasické životné poistenie
LAA	Loss Absorption Amount (suma potrebná na zabezpečenie absorpcie strát)
LTV	Loan-to-value ratio (pomer úveru k hodnote zabezpečenia)
MCR	minimálna požiadavka na solventnosť
MREL	minimálne požiadavky na vlastné zdroje a oprávnené záväzky
NBE	Národná centrálna banka Estónska
NBS	Národná banka Slovenska
O-SII	lokálne systémovo významné banky
PZP	povinné zmluvné poistenie za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla
PVZ	primeranosť vlastných zdrojov
RCA	Recapitalisation Amount (suma potrebná na zabezpečenie rekapitalizácie)
ROE	Return on Equity (návratnosť aktív)
RPMN	ročná percentuálna miera nákladov
SCR	kapitálová požiadavka na solventnosť
SR	Slovenská republika
ŠÚ SR	Štatistický úrad SR

ZOZNAM GRAFOV

Graf 1	Vývoj všeobecného akciového indexu a jeho bankového subindexu v eurozóne	12	Graf 20	Príspevok k medziročnému rastu dlhu podnikového sektora podľa zdroja financovania a vývoj zadĺženia podnikového sektora	28
Graf 2	Vývoj dlhodobých a krátkodobých úrokových sadzieb v eurozóne a sklon výnosovej krivky	13	Graf 21	Vývoj zmien ponuky a dopytu na trhu podnikových úverov	29
Graf 3	Ukazovatele nervozity na finančných trhoch v eurozóne	14	Graf 22	Podiel domácich štátnych dlhopisov na celkových aktívach v krajinách EÚ	30
Graf 4	Medziročný rast HDP a príspevky jednotlivých komponentov k jeho rastu	18	Graf 23	Podiel úverov ku vkladom a podiel klientskych vkladov na celkových pasívach	30
Graf 5	Vývoj zamestnanosti a miery nezamestnanosti v SR	19	Graf 24	Vývoj objemu vkladov od klientov	31
Graf 6	Medziročný nominálny rast tržieb v jednotlivých sektoroch hospodárstva v prvom a druhom štvrtroku 2016	20	Graf 25	Vývoj úrokových príjmov (kladná hodnota) a úrokových nákladov (záporná hodnota) a simulácia ich možného vývoja do roku 2019	36
Graf 7	Vývoj medziročnej inflácie podľa jednotlivých zložiek	20	Graf 26	Vývoj čistého zisku bankového sektora a simulácia jeho možného vývoja do roku 2019	37
Graf 8	Vývoj čistých úrokových príjmov a faktory ich zmien	22	Graf 27	Vývoj ukazovateľa ROE a simulácia jeho možného vývoja do roku 2019	38
Graf 9	Vývoj čistej výnosnosti retailových úverov a jej zložky	23	Graf 28	Možný scenár vývoja ukazovateľov primeranosti vlastných zdrojov a požiadaviek na vlastné zdroje	38
Graf 10	Medzinárodné porovnanie vývoja ukazovateľa prevádzkovej efektívnosti	23	Graf 29	Podiel úverov na disponibilnom príjme domácností	39
Graf 11	Medzinárodné porovnanie ukazovateľov solventnosti	24	Graf 30	Čistá finančná pozícia domácností	39
Graf 12	Medziročný rast úverov retailu	25	Graf 31	Čisté miery zlyhania retailových úverov	40
Graf 13	Objem refinancovaných a nových retailových úverov (okrem znovuprerokovaných zmlúv)	25	Graf 32	Vývoj podielu zlyhaných úverov	41
Graf 14	Priemerné úrokové sadzby nových úverov na bývanie v eurozóne	26	Graf 33	Medzinárodné porovnanie kvality úverových portfólií a jej medziročnej zmeny	41
Graf 15	Rozloženie portfólia úverov na bývanie bankového sektora podľa zostatkovej fixácie úrokovej sadzby	26	Graf 34	Zloženie trhu rezidenčných nehnuteľností v Bratislave	42
Graf 16	Podiel nových úverov a úverov na refinancovanie s LTV nad 80 % na nových úveroch	26	Graf 35	Vypredanosť projektov podľa dátumu uvedenia na trh	43
Graf 17	Rozdelenie nových nebankových spotrebiteľských úverov podľa veľkosti a splatnosti	27	Graf 36	Porovnanie garantovanej úrokovej sadzby so skutočným výnosom	44
Graf 18	Príspevok k medziročnému rastu objemu úverov podľa vlastníctva podniku	27	Graf 37	Priemerná durácia portfólia dlhových cenných papierov	44
Graf 19	Medzištátne porovnanie dynamiky podnikových úverov a úrokovej sadzby na nových úveroch	28	Graf 38	Zmeny v štruktúre bilancie bankového sektora	45
			Graf 39	Hlavné indikátory likvidity	45
			Graf 40	Štruktúra pasív bankových sektorov krajín eurozóny	45

Graf 41	Domestic credit-to-GDP _{trend} gap	52	Box 2		
Graf 42	Proticyklický smerovník	52	Graf A	Vývoj úrokových sadzieb úverov a výnosnosti cenných papierov a simulácia ich možného vývoja do roku 2019	34
ZOZNAM GRAFOV V BOXOCH					
Box 1					
Graf A	Sieťový graf slovenského bankového sektora	32			
Graf B	Sieťový graf domáceho finančného sektora	32			

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1	Prehľad najvýznamnejších rizík z hľadiska stability slovenského finančného sektora	7
-----------	--	---

ZOZNAM TABULIEK V BOXOCH

Box 2		
Tabuľka A	Zmeny parametrov v scenári možného vývoja ziskovosti bánk do roku 2019	35